

Фідель Сухоніс
(упорядник)

БЕРЕГІНІ

УКРАЇНІ

*Художньо-публіцистичний
збірник*

БЕРЕГИНІ УКРАЇНИ

*Художньо-публіцистичний
збірник*

*Серія «Бібліотека
Всеукраїнського щомісячника
«Бористен»*

Дніпро
«Журфонд»
2025

УДК 821.161.2
Б48

*Серія «Бібліотека Всеукраїнського щомісячника
«Бористен»»*

Оспіваний поетичний образ української жінки – берегині нині суворя реальність. Видання, яке Ви тримаєте у руках, шановний читачу, покликане бути одним із численних чинників героїзації наших захисниць, стати яскравою ілюстрацією справді всенародної боротьби українців зі споконвічним ворогом.

Збірник складається з різноманітних літературних і журналістських жанрів. Сюди увійшли документальні оповідання, нариси, есеї, інтерв'ю, вірші, спогади тощо.

Авторські права захищені.

*Жодна частина цього видання
не може бути відтворена або скопійована
в будь-якій формі без попереднього письмового дозволу
правовласника*

ISBN 978-966-934-642-1

© Сухоніс Ф.А., упорядник, 2025
© Журфонд, 2025

СЛОВО УПОРЯДНИКА

Художньо-публіцистичний збірник «Берегині України» Всеукраїнського щомісячника «Бористен» побачив світ за фінансової підтримки Фондації «Прометеїв отвіт» (США). Він носить особливий морально-психологічний і символічний зміст. Адже у дні, коли у центрі Європи триває найбільша з часів Другої Світової війни, через навалу людожерів з московії лише у лавах Збройних сил України служить бли-

зько 65 000 жінок. А ще у складі поліції, з'єднаннях МНС, рятувальних та пожежних службах, різноманітних силових структурах. Сотні тисяч українських жінок стали волонтерами.

Оспіваний поетичний образ української жінки - берегині нині суворя реальність. Видання, яке Ви тримаєте у руках, шановний читачу, покликане бути одним із численних чинників героїзації наших захисниць, стати яскравою ілюстрацією справді всенародної боротьби українців зі споконвічним ворогом.

Збірник складається з різноманітних літературних і журналістських жанрів. Сюди увійшли документальні оповідання, нариси, есеї, інтерв'ю, вірші, спогади тощо.

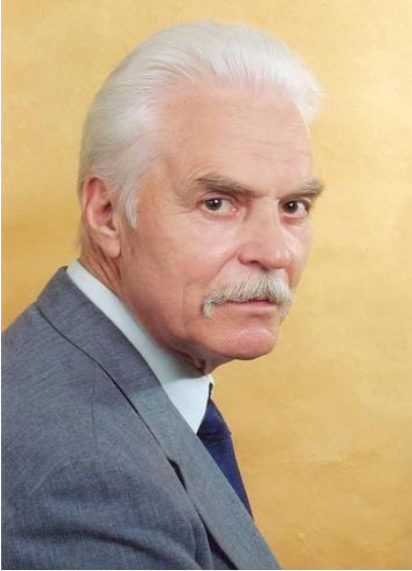
І про надзвичайно важливе. Поява цієї книги стала можлива завдяки жертвності українців з США. І у цьому так само глибокий символічний зміст. Війна в Україні мобілізувала на боротьбу усе наше світове коріння. Нижче листа шляхетних жертводавців:

- Маріянна Мисишин (SPRINGFIELD, MA.);
- родина рунмами Світанни Черепахи-Свириденко, (Shelton, CT.);
- Василь Стан (Boston, MA.);
- Управа ТУМ з США (голова Віра Боднарук);
- Олександр Полець (St.Anthony, MN.);
- Стефан і Катерина Лашин, (Гемпстед, штат Нью-Йорк);
- Юрій Лашин, Гемпстед, (штат Нью-Йорк);
- Ярослава Щерба, (Гарден-Сіті, штат Нью-Йорк);
- Василь та Ольга Карпенко (Monroe, MI.);
- Богдан Лашин, (Гемпстед, штат Нью-Йорк);
- Лариси Черепахи-Персона (CT., USA);
- Жанна Басюк, (Гемпстед, штат Нью-Йорк).

***Слава Україні!
Героям слава!***

**Фідель СУХОНІС,
упорядник книги, шеф-редактор
Всеукраїнського щомісячника «Бористен»**

Коли у рідний край приходить ворог, жіноцтво дбає про тил і йде на поле бою

У пам'яті як минулих, так і нині сущих поколінь ніщо не повинно зникати, а навпаки – ретельно закарбовуватися для майбутніх нащадків віковична боротьба українського народу з поневолювачами різних мастей, боротьба за волю й незалежність. Тривала й жорстока боротьба, в кривавому герці якої наш народ ціною свого життя не одне століття торував шлях до незалежності, яку здобув лише на зламі ХХ-ХХІ ст., позбувшись 270-річних колоніальних пут підступної імперії зла

культивованого «руського мира».

Здобули, але й стали кісткою в ненажерливій пащі північного сусіда, який згодом окупував Крим, Донецьку, Луганську та частково Херсонську, Запорізьку області й намагається закріпити на них імперський дух. Щоденно наносяться авіаудари по енергетично важливих об'єктах та житлових масивах населення України, яка вже четвертий рік повномасштабної війни веде жорстоку боротьбу за свою незалежність як на полі бою, так і в тилу.

У цій святій боротьбі, коли чоловіцтво в збройних силах України на передовій лінії фронту веде запеклі бойові дії, - українське жіноцтво стає поповненням військових підрозділів,

месниками на окупованих територіях, берегинями високоморальних традицій духовного життя тилу.

І вельми добре, що цю літописну сторінку започаткував голова Дніпропетровської обласної організації НСПУ, шеф-редактор часопису «Бористен» **Фідель Сухоніс** як упорядник художньо-публіцистичного збірника «Берегині України», залучивши до цієї справи творчу когорту з різних регіонів України тих, хто не байдужий до долі сьогоденного воєнного часу – українського жіноцтва як у тилу, так і в Збройних силах України. І цим дійством Січеславщина першою започаткувала фіксацію тих благородних вчинків української жінки-берегині, яка присвятила себе відчайдушному спротиву рашистської окупації й безкорисливої щоденної виснажливої праці, наближаючи усіма засобами День перемоги, навіть ціною самопожертви. А коли січеславська ініціатива пошириться в усі куточки України, то можна уявити, якою величною і повчальною буде літописна пам'ятка для нині сущих і наступних поколінь.

Виклад дібраного матеріалу подається у виді поетичних зразків, художніх нарисів і публіцистики, що увиразнює своєрідність жанрових форм епічних і ліричних творів кожного автора та способів відтворення образу української берегині, яка і в тривозі сирен тилу докладає всі зусилля свого талану для допомоги воїнам-захисникам:

« Є такі герої і в моєму селі. Як же все починалося?

«Вже на другий день війни зібралися небайдужі мешканці села у хаті Миколи Микитюка, - розповіла організатор волонтерського руху у селі Військовому, директорка Військової гімназії Олександра Геннадіївна Журна, - Порадивились, вирішили робити коктейлі Молотова та виготовляти буржуйки. Захарченко Віктор допоміг коштами, директор ТОВ "Агромайстер" Володимир Похвальний надав солярку. А у приміщенні нашої гімназії збиралося чи не пів села: плели маскувальні сітки (рибартіль відразу надала сітки), дівчата почали випікати пиріжки та інші смаколики для хлопців, які несли вахту на Солонянському посту. Потім

почали і консервувати. Наші захисники не повинні ні в чому відчувати нестачі. Вони повинні постійно знати, що за них піклуються, про них пам'ятають.»

Олеся Омельченко.
Берегиня з високого берега

«А росіяни вже відкрито ввели свої війська в Україну. Досвідчені хлопці умовили Катрусю бути їхнім тилом, допомагати їм у забезпеченні бойової роботи. Тепер у місті мало було таких, хто з недовірою дивився на її патріотичну роботу щодо збереження Сходу України в державі. Знайшлися друзі, помічники, близька людина, яка поділяла її погляди на події того часу. Вони зуміли зібрати значну матеріальну поміч тим, хто йшов воювати непримусово в звичайних черевиках і цивільних куртках. Кинула до помічників заклик: «На війні знадобиться все – від шкарпеток до бронезилетів!» Коли вже підопічні батальйони були на передових рубежах спротиву російській навалі, везли «бусиками» все те, чого так бракувало нашим воїнам. За деякий час потреби на фронті змінилися, і Катерина зі своїми волонтерами збирали на авто, купували прилади нічного бачення, біноклі і навіть медичні препарати. Щодня на Схід відправлявся «бусик» із виконаними заявками».

В.Кільченський.
Є така дніпряночка – українська фея

«Ми зробили на сьогодні понад 5 тон батончиків, це приблизно 76 000 штук. Щодо ласоців, то це не зовсім і ласоці, а продукт, який додає хлопцям сил і здоров'я, з нашими батончиками вони ходять на завдання, на чергування, прив'язуючи їх до пляшок з водою скетчем, скидають дронами на ті позиції нашим військовим, куди не можна доставити їжу».

Тетяна Череп-Пероганич:
«Волонтерство – мій свідомий вибір»

Доля в кожній берегині своя. Одні, не дочекавшись вісток від коханих з фронту, ідуть на поле бою помститися за них:

Пішов коханий воювать на схід. Прогіркли щастя їхнього меди.

*«Чекай, кохана, перемоги жди,
Коли покриє вишні білий цвіт».*

*Молилася і ждала: «Світе мій,
Ось вже вдяглись у біле наші вишні,
Не радує краса, та й зведення невтішні».
...І завтра вже вона іде у перший бій.*

*Любов Костянець.
...Лише недавно стала на рушник*

*А у неї – штурвал літака і долоні скуті,
І поламані ребра зростаються суто від люті.*

*Олена Максименко.
Улюбленим дівчиськам*

Інші - відомстити за батьків, братів, сестер, або за покликком серця:

Полювання почалося, отже треба набратися терпіння, а далі буде все, як слід. Ті, хто вбили її батька, жити не повинні! Вона на хвилинку скинула з себе кудлатий каптур, щоб подихати свіжим вологим повітрям. Прислухалася до тиші і почула далекий ледь помітний звук авто, який все гучнішав і гучнішав. Якщо ворожий генерал, як завжди, знаходиться в машині з одним охоронцем, не враховуючи водія за кермом, то вона все встигне...

«Зайві думки геть!»

У прицілі з'являється вороже авто, за п'ятсот метрів від неї. Генерал сидить позаду водія і розмовляє телефоном, мабуть, з родиною чи, скоріше за все, роздає комусь криваві вказівки...

*Тоненьким наманікюренным пальчиком вона впевнено спустила запобіжник униз... Кров генерала залила скло машини...
Перший є!*

Олена Воротнікова.
«Кікімора»

- А про Таню щось чутоно?
- Танюша? Все воює.
- Та ти шо! Їй ж теж вже пенсійний вік стукнув?
- Ще ні, але близько. Каже, поки здоров'я дозволяє буде далі в морській піхоті
- І до куди вже дослужилась?
- Командир батареї.

Олесь Барліг .
Танюшка

...Дівчина закінчила курси парамедиків плюс ходила на заняття з військової підготовки. Фізичні параметри: витривала, хоч і тендітна. «Пора», – сказала собі якогось дня, обравши рекрутинг – добровільне залучення до війська. Незабаром пройшла відбір в Об'єднану штурмову бригаду Національної поліції України «Лють».

Лариса Омельченко.
Доброволка з псевдонімом «Лють»

А матері, що втратили своїх чоловіків, синів і все, що було нажито спільними зусиллями, йшли на самопожертву, рятуючи поранених воїнів, осиротілих дітей:

- Збирайся! – наказав один з них. – Ти підозрюєшся у державній зраді! – сказав російською. – Ти діяла за вказівкою ГУР? Одразу зізнаєшся, чи потім? У нас на підвалі всі стають говірками! – він неприємно зареготав, його сміх підтримав кум.

- *Ходімо вже, Іудо! – стиха промовила жінка до Максима, який колись хрестив її сина.*

Тетяна Петрівна мовчки взула черевики, пішла на вихід. На дворі світило яскраве літнє сонце. Воно було таке сліпуче та тепле, що жінка мимоволі примружила очі і поглянула на небо, де над нею зависла маленька біла хмаринка. «Яке прекрасне життя!», - подумала вона, прямуючи до авто. Тетяна Петрівна їхала мовчки, розглядаючи рідні вулиці, немов намагалася їх закарбувати у пам'яті назавжди. Вона знала, що її синочки вже у безпеці, і що з підвалу, куди її везуть, мало хто повертається живим. Усвідомлення того, що врятувала два життя, спогади про синочків та рідного сина – все разом накрило її теплою хвилею і враз стало спокійно, як ніколи. На її обличчі була усмішка щасливої жінки.

**Світлана Талан.
Синочки**

Перехрестилася й, губами прошептавши молитву, підпалила сірника і кинула в калюжку бензину. Спалахнуло, й вогонь веселою стрічкою побіг до авто, потім до дверей хати. Ось уже спалахнули хатні двері й загоготіло весело і криваво...

Темною тінню постать з дитинкою на руках шуснула подалі від пожежі, що розкошувала в обійсті колись мирної родини. Ніна Петрівна знала з розмов своїх мучителів, що в селі військових, окрім них не було.

**Євген Безус.
Це мій син**

Самовіданно несуть службу наші славні берегині-медички, рятуючи ранених воїнів і попри все виявляючи людяність до таких же з ворожого табору:

– Даринко, може, щось-таки можна зробити? Йому ж, по ходу, хана вже. Хоча б просто порадь, що і як. Ти ж знаєш,

у мене досвіду небагато. А тут випадок такий складний.

Волонтерка уткнулась обличчям Назарові у груди і розридалась безсило:

– Ця мразота н-н-наших убива-а-ав..ала.

Дівчина захлинулась від схлипувань і нестачі повітря. З розчервонілими від сліз очима і розпухлим носом, з довгими руськими пасмами, що повисмикувались з-під медичної шапочки – справжня українська тигриця, страшна й водночас прекрасна у своїй люті.

– Так, він тварюка, – обійняв лікарку Назар, – але ж ми не такі, як вони...

Ірина Іваськів.

Ми – не вони

Уміє українська берегиня, зважаючи на соціальні труднощі сьогодення, висловлювати вагому самооцінку в умовах воєнного стану:

– На мою думку (можливо суб'єктивну), жінка, з точки зору її фізичних та психологічних особливостей може виконувати цілий ряд завдань, різних по своїй значимості та більш схильна до сприйняття нової інформації, життя в незвичних для неї умовах. На жаль, на даний момент часу жінка є недооціненою. Але в цей же час може бути цілковитою та повноцінною ефективною бойовою одиницею для завдань, що не вимагають надто великих фізичних зусиль. Можемо тут не згадувати посаду кулеметника - це маленький жарт (але в нашій армії зустрічаються і жінки-титани).

Людмила Циганова.

З інтерв'ю Ф. Сухоноса.

Це лише неповна констатація своєрідного текстового матеріалу різножанрових творів 26 авторів, у яких висвітлено благородний, мужній образ української жінки-бере-

БЕРЕГІНІ УКРАЇНИ

гині, жінки-воїна, де девізом відлунює вислів Євгена Свєрстюка:

«Якщо нація, яка обороняє свій край, є мобілізована духовно, то таку націю неможливо перебороти. Один в полі воїн – це перше гасло кожної людини, кожен має бути воїном і воювати там, де може бути успішним і не перекладати свою роботу на інших».

Анатолій ПОПОВСЬКИЙ,
редактор художньо-публіцистичного
збірника «Берегині України»,
доктор філологічних наук
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ

*Пером
публіциста*

Тетяна Череп-Пероганич:

«Волонтерство – мій свідомий вибір»

Зараз, мабуть, чверть країни волонтерить активно (тобто, відправляє/відвозить хіба що не на «нуль» необхідні нашим захисникам речі), а інші – надсилають кошти, плетуть шкарпетки, светри, маскувальні сітки, роблять свічки, готують сухі борщі. Ой, та багато чого роблять!

Нещодавно на сторінці ФБ знаної PR-менеджерки, журналістки, письменниці, громадської діячки і волонтерки Тетяни Череп-Пероганич з'явився такий допис: «Рухасмося в напрямку 6 тонн #столичні батончики #для ЗСУ. І радіємо цьому безмірно. Бо чим більшою буде ця цифра, тим більше військових отримає справді якісний, енергетичний продукт».

Звичайно, залишити без уваги такий допис я не змогла. От і вирішила звернутись до волонтерки за роз'ясненнями. Відволікати Тетяну, попри особисте знайомство, щоб задовольнити тільки своє зацікавлення, мені було незручно (бо ж і відпочивати колись людині треба!), а тут до мене звернувся голова Дніпропетровської обласної організації НСПУ Фідель Сухоніс із пропозицією розказати про діяльність жінки-українки, яка зробила значний внесок у підтримку

наших військових / сама стала на захист Вітчизни. І одразу я зрозуміла, про кого хочу написати. Це – Тетяна Череп-Перога-нич!

Ставлюсь до неї з величезною повагою та вдячністю. Не розгубилась, не втекла за кордон (а могла ж, бо син маленький, треба дитину рятувати!) – одразу приєдналась до гурту волонтерів, а потім саме під її головуванням і закипіла робота з підтримки фізичних сил наших героїв.

А втім, про що я? Про це ви можете дізнатись із нашої розмови.

– Тетяно, то скільки ти готуєш енергетичні батончики? Вже майже 3 роки?

– Батончики я почала робити в Сколе, приєднавшись до місцевих волонтерів в перші дні березня 2022 року. На Львівщині ми були два місяці від початку повномасштабного вторгнення. А потім повернулася додому й продовжила виготовляти їх тут. Спочатку ми це робили в квартирі Костянтина та Ольги Шевчуків, з якими познайомилися на волонтерській «кухні» далеко від дому, а потім продовжила в себе вдома. Інколи, жартуючи, я кажу Олі (ідея з батончиками була її): «Де ти взялася зі своєю ідеєю?!». Бо ж вони, ці батончики, й досі з нами. Але ми вже, чесно, й не уявляємо як би то було, щоб їх не було. Єдине, що в Сколе, то #сколівські батончики, дівчата їх місцеві там й досі теж виготовляють, а наші стали «столичними» – #столичні батончики #для ЗСУ.

– А рецепт звідки? До речі, які інгредієнти використовуєш?

– Рецепт, як я вже говорила, привезла зі Сколе. Але, звісно ж, за такий довгий час, що робимо, вже деякі з інгредієнтів замінили, дещо вдосконалили, дослухаючись до побажань військових. До складу наших батончиків входить: інжир, курага,

чорнослив, ізюм, журавлина, фініки, цукати, цитрусові, шоколад, мед, різних сортів горіхи та насіння, вівсяні пластівці та багато іншої корисної смакоти.

– Судячи зі складових інгредієнтів, батончики дійсно є такими собі акумуляторами енергії для втомленої людини. І ви робите їх такими великими порціями. Це ж важко – такі заміси робити. Спочатку тобі чоловік допомагав, так? Він сам запропонував чи ти попросила? І син – Богдан – теж долучається, хоч і маленький. Дивитись на світлини, де він працює, без сліз неможливо. На світлинах, які ти розміщуєш на фейсбуку, видно, що з тобою працює чималенька кількість однодумців. Ти знайомих залучила, чи оголошення давала і це – зовсім сторонні люди?

– Так, звичайно ж, важко. Вимішати 60-70 кг за раз такого замісу вручну, бо це один з найвдаліших варіантів, непросто. Через все пройшли: з руками не раз ходила до лікаря – навантаження далось взнаки, спина, підірвані, животи й в мене, й в чоловіка, інших хлопців та дівчат... Через все це пройшли за майже три роки. Але там, на війні в рази важче. Тому ні на що не нарікаємо.

Волонтерство – це наш свідомий вибір. Зараз із нами переважно друзі та друзі друзів.

Спочатку робили втрійох: я, Юра і Богдан, потім погодилася ходити на заміси моя добра знайома Вікторія Букет, трошки згодом доєдналася перша вчителька дитини – Людмила Пасіченко. Були й інші помічники. На сьогодні з нами Ольга Гусева з чоловіком Сергієм Каневським, Наталія Шуліка з чоловіком Максимом, Олена Юрченко, Євгенія Даниленко, знову доєдналася Людмила Пасіченко, Ольга Шевчук, віднедавна серед помічників Ольга Войтюк. Люди змінюються. Не всі витримують щотижневе навантаження. Або не зі всіма просто у спілкуванні мені.

Є такий аспект: ми робимо все у себе вдома. Не дуже

хочеться, щоб приходили зовсім чужі люди, несли в оселю, де мешкаємо, якийсь негатив. Всяке ж буває. Це життя.

– **Детальніше про помічників, будь ласка!**

– Всі вони різних професій, різних вподобань. Але дуже відповідальні, добрі, чуйні, інтелігентні люди. Всі вони – волонтери від Бога. Ми вдячні з Юрою по-своєму і тим, що зараз з нами, і тим, що були в певний період.

– **А інгредієнти, які потрібні для створення цієї смакоти, то ваші родини допомагають придбати?**

– Спочатку все купували за власні кошти. Потім почали оголошувати збори, бо замовлень від наших захисників, їхніх рідних, волонтерів щоразу більшало. А ще люди пересилають, передають мед, сушені яблука, лушені горіхи тощо. Тому я завжди кажу, що наші енергетичні батончики – це вся Україна. Бо посилки, перерахування надходять з різних міст та сіл і з зако-рдону також.

– **Мабуть, за цей час ви зробили майже дві тони корисних ласощів для наших захисників?**

– Ми зробили на сьогодні понад 5 тонн батончиків, це приблизно 76000 штук. Щодо ласощів, то це не зовсім і ласощі, а продукт, який додає хлопцям сил і здоров'я, з нашими батончиками вони ходять на завдання, на чергування, прив'язуючи їх до пляшок з водою скетчем, скидають дронами на ті позиції нашим військовим, куди не можна доставити їжу.

– **Те, що батончики смачні, знаю не тільки з повідомлень на ФБ. Син дуже хвалив. Бо, завдяки твоїй ласці, і до його частини потрапили ці поживні смаколики. Скільки воїнам ви допомагаєте витримати величезні навантаження!? Але ваша праця таки теж важка. Думаю, і ваш колектив втомлюється неабияк...**

– Буває, особисто моя родина втомлюється не так фізи-

чно, як від майже постійної присутності великої кількості людей вдома. Хоча ці люди вже стали своїми, рідними. Як і військові, яким відправляємо батончики – з багатьма на постійному зв'язку. Ну й ще втомлююся від постійного прибирання в квартирі. Хоча фізично втомлюємося теж. Чоловік всі ці тони буквально спочатку заніс в квартиру на наш 14 поверх, а потім виніс власноруч. Найважче було, коли ліфт не працював через вимкнення світла. Але поки в батончиках є потреба – будемо робити. Це найменше, що ми можемо робити для тих, хто захищає нас ціною власних життів.

– Часто до вас звертаються волонтери? Чи ви одразу до військових відправляєте виготовлене?

– Замовлень дуже багато. Трохи менше влітку, бо все ж таки є свіжі фрукти, що теж корисно. Співпрацюємо з тими волонтерами, кого добре знаємо і до кого маємо довіру. Але найчастіше напряму через Нову пошту.

– Знаю, що і з нашою, дніпровською волонтеркою Надією Таршин ви співпрацюєте. Як з нею познайомились?

– Мені здається, я знаю її все життя. Хоча наша дружба почалася з подій на Майдані. Ми тоді з чоловіком – Юрієм Пероганичем – робили для тих, хто був на Майдані, поетичну збірку, і її вірші ввійшли туди. Зав'язалося знайомство. Пані Надія так багато робить, що як її не підтримати. Ще на Дніпропетровщину відправляли, коли була можливість, батончики відомим у ваших краях волонтерам – родині Коров'яковських.

– Впевнена, що дуже багато матерів моляться за вашу спільноту. Бо часточка вашої душі, вашого бажання підтримати наших захисників є в тих батончиках. Можливо, завдяки цій поживній страві люди мають сили зробити той ривок, той вчинок, – врятувати побратимів, на-

приклад, на який інакше не вистачило б сил. Замислювалась над цим?

– Можливо. Нічого в житті не буває просто так. Але нам всім наша справа й справді додає сил в цей непростий час, і якихось дуже важливих сенсів, аби не падати духом. Правда, у мене через волонтерство дві роботи, майже не лишається часу на творчість. Спочатку мені це дуже боліло. А потім я вирішила, що все ж, хто б що не говорив, але віршами наші військові ситі не будуть. Тому поки не вірші, поки – батончики.

– Тим не менше, на твоїй сторінці ФБ бачу нові поезії. Та й книги у тебе виходять. І минулого року теж. І не тільки вірші. Це і проза. Чи відчуваєш різницю в тому, що писала 5 або 10 років тому і зараз?

– Книги, які вийшли, були написані до 2022 року. Просто не встигла їх тоді впорядкувати й видати. Зараз справді творче затишшя. Щось хіба час від часу. На ходу. Єдине, що зробила, це написала разом з чоловіком книжку про період життя нашої родини від початку повномасштабного вторгнення. Там і про батончики також. А ще про те, як залишали на два місяці Київ, про те, як мої мама з братом і його родиною були місяць в окупації, трохи написаних віршів за цей період, трохи чоловікових щоденникових записів. Воно так все забувається, губиться в часі й пам'яті, що вирішили зберегти в паперовому вигляді. Для себе, для друзів, для нащадків.

А щодо різниці – відчуваю. Тоді хотілося багато писати, виступати, бути впізнаваною. Зараз хочеться фіксувати в своїх творах правду, яку бачимо, відчуваємо, переживаємо. Про якісь особисті амбіції думається все менше, більше про потрібність написаного, його цінність і доцільність для суспільства в цілому, для майбутніх поколінь.

– Бачила на світлинах вашу спільну з Богданом

книгу, де він заявив про себе як про вправного ілюстратора. Що було раніше: тексти чи малюнки? Бо іноді ж автори надихаються картинами художників... Розкажи, як пройшла презентація цієї книги (не всі ж бо мали можливість бути присутніми). І як в школі ставляться до творчого здобувача знань? Богдан, часом, не запишався?

– Богдан народився з пензликом в руках. Так кажемо про нього вдома. Хоча ж він і пластує з чотирьох років, і відвідує музичну школу, грає на фортепіано, гітарі, вчить англійську мову. Але малювання поки бере гору над усім іншим. От я й подумала – в мене стільки його дитячих робіт назбиралося, навіщо мені шукати чужого ілюстратора. Читали з ним вірші, підбирали разом необхідне. Дуже гарно все змакетувала Тетяна Виговська, головна редакторка видавництва «Час Змін Інформ». Було кілька спільних презентацій. Богдан поводився так, ніби це завжди в нього було – сміливо роздавав автографи. Ми продавали всі книжки, що з собою приносили на заходи. В Національному музеї літератури України відбулася виставка його малюнків, які ввійшли і до цієї віршованої збірки також. Класна керівничка Олена Латишева організувала Богданів клас і привела на виставку та й загалом на екскурсію до музею. Підтримала також і дирекція Київської дитячої школи мистецтв №8. Успіхам дітей радієш більше, ніж своїм. Ми радіємо за нього, підтримуємо. Він хороший хлопчик. Головне, щоб доля була до нього прихильною. І щоб закінчилася війна, яка не шкодує ні дорослих, ні дітей. Молюся за це щоднини.

– **Чи не мандрують, часом, картини юного митця разом із батончиками?**

– Інколи так. Бо він пише олійними фарбами на полотні. Це не дуже зручно. Але дитячих малюнків у нас завжди вистачає для відправки. Дякуємо вчителям столичного ліцею №304 Тетяні Гавриленко, Людмилі Пасіченко, Писківської

школи імені Павла Тичини (Чернігівська обл.) – Анатолію Черепу, які це організують. Оберегами нас весь час забезпечувала Валентина Коновальчук з Овруча, що на Житомирщині.

– **Ваша дружна родина завжди робить все разом. І волонтерить, і творить, і мандрує. Можливо у вас, як у справжньої команди, є й свій девіз? Або й пісня, яку співаєте під час роботи/відпочинку?**

– Ми коли в дорозі – чого тільки не співаємо. Девізу нема. Але знаємо, що найкраще можна виховати дитину тільки власними прикладами. От і виховуємо. До речі, не тільки ми відправляємо військовим посилки. Вони нам теж передають. І Богдану також. Він має свій персональний тубус, розмальований захисниками. Береже.

– **Дякую тобі, дорога людино! І за твою шляхетність, і за доброту, і за віддане служіння Україні. Говорять, що Господь все бачить і все враховує. Нехай над вашою домівкою завжди перебуває Його благословення!**

– Дякую щиро!

Розмовляла Еліна ЗАРЖИЦЬКА,
Київ – Дніпро

Є така дніпряночка – українська фея

Невдовзі Каті мало виповнитися дев'ятнадцять років, і вона чекала прийдешнього дня. Та це було непросто – мріяти в очікуванні значимої дати. Вся її сутність відчувала зміни в особистому житті, родинному... Вселенському. Вдома у вільний час вся родина «чепурила» нещодавно збудований дім у передмісті великого індустріального центру. Мати любила ство-

рювати у кожній кімнаті ліпні барельєфи. Невдовзі після вселення у новий дім він руками батька, матері та й самої Каті перетворювався на вмістилище образотворчого мистецтва. До них почали вчашати друзі, сусіди, знайомі, щоби на власні очі побачити дива, які заповнювали кімнати. А дехто запитував, де вони знайшли таких майстрів, прохали познайомити з митцями, які створили ці шедеври, бо й вони хочуть мати в своїх оселях таку красу, милуватися ними щодня.

Мати Олена тільки загадково посміхалася у відповідь на такі прохання, а батько промовляв пафосно: «Таке можна створити тільки раз у житті...» Родина продовжувала творити дива, що були до душі кожному.

У країні з початком зими 2014 року відбувалися «хвилювання» української людності – у відповідь на брехливі заяви президента Януковича. То з екранів телевізорів українців заповняли, що наша країна впевнено йде до ЄС, то після чергової поїздки президента починали розхвалювати «митний союз» із Росією, Казахстаном, Білоруссю, та, може, ще хтось пристане, як Україну притиснуть до того «союзу». Населення нашої країни, незалежно від того, до якої групи можна віднести кожного, зробило вибір: крокувати до кращого, а не у бік вчорашнього дня, куди Росія, заради амбіцій Путіна, прагне загнати колишні країни СРСР, тобто у загін для худоби.

Катя, маючи допитливий розум і свідомість українки, весь час запитувала батька: «Татку, а куди вони нас женуть?» Батько Олександр доводив своє бачення подій того дня і часто повторював: «Ой, доведуть, доведуть народ... Піднімуться сини землі нашої і поженуть тимчасовців у владі до Московії, а краще – до буцегарень!» Катя хвилювалася, відчуваючи події зламу влади і початок ніде не передбачуваного шляху держави до європейських цінностей. У якомусь дивному сонні їй бачилися кровопролитні сутички в самому серці Києва – на Хрещатику. Вона почала ділитися з матінкою своїм страшним баченням, як українці йтимуть до істинної свободи і незалежності. Мати вислуховувало Катрусю, притискала дитячу голівку до грудей і схвильовано говорила: «Господи, порятуй нас від гіркоти прийдешнього... Вірю тобі, зіронько моя, бо було у нашому роду таке... Бачили твої предки майбутнє, а як важко це визнавати першою...» Декілька разів ділилася Катя з подруженьками, а вони лише усміхалися і говорили дівчині: «Нічого... Все пройде, стане на свої місця. От заміж вийдеш – і...». Та не пройшло.

До України приїхали провідні лідери країн ЄС й у відкритій формі пропонували Януковичу підписати запрошення в коло європейських країн. А коли Янук буцімто готує вийти, був

підписати документ, у нього не виявилось ручки. Ангела Меркель не розгубилася і простягнула президентові України свою. А того, неначе гедзь вкусив за одне місце... Він засмикався і... відмовився підписувати. Українці неначе відчували, до чого все йде, і більша частина народу волила до екрану: «Підписуй! Підпиши, Янук клятий». А той, на угоду своєму кремлівському господареві, повернувся спиною до демократії, до свого народу, майбутнього держави нашої. Подейкували, що на якісь окремі рахунки росія переказала три мільярди доларів, нібито кредит... І тут багатостраждальний народ України не витримав. Почалося! Катю дуже схвилювали вже перші події, позначені насиллям на Майдані, і її душа заволила до розуму: «Твоє місце – на Хрещатику!»

Одного вечора тихо мовила до батька: «Татку, я завтра – на Майдан». Вперше, коли донька стала дорослою, пригорнув її, із сумом погодився: «Їдь, доню... Відчуваю, що твоє місце – там». Звечора матінка збрала наплічник, і рано-вранці Катя разом з другом поїхала на вокзал. Без особливих проблем придбали два квитки і увечері вже були у Києві. Швидко покинули привокзальну площу, бо побачили посилені поліцейні патрулі, які зупиняли молодих людей і перевіряли документи. В голові у дівчини почали гупати слова: «На Майдан! На Майдан!» Катя навіть страшилася внутрішнього голосу, і в думках крутилося лише одне: «А що там сталося на Хрещатику?»

Прибули туди і відразу поринули у людський вир. Спершу їй ввижалося, що всі дії тут безцільні, і люди не розуміють, чого вони хочуть. Звернулися до Ганни Ковальнової, щоб допомогла із ночівлею: визначили місце у БП, на сьомому поверху. Виписали перепустку і попередили: в разі її втрати ночувати ніхто не пустить. А тут іще трапилася прикрість: кудись подівся її товариш... Отож Катруся залишилася сам на сам із Майданом. Вечір дня приїзду минув немов у казці – то там, то там лунала музика, співали українські пісні. Особливо втішно було бардам, маленьким колективам співаків. Читали

вірші і до пізнього вечора Катя «дихала» життям Майдану. Вранці їй запропонували вступити до дівочого медичного батальйону, однак Катя відмовилася. Хотілося чогось більшого, значущого. Познайомилася з хлопцями з Полтави, Івано-Франківська, про що потім пожалкувала. Франківці були від партії «Свобода», однак поводити себе досить брутально. Один із них (він навіть не назвав своє ім'я) погрожував її вбити, якщо не покине Майдан. Але Катя мала власну лінію поведінки у цьому людському морі. За неї заступилися полтавці, а один з них відігнав від Каті нахабних «свободівців». Після цього її почали звати «Рожевою Пантерою» і дали позивний: «Дніпро».

Увечері Катя змінила зачіску, на одній брові самотужки зробила розріз, а рожева куртка цілком відповідала її псевдо. Вранці вона вже виконувала доручення командира роти і стала жити radoщами і прикрощами Майдану. Потрібно було виходити до «беркутівців», розповідати про цілі Майдану, про зрадливу політику Януковича. Разом з гуртом дівчат Каті доводилося підходити до міцних, добре озброєних «беркутівців», а коли один з них образив її, то отримав ляпас. Але розійшлися в той день «по-мирному». Проте з кожною годиною на Майдані все більше відчувалося загострення відносин.

До їхнього гурту підійшли двоє хлопців у шоломах, із фанерними щитами, застерегли, що наступного дня можуть бути криваві події. Катя відмовилася, а за нею й – нова подруга на псевдо Намахана. Дівчата роздобули шоломи у жалісливого старого, який спочатку покартав Катю за її російську, а потім пригостив чаєм, попередив, щоб не ходили на Інститутську вулицю.

Із самого ранку на Майдані почалася людська тиснява, запалали шини. «Беркутівці» почали кидати світло-шумові гранати, пускати газ. Здавалося, що на Майдан спустилися ангели смерті. Нізвідки ширився гул, а від горіння шин і невідомого газу все вкрилося червоно-чорними кольорами. Люди не впізнавали одне одного, і Катя з подругою вже не могли три-

матися поруч. Дівчина залишилася сама у цій тисняві. Почулися вигуки: вбили Сергія Нігояна, а невдовзі – вбито й білоруса Михайла Жизневського. Постріли все частіше й частіше лунали над Майданом, і чулися передсмертні нелюдські вигуки. Раптом Катя почувла, як у неї затріщав хребет. Вона лише якимсь дивом дісталася огорожі, а перелізти – не залишилося сил. Вдалося впасти на землю, і, дякуючи тендітній статури, вона по-кошачому пролізла під огорожею. Валяючись на землі, не мала моці стати на ноги. Пригадала мамину молитву до Ангела-Охоронця, і навколінці їй вдалося зрушити вбік від речучого натовпу, по якому стріляли «беркутівці».

Її побачив якийсь чоловік, відтягнув подалі, у бік готелю «Дніпро». Але газ, яким їх обкурювали поборники Януковича, дав себе знати: Катя задихалася. До них підбігла медикня, почала натирати руки і лице лимоном. Коли дівчина почала дихати рівніше, медикня залишила її. Катя побачила знайому дівчину і попрохала дізнатися, де можна попити води. Вони опинилися в якому ресторані. Там сиділи за декількома столиками молодики. Дивилися на дівчат, як на прибульців з іншої планети. До них підбіг офіціант і дозволив зайти до туалету – попити води. Дівчата знову пішли у бік Майдану і побачили, як хтось, переодягнений у костюм Смерті, волав про кінець Януковича і загибель «беркутівців». А ще побачили, як до Майдану з боку Михайлівського собору біжить священник з хрестом і запрошує поранених до храму.

Побіля бойовиська на Майдані в протестувальників летіли шумові бомби з нав'язаним на них залізничкам. Бігали закривавлені люди, благаючи про спасіння. Захисники Майдану почали розбирати бруківку, аби захищатися від тих, хто стріляв по них з вогнепальної зброї. Якийсь час Катя ще допомагала носити каміння, а коли вже знесилася, вони поплелися до Михайлівського собору. По дорозі дівчат перестріли «беркутівці», під загрозою вбити потягли у задвірки.

Звідкілясь налетіли майданівці у шоломах, відбили їх у

карателів і провели до Михайлівської площі. Дівчат впустили до храму, і вони попадали спати покотом – поруч із пораненими і побитими людьми.

Уві сні до неї прийшла мати Олена разом із батьком Олександром. Матуся про щось їй говорила, а батько мовчки дивився і витирав сльози. Сновидіння зникло, коли до батьків швидкою ходою підійшла бабуся і мовила: «Не чіпайте дитину. Вона на своєму місці!»

Прокинулися вони з подругою і ледве вибралися з храму, підлога якого була встелена тілами знесилених протестувальників. Біля виходу їм насипали в миски гарячого супу, дали хліба. Дівчата після смачного сніданку повстали духом і попрямували у бік Майдану. Зустріли хлопців-патрульних, і ті вкотре нагадали, що варто бути обережними – в руки «беркутівців» потрапляти не можна. Розповіли про викрадення майданівців, убивства, знущання, різні тортури. Відрізали певні частини тіла і кидали їх у передмісті Києва – по смітниках і перелісах.

Вони знову пробилися до Хрещатика, і вже інші патрульні попередили, що нинішній день буде більш кривавим, ніж попередній. Дівчата трималися своєї думки, однак охоче взяли окуляри – від скалок, а на ноги – захист, щоби «беркутівці» не пошкодили їхні кінцівки. У цей час на Майдані вже вирувала бійка між воїнами світла і силами п'їтьми. Біля них впав поранений «беркутівець», і подруга кинулася його рятувати (все ж таки – людина!), щоб не затовкли. Однак прибіг його соратник, вистрілив у того хлопця і зник. Подруга Намахана ревіла за тим, хто ще зовсім недавно лупасив їх кийком, і залишилася біля нього. А Катю затягнула юрма...

Рухома людська маса викинула її побіля скульптури поборника зла Архангела Михаїла. Вона стояла і не знала, як їй діяти далі. Бігали хлопці, роздавали сигарети. Хтось прикурив, простягнув Каті. Від зтяжки у дівчини запаморочилося в голові. Звідкілясь з'явився той хлопчина, що закохався в неї у

перші дні. Зараз він був у шоломі. Умовляв Катю вийти з Майдану...

Знову юрма на Хрещатику почала рухатися приливами і відпливами. Катя помітила, що загубився телефон... Закоханий молодий хлопчик кудись зник, а її знову виштовхали з натовпу. Катя сіла на бруківку. Беззвучно плакала, слъози самі лилися з очей. До неї підійшов незнайомий чоловік, запитав:

«Дівчино, а ти, бува, не під кайфом?» Вона тільки й могла, що похитати головою, мовляв, ні... Тоді чоловік промовив:

«Батьки є? Телефонуй!» Вона набрала номер батька, сказала, що жива. Чоловік взяв її під руку, вивів з Хрещатики, посадив у дороге авто. Вони якийсь час петляли по Києву і зрештою опинилися серед замських розбудов. Зупинилися біля одного будинку. З двору вибігли двоє літніх людей, повели Катю у свій дім. Тільки в будинку, поміж домашніх пахощів, Катя відчула від себе неприємні запахи, сморід від газу, кіптяви, майданівського диму. Чужа тітонька відвела її до ванної кімнати й почала «відпарювати». Під кінець купання в Каті зімкнулися очі, і вона заснула мертвецьким сном.

Прокинулася від людського перешіптування. До неї підійшла літня жінка у незвичайної форми та краси халаті і привітно мовила: «Доброго ранку, доню...» Катя дивилася на неї і не могла зрозуміти... А як же Майдан? Чому вона лежить тут, на помпезній постілі у той час, коли її друзі б'ються з «беркутівцями»? Жіночка ніби прочитала її думки і, посміхнувшись, промовила: «Втік той сатана до кацапів... Майдан переміг».

Добре, що вона сиділа на дивані, інакше могла впасти на підлогу. Катя довго ще дивилася з недовірою на господарів дому, які дали їй прихисток у скрутну хвилину. «Правда, дитино моя. Той бандюган нахапав багацько грошей і дав дьору», ще раз підтвердила господиня. А зараз – будемо снідати. Ти була дуже виснажена і проспала два дні...» За сніданком дівчина почула імена своїх рятівників: Шура і Лев Михайлович.

Тітка Шура дала їй свій «мобільник» і співчутливо мовила: «Батьки твої вже там за серце хапаються... Я залишу тебе саму». Нарешті Катя почула у слухавці схвильований голос татка: «Катрусю-ю, дитинко, де ти зараз?!» Домовилися, що вона виїздить автобусом на Дніпро і зателефонує з дороги. Тітка Шура дала розпорядження своєму Льові відвезти дівчину на автовокзал. Через декілька годин шляху в автобус підсів незрозумілої зовнішності чоловік і почав допікати її чудернацькими запитаннями. Катя відмовчувалася, а той все норовив покласти брудну руку на її коліно. Вона пройшла по салону і попрохала в молодого хлопця «мобілку».

Батько відіззався хутко і сказав, що він вже на місці, чекає на неї. Автобус нарешті завершив свій маршрут, і Катя побачила крізь вікно свого батька. Боковим зором помітила нахабного попутника, який стрімко полишав автовокзал.

«Вдома... Я вже вдома...» – стугоніло в неї по всьому тілу це миле серцю слово.

Все було готове до її зустрічі. Катя, ще коли вийшла з авто, відчула незвичайні запахи, які долинали з кухні. Як же вона скучила за домашньою їжею! На ганок вибігла матуся і довго не випускала з обіймів довгоочікувану доньку-бунтарку. Довго, як у дитинстві, шмарувала її мочалкою, виганяючи з тіла небажані запахи. Декілька годин Катя втішалася домашнім затишком, доки не впала у глибокий сон.

Тільки поновила в «мобілці» телефони майданівців з Дніпра, як почалася робота. Її розшукала Людмила Коваленко, і перше, що мовила: «Катрусю, ти – наша Українська Фея». Давай працювати, щоби москалі не потягли дніпрян на свій бік. Люди повинні знати правду про події, які відбувалися в Києві...» І пішла рутинна робота. Катя разом з подругами розповсюджувала патріотичні відозви, викривала на мітингах підлітчинки вчорашньої влади, московітські побрехеньки про події на Майдані. А далі – гірше. Окрім анексії Криму назрівали грізні події на Донбасі.

У місті Дніпро формувалися добровольчі батальйони. Хлопці, знайомі ще з Хрещатика по роботі проповідування українства в місті, записувалися добровольцями, йшли відвоювати шахтарський край. Катя роздобула однострій і теж зібралася йти на визволення Донбасу від сепаратистів і колаборантів.

А росіяни вже відкрито ввели свої війська в Україну. Досвідчені хлопці умовили Катрυσю бути їхнім тилом, допомагати їм у забезпеченні бойової роботи. Тепер у місті мало було таких, хто з недовірою дивився на її патріотичну роботу щодо збереження Сходу України в державі. Знайшлися друзі, помічники, близька людина, яка поділяла її погляди на події того часу. Вони зуміли зібрати значну матеріальну поміч тим, хто йшов воювати непримусово в звичайних черевиках і цивільних куртках. Кинула до помічників заклик: «На війні знадобиться все – від шкарпеток до бронежилетів!» Коли вже підопічні батальйони були на передових рубежах спротиву російській навалі, везли «бусиками» все те, чого так бракувало нашим воїнам. За деякий час потреби на фронті змінилися, і Катерина зі своїми волонтерами збирали на авто, купували прилади нічного бачення, біноклі і навіть медичні препарати.

Щодня на Схід відправлявся «бусик» із виконаними заявками. Йшли місяці, а роботи в Каті та її помічників тільки добавлялося. Ставилося надважливе питання: роздобувати дрони, ремонтувати пошкоджені автомобілі. Все це виконував великий гурт патріотично налаштованих молодих людей. З фронту надходили тривожні звістки про підготовку ворога до реваншу – повної окупації Донбасу. Звідти передавали Каті. Незабаром гряне велика війна з ненажерливими москалями. Розум не міг це сприймати, а серце віщувало: не мине Україну ця гірка чаша біди. Дівчина все частіше отримувала звістки про смерть її побратимів, знайомих, вона була учасницею провідів воїнів в останню путь. Знала: за знущання кацапні над українськими пораненими і полонениками буде неминуча розплата.

Добре пам'ятає ту неспокійну ніч у батьківському домі 24.02.2022 року. Прокинулася від гуркоту і вибухів. Спочатку були відчай і острах. Заспокоювало те, що вона – поруч з батьками, десятками друзів, а головне – у неї вже тисячі однодумців.

У перші дні в Української Феї не стихав «мобільник». Телефонували знайомі й незнайомі люди, пропонували свою допомогу для фронту. Почалася велика війна – і пішла допомога, у декілька разів більша, ніж була раніше. Сторінку Української Феї у фейсбуці вже знали тисячі волонтерів, воїнів на оборонних рубежах. Катя, Українська Фея, остаточно сформувалася як головна людина, якій можна довіряти. У неї не пропаде жодна гривня...

Щодня, як не авто виїжджало з допомогою на фронт, так Новою Поштою йшли необхідні вантажі, щоб нашим хлопцям зручніше було перемелювати окупантів. Вже багато нових друзів втратили життя у новому вирі війни, однак не висихає криниця добрих справ Української Феї. І віримо ми всі в перемогу України, коли з нами за свободу бореться дівчина Катруся!

Володимир КІЛЬЧЕНСЬКИЙ,
м. Дніпро

Я знайшла себе в армії

Юлія Римаренко на псевдо «Мала». Сильна, гарна та дуже весела. Вона військовослужбовиця 93 ОМБр; з дитинства здогадувалась, що частіше вдягатиме форму, аніж сукні. Хоча вона, як і ніхто з цих хлопців та дівчат, не народжена для війни.

Підписала свій перший контракт, коли доньці було рік і сім місяців.

Ми познайомились з Юлею вже під час її реабілітації. Як це часто буває, військові і журналісти мають безліч спільних знайомих. Випадково я допомогла Юлії, коли вона шукала переведення в лікарню в Дніпрі. А потім, коли запросила її на інтерв'ю вона мене згадала. За три роки повномасштабного вторгнення ми записали не одне інтерв'ю. У соцмережі навіть нам писали, що ми схожі, мов би сестри... Юля та людина, спілкування з якою дає надію навіть у дуже темні часи.

Везла одного з перших полонених

Свій перший контракт Юлія підписала ще до початку повномасштабного вторгнення у 2017 році. Вона з родини військових: народилась у військовому містечку на Дніпропетровщині. В дитинстві дівчата мріяли про те, що стануть принцесами, а вона вже тоді відчувала себе воїном. Бо цей вибір не залежить від статі. Певно, це поклик серця.

«Тоді, 23 лютого ранком мій підрозділ висунувся на кордон з росією, ми були під Охтиркою, але не доїхали до кордону. І фактично, зустрічали вже ворожі колони. Як і перших

полонених. У мене тоді не було якоїсь такої ненависті і зневаги, бо тоді вони були дезорієнтовані. Насправді це так. Вони їхали маршем, вони справді вірили, що їх тут «чекають». І тоді до того першого полоненого в мене була байдужість! У нього були документи розвідника, але на вигляд це була людина без досвіду, його тіпало і трусило», - згадує Юлія. - В цього орка доля склалась цікаво. Він потрапив в обмінний фонд, потім повернувся додому. І свідомо підписав контракт і знову приїхав вбивати українців. І був ліквідований 93 бригадою – про це Юлії незадовго до нашої розмови написав побратим». Вона зазначає, що на її рішення піти служити вплинуло багато факторів: «Я знайшла себе в армії. В мене завжди був бойовий характер. І я завжди з радістю їхала на службу».

Про армію, любов і поранення

Військове містечко – це як окремий світ. Тут часто закохуються у своїх однокласників, а потім обирають служити разом. Військовослужбовцем був і перший чоловік Юлії, але потім їхні шляхи розійшлись. І маючи маленьку донечку, Юлія все ж таки вирішує йти в армію. Певно, нутром відчуваючи, що велика війна неминуча.

«Цивільному хлопцеві я не зможу пояснити, своє життя. Це буде для нього не зрозуміло. Як це мене не буде дома по декілька місяців», - зазначає Юлія і додає, що війна – не причина не робити якісь приємності.

«У мене вже є трохи сивина, але хочеться мати гарний вигляд. Під час ротація я купувала фарбу і мені мої хлопці фарбували волосся. Плюс під час повномасштабного вторгнення я вже нарощувала собі вії в Лозовій. Ти грієш літрову чашку води, розбавляєш її в пляшці з водою, десь півтора літра і обмитися ти завжди можеш, не зважаючи, що це березень, і на Сумщині лежить сніг по коліно. У цивільних неправильне сприйняття військових. Вони вважають, що ми 24/7 лише щось робимо. Я, наприклад, замість сну сиділа та пиляла собі нігті.

Ти завжди можеш сам зробити вибір», - посміхається Юля.

Починала вона з посади простого зв'язківця, потім була командиром відділення зв'язку.

«В 2019 році я потрапила в піхоту і була командиром відділення в піхотній роті, потім повернулася до зв'язку, але в іншому підрозділі. І зараз я командир відділення. Кожен рік була ротація. В мене чотири ротації були на Донецький та Луганський напрямки, всі вони були на "нулі". Я ніколи не хотіла штабної роботи», - згадує Юля.

Коханого дівчини звать Антон. Вони зустрілись у бригаді на початку його служби. Це кохання, яке народилось з міцної дружби. Він був її побратимом: «Він прийшов до нас простим взводником, а потім став командиром батальйону. Ми були найкращі друзі, мені було з ним дуже комфортно. Але після поранення я зрозуміла, що ми вже не просто друзі», - згадує Юля.

Це сталося у червні 2022 року. В момент, коли Антон подумав, що Юлі вже немає. Побачив палаючу автівку, для нього світ зупинився. Поранення дівчина отримала під Ізюмом. Це був просто випадок, адже цією дорогою вони їздили десятки разів. Але цього разу автівка підірвалася. Свої закривавлені берці з того дня Юлія зберегла. І мріє повернутись колись до війська.

«Ми не знали, що це була протитанкова міна, бо вони лише почали це використовувати. Ми над нею проїхали й вона вибухнула в мене під ногами. Це була міна, яка закидується з РСЗВ у тил. Я чую звук, бачу розбите скло і розумію, що я не відчуваю ніг. Мій побратим не може зрозуміти, що трапилось. Двері в автівці заблоковано. Інший побратим Сем починає мене витягати через вікно. Ще потім склом мені пошматувало ногу», - згадує Юля.

Багато крові. Одна нога просто висить під неприроднім кутом. А аптечка горить в автівці. Юля бере турнікет, який в неї висить на броніку. І все це в лічені хвилини, і нерозуміння

– чи буде повторний обстріл. Потім була допомога, евакуація і численні операції.

«Це відбулося. Живемо далі! Загалом я пройшла вісім шпиталів. Зараз, в мене немає п'ятки, немає таранної кістки, замість них стоїть титановий штифт майже від коліна до п'ятки. Мені пощастило, що мені врятували ногу. Спілкувалася з тими, хто має такі ж поранення, як в мене, у них всіх була ампутація. Ми довго шукали лікаря, який погодиться зібрати мою ногу. В Європі одразу сказали, що ампутація, а в Києві, в Інституті та ортопедії мені зібрали ногу. У мене була на правій нозі одна операція, а на лівій було 10. Після операції в Києві, мені ще робили пластичну. Не вистачало трохи шкіри, на п'яті була просто дірка з якої стирчала кістка. Довелося пересаджувати з ікри шкіру. Я дуже відповідально поставилася до своєї травми. Я цікавилася всім, що мені роблять, збирала всі документи. Я розумію, що мені жити з цією травмою. Наразі, ліва нога коротша на чотири сантиметри, від цього в мене кульгавість. До свого реабілітолога я прийшла на милицях не ступаючи на ліву ногу. За три місяці я ходила вже з однією милицею ступаючи на обидві ноги. Я не можу сказати, що буду повністю мобільна, бо в мене зафіксована стопа ліва, вона ніколи не буде рухатися повноцінно», - каже Юля.

Життя сьогодні

«Я стресостійка. І не забобонна. Досі хочу таку ж автівку, на якій ми підірвались, бо класний був форд. Тут треба прийняти, що це вже трапилося. Якщо я буду страждати, від цього нічого не зміниться. У мене є дитина і кохана людина. Я просто звикаю до цих реалій. Далі буде видно. Я сподіваюся, що лише буде в кращу сторону змінюватися», - каже вона.

А ще Юля дуже любить Новий рік і ялинку. Якось ми переписувались, і я сказала, що ця вся новорічна мішура недоречна і може не варто купувати. А Юля мені написала тоді, що

вона щороку робить якусь інакшу ялинку, бо роками в неї не було цього свята...

Зараз Юля продовжує реабілітацію. В неї повертається чутливість до нервових закінчень. І це боляче – дівчина ніби ходить по голках. Але вона радіє цьому життю, її світлини такі живі, яскраві, стильні. Нещодавно дівчина стала героїнею проекту «НЕ фантомні» фотографа Анастасії Мамілової. Тут замість одягу – лише червона тканина. І ці фото не лише про фізичні зміни, але й про внутрішню красу та міць, які не можуть бути зламані.

«Під час зйомки я намагалася акцентувати увагу на тілі Юлі, показати його красу та унікальність. Використання тканини допомогло передати всю глибину та ніжність образу, підкреслюючи сильний і водночас чуттєвий характер героїні», – зазначає авторка проекту Анастасія.

«Я не маю суперглобальних планів на майбутнє. Я просто хочу життя і спокою з родиною. Жити планую тільки в Україні. Я вдома. Це мій дім. Я пішла його захищати. Не депутатів. А своє, рідне...», - посміхається Юля.

P.S. Я записала за ці три роки дуже багато інтерв'ю з військовими. Кожна історія – особлива. Юля стала для мене прикладом того, як фантастично поєднується жіночість та сила. Залізо та квіти. Певно, це риса притаманна українкам – бути сильними в часи війни з ворогом, з яким ми воюємо вже віками. Я щиро вірю, що майбутнє нації – ось такі люди, які створюють нашу нову історію нової країни.

**Дарина СУХОНІС,
м. Дніпро**

Ми – не вони

*Дарині Олександрівні Сливці,
лікарю-ветеринару, зооволонтеру,
українці з великим серцем,
яка рятує людей, тварин і не тільки*

Вступ

Дівчину розривало у шмаття від емоцій. Вона кричала, аж вуха закладало. Нервово ходила по комірці, розкидаючи все, що траплялось під руку.

Назар, бойовий медик, намагався якось стишити її:

– Дарино, просто оглянь його.

– Ні-і-і-іа-а-а! – біла йому у груди волонтерка. – Назаре, навіть не починай! Я не буду його лікувати!!!

– Але ж він кров'ю сщить! Уже п'ятий день у такому стані.

– Та пофіг мені, чим він сщить! Хай усю свою нікчемну кров висцикає – я тільки реготати з того! – дівчина зайшлася істеричним сміхом.

– Даринко, може, щось-таки можна зробити? Йому ж, по ходу, хана вже. Хоча б просто порадь, що і як. Ти ж знаєш, у мене досвіду небагато. А тут випадок такий складний.

Волонтерка уткнулась обличчям Назарові у груди і розридалась безсило:

– Ця мразота н-н-наших убива-а-ав..ала.

Дівчина захлиналась від схлипувань і нестачі повітря. З

розчервонілими від сліз очима і розпухлим носом, з довгими русявими пасмами, що повисмикувались з-під медичної шапочки – справжня українська тигриця, страшна й водночас прекрасна у своїй люті.

– Так, він тварюка, – обійняв лікарку Назар, – але ж ми не такі, як вони...

До описуваної події

Глава 1

Дарина Сливка мріяла стати ветеринаром зі шкільних років. А точніше, з шостого класу. За кілька днів до початку навчального року побачила, як кішка народжує. І щось там у бідолашної тварини не виходило, тож кинулась на допомогу: гладила киці пузико, підтягувала назовні пузирі, розривала їх, рятуючи кошенят... А тут ще й новий предмет у розкладі шкільних занять з'явився – біологія (лише вслухайтесь, як божественно красиво звучить це слово: «біо», «лог» і «я»). Старанно читала параграфи, уважно ловила кожне слово на уроці, а після дзвоника бігла до вчительки уточнити щось за Y-хромосоми. Олена Петрівна Сімінько помітила неабияку зацікавленість учениці біологією та співчутливе до тварин серце – саме вона і доклала стільки зусиль, аби відбулось становлення майбутньої лікарки. Школярка усім любила допомагати, але тварин любила найбільше: вони не могли сказати, що в них болить, але їй здавалось, що вона їх розуміє.

А далі був виш – факультет ветеринарної медицини. І дві дипломні під керівництвом Дмитра Дмитровича Білого (ох, і вимогливий був до неї «Дім Діміч», і тільки зараз розуміє, що вимогливість – то добре). Закінчила універ з рекомендацією вступати до аспірантури, та фінансово не змогла забезпечити собі такого задоволення. Проте через це навіть і не думала засмучуватись – стільки нещасних тварин потребували її знань і

вміль, що з головою занурилась у практику. Ще з першого курсу навчання їздила волонтерити до Дніпровського зоопарку, спостерігала там за роботою ветеринарів, вчилася робити уколи й розуміти мову тварин. А згодом почала працювати у ветеринарному кабінеті: на той час не вміла навіть катетери внутрішньовенно ставити, але щоб Дарина Сливка та й не навчилася – як то кажуть, ЮТуб кожному у допомогу. У своїй практичній діяльності, на жаль, не мала наставника, хто б дохідливо пояснював, що і як, навчав дбайливо, ділився кориснячками – усе опановувала самотужки, і за 12 років здобула-таки значний досвід. Але й висновки робила. Тож згодом, коли сама вже стала вправною лікаркою, постійно опікувалась практикантами-новачками. Через її руки пройшло стільки молодих асистентів – є чим пишатись: вона і справді виростила чимало успішних лікарів-хірургів.

Кожний її робочий день ритуально устаткований: по дорозі на роботу заїхати до улюбленої кав'яреньки по каву і викурити айкос за кількахвилинним діалогом з продавчиною, приїхати у клініку й перевдягнутись у свій хірургічний костюм, зайти до стаціонару, де лікуються тварини (частина з них – евакуйовані з Донеччини): прибирання кліток, годування хвостатих пацієнтів, лікувальні процедури за призначенням. А далі – у приймальне відділення. Хто за записом, хто живою чергою – усе, як і в людей. Собаки, кішки, гризуни, видалення пухлини в папужки... От тільки, здавалося б, закінчила прийом і непогано було б поснідати о четвертій... ой, вже на пів шосту... але завжди привезуть одну-дві ургентних тварини: то з вікна якість сердешне випало, то автівка збила, то підлітки собаку побили чи кішку підпалили, то отруїлося чимсь чи підчепило вірус, блювоти, проноси, кліщі... Усяке буває: і ненормований робочий час, і неадекватні господарі тварин, і летальні випадки, коли вже не витягти з того світу... Та попри всі негаразди саме хвостики й не дають їй вигоріти – в їх очах вона і читає найважливіші слова: «Дарино, ти – наш найкращий лікар!».

Так і працювала рік за роком. Вийшла заміж за найкращого у світі чоловіка. Його звали... Коханий. Так, просто Коханий (бо він там, де не можна казати де). В родині підростав нащадок – син Матвій. І стільки щастя було... Звичайного жіночого щастя з круасанами в ліжку, прикладанням вуха до живота, де штовхався малюк, сімейними прогулянками утрюх мальовничою набережною Дніпра... Плани, мрії, проекти...

А тут війна...

Відтоді, як десь щось вибухне, туди і їхала на допомогу.

Дарина закурила. Відкрила галерею фоток на смартфоні – вона завжди так робила, коли намагалась заспокоїтись. То для неї не просто світлини, а уривки спогадів і подій, пошарпаних сторінок з книги її життя, забруднених кров'ю чи залитих кавою, заблюрених болем чи затертих поцілунками.

Ось вона з другом-патрульним у Дніпрі.

Жахлива ніч прольоту на Петровського 29 вересня 2022 року. Бахнуло тоді неподалік від її дому. Усе довкола так струснуло від вибуху, що, здавалось, вулиця з будинками, крамницями, автівками й людьми зараз провалиться під землю. Дарину теліпало від адреналіну. Вона заспокоювала сина, коли подзвонив Микола.

– Дарино, як ти? – тривожився поліціант. – Ми вже на місці прильоту. Тут собаці погано. Зможеш під'їхати?

– Так, приїду. Зараз закину Матвія й маму в укриття і приїду.

Дарина їхала, записуючи по дорозі короткий відос:

«Друзі, їду рятувати собаку після вибуху». Вона не розуміла, навіщо їй ці безкінечні сторіз, бо не вважала себе аж такою бло-геркою – просто фіксувала в такий спосіб важливі деталі та закривала невеликі збори на ліки для тварин.

Патрульний зустрів лікарку метрах у ста від епіцентру вибуху, де утворилася страшна вирва з триповерховий будинок глибиною.

– Так, лишай машину тут, далі все одно не проїхати.

І будь ласка – не лови блідного. Й під ноги дивись, бо кругом останки людей.

– Не хвилюйся. Я в нормі. Що тут?

– Родина загинула... – пояснював Микола. – Двоє дітей, мама їхня і бабуся... Від будинку нічого не зосталось... Людей порозривало... Суцільний жах...

– Колю, стій, – гукнула Дарина. – Ось ще фрагмент ребра.

Поліціант махнув товаришеві, показуючи на знахідку.

А потім звернув кудись трохи вбік – до намету.

– Оно бачиш? Сидить собака. Це сусідський пес – ну, сусідів цієї сім'ї, що загинула. Там теж будинок обвалився, одну жінку з-під завалів витягли – жива, слава Богу. Її син з роботи вже їде сюди. Сказав телефоном, що пса Кримом звати. Словом, собаку ніхто заспокоїти не може – видно, що їй і справді дуже зле. Але будь обережна – пес до себе нікого не підпускає.

Крим поводився агресивно. Це був здоровенний довгошерстий бродяга, який не розумів, що відбувається: хто всі ці люди? де його господиня? Він продовжував охороняти дім, половина якого завалилась. Тварину сильно трусило й водило збоку вбік, пес постійно спотикався й підводився, то гарчав, то підвивав, і від того виття моторошно всім ставало.

Ветеринар взяла в еменесників товсті рукавиці. Пояснила товаришу, як тримати пса, щоб той не зміг когось гризнути, коли робитиме йому уколи. Поки Дарина відволікала пса, Микола зробив вдалий захват, затиснувши тварину всією своєю вагою – знесилений пес не зміг вчасно відреагувати і не пручався занадто.

Прибіг хазяїн Крима. Стояв кілька хвилин, шокований побаченням. Дарина вивела чоловіка з заціпеніння:

– З вашою мамою все буде добре – їй надають допомогу. І собака ваш живий, зробили йому уколи, йому вже легше. Спробуйте знайти ошийник для нього...

Та ніч тяглась неймовірно довго. Чийсь ридання і крики. Закляклі обличчя людей. На даху чийогось будинку відшкрібають частину дитячого тіла, закинуту туди ударною хвилею. Працюють еменесники і комунальники. Прожектори сліплять очі. Вони з Миколою шукають ще одну собаку, яка втекла від вибуху...

Волонтерка почувалась стомлено і виснажено. Перед світанком їй вдалось заснути на пару годин. Але вранці знайомий блогер розбудив її повідомленням:

«Дарино, бачив уночі твою історію про Крима. Уяві, мер у своєму дописі написав, що собаку врятував Зооконтроль. Це як? До чого тут вони? Адже тварину врятувала ти? Чому він не вказав твоє ім'я?».

Відповіла коротко, спросоння тикаючи не зовсім у ті кнопки: «Геро, яка різниця? Головне, що Крим врятований. А інше, вибач, не цікаво...».

Дівчина вимкнула телефон і знову провалилась у сон... А ось вони з сином і мамою самоклацнулись на кар'єрі.

Уперше під час вторгнення вибрались на природу, бо ніщо не відновлювало її душевні сили так швидко, як час із близькими і милування краєвидами Дніпра. Вони не встигли розстелити плед на траві, як прогримів бомбовий розрив.

Що робить волонтер, коли чує вибух? Правильно! Мчить на допомогу. Марно відмовляти його чи стримувати. Тож і мама, яка доньчин характер знала краще за всіх, бігом збрала речі: покидали все в машину та рвонули у сторону задимлення.

Дарина залишила маму з сином в автівці, а сама з валізкою ліків та всякого медичного причандалля, яку завжди повсюди з собою таскала, побігла до поліцейських, що стримували людей, бо позаду них щось сильно полихало.

– Я лікар! Я лікар! – викрикувала, наближаючись до них.

Один з патрульних висмикнув її з натовпу й побіг попе-

ред неї, показуючи дорогу. Але по рації його хтось заволав над-ривно: «Женю, повторний ракетний удар!». Правоохоронець зупинився:

– Ви самі все чули – бігом в укриття! Біго-о-ом!!!

Дарина летіла назад до автівки, як пантера – якимись стрибками і піруетами, оминаючи перешкоди. Організм стресував, підсилюючи дивні відчуття того, що ти рухаєшся на місці, наче на біговій доріжці. «Ідіотка, чим ти думала, коли їхала сюди з дитиною? Господи, реально страшно. Мама, син – не дай Боже, щось із ними трапиться, я ж ніколи собі не пробачу». Матвій відчинив дверцята автівки:

– Мамочко, швидше, будь ласка! Їдьмо звідси!

Вони встигли від'їхати на кілька сотень метрів, як пролунав ще один вибух...

А цю світлину зробив хтось із Дарининих друзів. Її і досі боязко на неї дивитися.

На ній наслідки ракетного удару 14 січня 2023 року по дев'ятиповерхівці на Набережній Перемоги. Два знищених під'їзди, які поховали під своїми брилами 46 дніпрян.

Влучання відбулось о пів на четверту. Дарина якраз закінчувала робочий день. Коли в інтернеті почали з'являться перші повідомлення про вибух, обдзвонила друзів – зібралися разом і помчали на місце прильоту допомагати.

Вони були там до ночі.

Раз по раз рятувальники організовували хвилини тиші, коли вирубали генератори й техніку та припиняли будь-які розмови, прислухаючись до звуків з-під бетонних плит. Вони ніколи не забудуть ті несамовиті крики і захриплі стогони, що розкрюювали серця. Волосся ставало диба. Бозна, як виглядає пекло, але те, що вони бачили і чули, і було адіщем, наче сили темряви прочинили раптом браму до вогнедишної геєни, зли-завши в одну мить стільки людських життів.

Дарина з друзями забирали мешканців будинку, яких

вдалось деблокувати, до наметів. Укривали їх теплими пледами, записували дані, передавали психологам. Люди нізачо не хотіли їхати до лікарень, поки їм не повідомлять, хто помер. Навіть присісти їх було не вмовити – стояли ні живі, ні мертві. Їх так трясло, і жодні заспокійливі не втамовували той жах.

Старенький дідусь, заюшений кров'ю з голови до ніг, не міг зрозуміти, де він і що відбувається:

– Доцю, а я не поняв, где моя квартира... я нічево не поняв, доцю...

А на цій світлині грайливий шпіц Мішель. Дарина довго лікувала собаку від алореції – складного й ще не зовсім вивченого захворювання. Вони досягли в лікуванні стійкого позитивного результату. Але на початку вторгнення хазяйка разом з собакою, рятуючись від війни, виїхали до Болгарії. Мішель від цього переживала сильний стрес – у неї почались напади епілепсії. Власниця боялась звертатись до місцевих ветеринарів, тому що зовсім їх не знала – тримала постійний зв'язок з Дариною. З кожним днем тварині ставало гірше. Дарина відчувала, що Мішель, ймовірно, проживає останні дні свого життя. Їх живчик помер на руках у хазяйки. Та надіслала Дарині відео, де було видно, як дихання собаки уповільнювалось, ставало спокійнішим і рівнішим, аж поки не відлетіла у засвіти її маленька чиста душа. Начебто пора вже і звикнути до таких ситуацій, але обидві жінки довго й невтішно плакали: якби не війна, Мішелька могла б прожити ще кілька своїх щасливих собачих років...

А ось її Джек – безпородний білосніжно-білий пес, перевідняк лайки, з мінометним пораненнями, евакуйований з Херсона.

Внаслідок підриву росіянами дамби Каховської ГЕС 6 червня 2023 року сталась жахлива техногенна катастрофа: стільки населених пунктів пішло під воду. Дарина не могла уявити, що вона спостерігає за цими подіями по новинах – ні!

Треба щось робити! «Моїм легковиком багато тварин не вивезеш – потрібен бус», «Доцю, не пущу! Там же постійні обстріли!», «Кохана моя, я тебе знаю, ти ж все одно поїдеш». О п'ятій ранку наступного дня вона разом з двома добровольцями вже мчали жахливою об'їзною дорогою на Херсон. Маршрут мав кілька сильно прострілюваних ділянок, де бус був гарною мішенню. Знайомі попередили водія про ці відрізки, тому бус і справді летів, підстрибуючи на вибоїнах, як у видовищних блокбастерах-кінобомбах. Ризики були колосальними, відповідним було й напруження – з усіх чотирьох годин у дорозі Дарина запам'ятала лише поля маків обабіч, що кривавими простирадлами тяглись за обрій, і дике нестримне бажання вискочити з буса і сфоткати ту неймовірну красу.

Приїхали на місце... Багато волонтерів... Їх додали до спільного волонтерського чату, щоб краще координувати рятувальні роботи... Усе у воді... Дахи будинків наче плоти на сплаві... Дорожні знаки «Поступитися дорогою», що наполовину занурилися у воду... Певно, треба виправити на «Поступитися човнами»... Дивне відчуття того, що чоловічки, намальовані на знаках пішохідних переходів, як маленькі Ісуси, йдуть по воді... Кожні пів хвилини лунає звідусіль «Люди-и-и! Є хто живи-и-ий?»... Повідомлення в чаті «Увага!!! Спливли міни! Обпливаємо перехрестя праворуч!»... «Увага!!! Обстріл Корабельної площі!»... Підхоплюємо на човен геть знесилена собаку, яка від утоми вже починала тонути, і довго виводимо її з цього стану... Човен, заставлений клітками у два поверхи, не стійкий, тому балансуємо на ньому, аби не перевернувся... Їмо якісь швидкі комплексні обіди, але ложок немає, тож майструємо нашвидкуруч жолобки з цупкого картону... Прилягли на пару хвилин відпочити на лавках на автобусній зупинці...

Мчимо назад у Дніпро. Кілька разів зупиняємось у безпечних місцях, щоб перевірити, як почувують себе тварини. Мокрі, напівживі, шоковані, багато травмованих і поранених.

За браком переносок у кожній з них розміщували по кілька тварин. Там, у Херсоні, вони врятували кицю, яка, судячи з набряклих пипок, була мамою, але кошенят її так і не знайшли. Підсадили до неї сімох кошенят, що тільки-но очі розплющили, яких, навпаки, виявили без мами. Так вони і їхали в одній переносці: нещасна мама, що втратила своїх дітей, і нещасні діти, що втратили свою маму. Ця кішка згорнулась клубочком навколо мокрих кошенят, зігріваючи їх своїм тілом, і всю дорогу годувала їх своїм молоком...

Дві доби зашкального ентузіазму в порятунку людей і тварин. Конвеєр операцій і процедур у ветеринарній клініці. Виходжування найслабкіших у стаціонарі і пошуки нових господарів для врятованих хвостиків. І всі ці дні Дарина не могла прийти до тями після побаченого й пережитого. Вона намагалась розповісти про це рідним чи друзям, але щоразу починала заливатися сльозами. Волонтерка передивлялась свої відео і не вірила, що на них вона – усе наче не з нею відбувалось.

39 врятованих котів і 23 врятованих собаки.

Серед них був і Джек. Прооперували пса, наклавши п'ятнадцять швів. Помістили у стаціонар: чергували біля нього, виходжували, відгодовували. Одного разу Джек випадково перевернув миску з водою. Стояв, винувато дивився, як розпливається по підлозі калюжа рідини. Та розлита вода, очевидно, стала для нього тригером, бо раптом затремтів увесь, аж захитався, очі собачі заблищали, наповнюючись панічним страхом. А в лікарів, що були поруч, по щоках потекли сльози...

Глава 2

Дарина гортала галерею зі світлинами. От зараз... зараз... ага, ось... Темна, не дуже чітка, але така дорого́ для неї фотографія, зроблена в коридорі лікарні, куди вона приїжджала після роботи волонтерити. По парних днях у Мечникова*, по непарних – у сімці*. Конвеєр тяжких поранених, санітарочки до всіх не встигали підійти, тому від будь-якої допомоги не відмовлялись. Вона

пишалась цим волонтерством. Їй довіряли найтяжчих, бо вона ж не просто добровільна помічниця, а людина з медичною освітою і досвідом. Доглядала за пораненими бійцями, годувала з ложечки, ставила крапельниці, робила уколи, міняла стоми, мила хлопців, обробляла їм пісюни, виносила судна – нічого не цуралася. Бо всі вони в неї найкращі.

Щоразу, як їхала в госпіталь, записувала коротке відео звернення до друзів: мовляв, їду в лікарню, кидайте грошки, накуплю смаколиків для наших рідненьких. Не зовсім їй комфортно було про гроші казати, але тут уже не до реверансів – її ніхто не спонсорував, а своїми чесно заробленими всі діри не заткнеш, бо потреб було достобіса, а зарплати – як коти, яких привозили до неї у ветклініку, наплакали. Дякувати Богові, виручали друзі й колеги: поки доїде до лікарні, а на картці вже якась сума на печеньки є. Тож завжди могла захисників пригостити смачненьким.

Не всім, правда, можна було.

Ось цей довгов'язий хлопчина на фотці з позивним «Чикотило» (брррр, бридке назвисько, але по відношенню до окупантів заграло воно новими підходящими відтінками) шо учудив.

У Ромчика куля крізь увесь живіт пройшла, порвавши всередині всі кишки. Хлопець пережив надскладні операції з виведенням стоми, тому не можна йому було нічого їсти – тільки чайок пив.

Одного разу пороздавала всім смаколики, а біля Чикотилки просто посиділа, поки той чайок через соломинку цідив. Боець зігхнув по-дитячому ображено: мовляв, я взагалі-то теж хочу. А вона йому: «ну, не можна тобі, терпи».

Але Ромка, певно, не з терплячих був: дочекався, поки волонтерка піде, та й замовив... суші з доставкою в палату. Нажерся їх від пуза. Пля-а-а, хіба не придурок? Ніхто з сусідів по палаті не зміг зупинити цього самовбивцю, бо всі лежачі. Наступного дня заскочила Дарина з пакунками памперсів для своїх пацанів, а Ромкове ліжко порожнє. Похололо в животі,

ледве вимовила щось на кшталт «А де Рома?». Йй так само стиха й обережно відповіли: «Та в реанімації ж».

За день повернули хлопця до палати. Вона його тоді з годину виховувала: «що це таке?», «відшмагаю по сраці», «сама тебе приб'ю». А Чикотилко її лише кліпав очима винувато та посміхався...

А ось цього юнака на світліні Дарина з тяжкої депресії виводила. Боєць втратив обидві ноги. Нікому з близьких не хотів повідомляти, що він у госпіталі, бо кому потрібне таке щастя безноге? Але волонтерка захисникам дісталась з тих, які завжди на позитиві (ні, не те що вона черства була до чийогось болю – просто плакала в іншому місці, де ніхто не бачить). Підходила до нього до першого, сідала на стільці біля ліжка й розповідала щось свіженьке зі своєї ветеринарної практики. Хлопець слухав, але дещо відсторонено. Проте цього разу навіть обличчя до неї повернув:

– Дарино, знаєте що? А мене дівчина не кинула.

Сашко вперше заговорив з нею. І Дарина розхвилювалась трохи.

– А з якого б дива вона тебе кинула? – запитала безтурботно.

– Та я ж без двох ніг.

– І що з того? Ти себе у дзеркало бачив, який ти красунчик?

– Та ну блін, кому потрібний інвалід?

«О, ще один, якого хочеться відлупцювати по сраці» – подумалось. А вголос випалила найпозитивніше, на що була спроможна:

– Чувак, подивись, як тобі вдало ноги відірвало!

– В смисле??? – не зрозумів її позитиву Сашко.

– Ну в смисле подивись, як тобі зручно буде вдягати протези.

Зависла німа пауза. За мить юнак як почав реготати – та так заразливо, що всі в палаті давилися смішками, та так не-

стримно, що аж сльози з очей бризкали. Між тими нападами ржаки він намагався пояснити бодай щось:

– Блін, Дарино, спасибі... ахаха... що б я без тебе робив?..

А ось це диво дивне праворуч від неї на світлині. Згадала, як приїхавши з нічного чергування додому, вирішила посерфити ТікТок – це абсолютно марне заняття забезпечувало їй якесь відчуття відпочинку, якого вона так потребувала. Натрапила на стрім, в якому розповідалось про те, що якомусь хлопцю в Мечникова (у відділенні, де вона волонтерить!) не надають допомогу. Як не надають? Що за фігня? Відпочинок відміняється! Узяла таксі й рвонула розносити улюблену лікарню в хлам і рятувати захисника, бо військові для неї – то любов-любов.

Ага. Це новенький, якого вона ще не бачила. Підірвався на міні, складні перелами, обидві ноги роздроблені вщент – звісно, больовий шок. Юрко просив обезболити його повторно, але ж не можна вже було, бо з нирками в нього не все ахті. То узяв і... вийшов у ТікТок, наче від того стріму йому мало б полегшати. «Ой же ж, хлопці-хлопці, не бережете ви мої нерви. Давай, Юрчику, розповім тобі щось про інтоксикацію і ко-ліки»...

А останній в ряду на світлині – то Єгор.

Хлопець потрапив у полон. Тримали його в Севастополі – місті, яке колись було найкращим для Дарини. Вона пам'ятає те спілкування, коли Єгор розповів їй про себе, бо кілька днів ходила приголомшена його розповіддю. Вони тоді вийшли (ну, як вийшли... вона викотила його на візку) у двір госпітала затягнутися цигаркою.

– Не знаю, Дарино, як я все це пережив. Нас везли на розстріл, розумієш? Усі ми усвідомлювали, що зараз помremo. Уяви собі, нас врятувало те, що ми випадково потрапили на телебачення – ну, хтось там щось знімав... І нас уже не мали права розстріляти. Я, певно, в сорочці народився... Але нас так

пи*дили... Думав, отут десь на підвалі і закінчиться моє тридцятирічне життя...

Чоловік закашлявся. Скривився, бо боляче було кашляти – після таких побоїв не виживають.

– Вони, такі, б'ють тебе і раз по раз тобі в очі заглядають: «Што, укроп, больна? А ми знаєм, што ми окупанти. А ти, ги-га-га, терпіла. Вот і терпі, мразь». Запитую в них, скільки їм років. Кажуть: девятнадцять... Дарино, їм по дев'ятнадцять років... але вони вже такі варвари... Одному мужику член відрізали... він добу стогнав, кров'ю стікав, потім знепритомнів... його виволокли з підвалу, але де він і що з ним, ніхто не знає... Дівчина в той день вийшла з лікарні і прямо там, на алейці, де годину тому возила Єгора, й розплакалась. Сиділа на лавці, біля якої берізка струшувала їй під ноги своє яскраво жовте листя, і тремтіла від почутого. Бо в неї ж Коханий на нулі. Бо всі історії своїх підопічних пропускала крізь серце, переносила на себе і близьких, металася в безсонні і тривозі за них. Бо вона вже стільки друзів і знайомих втратила на цій клятій війні. Вона нікого більше не хоче втрачати. Нікого більше. НІ-КО-ГО!

А ось ще одна світлина, яку вона ніколи не видалить.

На ній Микола, красунчик з її волонтерського поверху. Прибув до лікарні з тяжким пораненням і жахливими ускладненнями. Чотири дні його шукали в посадці, уздовж якої проходила лінія зіткнення. Знайшли ледь живого, непритомного. Ще чотири дні він чекав евакуації, бо гатили щільно й без зупинку – не під'їхати. А коли, нарешті, вивантажили бійця в лікарні Мечникова, хірурги похмурніли – розтроснена рука набрякла так, що важила вже близько 25 кілограмів, хлопець горів і марив, починалась гангрена.

Дарині подзвонили побратими Миколи, попросили відвідати його, грошима скинулись, щоб товаришеві новий телефон купити – власна його мобіла була наскрізь прошита уламками, тож залишився чоловік без жодного способу зв'язку.

Волонтерка придбала смартфон та до захисника. Той уже був прооперований: одну руку ампутували, другу – зібрали з того, що було.

– Привіт, боєць! Я – Дарина, волонтерка, – дівчина увімкнула свій куленепробивний позитив. – Привезла тобі телефон. Пацани твої скинули мені гроші і ось – купила на свій смак, але без стразиків... Вставати тобі можна. Тож потихеньку дотопаємо в душик... Погнали купатися, рідненький, давай, я допоможу, ти весь у землі, відмиємо тебе, легше стане.

Зіпершись на плече Дарини, шкандибали до душевої, зупиняючись через кожні п'ять-шість кроків.

– Так, ви праві, я дико хочу в душ... – голосно дихав Микола, – прямо мріяв про це останні п'ять днів... А тут, уявіть, руку мою відрізали й поклали не мене... Я ось так і до тями прийшов... Лежу, охірівший, а на мені моя рука... А потім катали мене коридорами лікарні з цією рукою на мені... Я вже не витримав, кажу, бл*дь, ви можете кудись прибрати мою руку?..

Чоловік знову постояв пів хвилини, притулившись до стіни, а потім додав:

– А за телефон я вам вдячний. Тільки як тепер без рук ним користуватись?

– Миколо, відставити упадницькі настрої! Одну руку тобі зберегли – і це вже добре. Тож не все так погано. Ось і душева кімната.

Дарина обережно купала хлопця. Він ніяковів і соромився митися нижче спини, але коли ще кілька днів тому в тебе були руки, а зараз привести в порядок свої причандали немає чим, то змирився, приймаючи реальність такою, яка вона є. Гаряча водичка, мило, мочалка, чистий рушник – маленькі радощі, які в буквальному сенсі змивали з чоловіків війну, повертаючи їм відчуття мирного життя, забутої безпечності, елементарного гігієнічного комфорту.

Дівчина вдячна своєму Коханому за те, що з розумінням

ставиться до цієї частини її волонтерства – про ревність і недовіру між ними ніколи не йшлося.

А за калька діб Дарині зателефонувала дружина Миколи. Тим дзвінком жінка наче обійняла волонтерку, її голос брив від хвилювання, вона щиро вимовила:

– Я дружина Колі. Я так вдячна вам за те, що ви були з моїм чоловіком у перші години після операції, за те, що ви гідно дбали про нього, і за те, що купали його...

Дарину накрило тоді від тих слів. Вона пам'ятатиме їх усе життя. Відвідувати поранених – це найменше, що вона може для них зробити, аби віддячити за захист...

*Мечникова (розм.) – обласна лікарня ім. І. І. Мечникова (м. Дніпро)

*сімка (розм.) – лікарня № 7 м. Дніпра

Глава 3

Розглядаючи фотки, дівчина трохи заспокоїлася.

Після Херсона Дарина стала членкинею організації «Save Animals Ukraine», яка на той час організовувала регулярні поїздки для евакуації тварин з Часового Яру. Десь там, на Донеччині, служить і її Коханий. У дівчини з'явилась можливість бути хоча б на кілька сотень кілометрів ближче до нього. Під час однієї з таких поїздок у Часів Яр волонтери потрапили під обстріл...

Цього дня команда ветеринарів обстежувала місто вулиця за вулицею, рятуючи наляканих тварин – волонтерський бус був під зав'язку заставлений клітками із зібраними на евакуацію котами і собаками. По ходу цієї місії ветеринари виконували і безліч інших завдань: «благаємо, подивіться, як там наш дім, чи стоїть ще, чи зруйнували вже», «будь ласка, заберіть фотографії в нашій квартирі, ми не сумуємо за технікою чи речами, але фотки – це єдине, що в нас залишилось з минулого життя», «були страшні обстріли, ми переховувались по підвалах, звідки нас і еваку-

ювали, ми тікали, в чому були, ми не встигли забрати документи, чи не могли б ви потрапити в нашу квартиру і вивезти ці документи?».

В одну з таких квартир лізла й Дарина. Броньовані двері були зачинені, але вибуховою хвилею винесло вікно на балконі – тож хлопці підсадили, щоб дотяглась до газової труби, а далі вже сама по ній карабкалась, як і в Херсоні, на другий поверх (висновок: манікюрчик краще робити після поїздки). Залізла в квартиру, порізалась злегка, та то таке – не смертельно. Почувала себе грабіжницею, яка за наводкою шастає по квартирі, але що уж – може, колись грамотою нагородять за інноваційні методи волонтерства. Познаходила-таки фотки й документи, запхала все в наплічник, навіть трохи вікно вибите подушками затулила і тим самим макарон униз по трубі з'їхала в руки хлопців (висновок: в руки хлопців падати завжди приємно).

А потім завезли в пункт незламності сотню батонів м'якенького запашного білого хліба, яких товариш у Дніпрі «нарішав». Ветеринари з істівного нічого такого не мали, бо возили зазвичай лише корми для тварин, але щоразу старались передати щось смачненьке і людям, яких там уже небагато зосталось. А вже як бабусеньки місцеві раділи тому білому хлібчику! Як кидались руки цілувати і вклонялись із вдячності – те неможливо було витримати, не розплакавшись.

Як той бус не завантажуй врятованими тваринами, а все одно наступав той момент, коли ти усвідомлював, що більше жодної клітки всередину не втиснути, що ти не в змозі вивезти всіх, що ти поїдеш, а тут розбігатиметься врозтіч від кожного вибуху безліч покинутих хвостиків, яких трястиме від переляку, які по кущах зализуватимуть рани, які на самоті конатимуть від інфарктів... Тому й намагались провакцінувати тих тварин, яких не було можливості забрати, або хоча б підгодувати їх. От і цього разу бус уже виїжджав з міста, як натрапив на зграю худих зголоднілих вуличних собак. Зупинились, щоб залишити їм кормів.

А тут раптом обстріл...

Заскочили до буса. По обидва його боки починає здіблюватись земля. Господи... Добре, що організація забезпечує своїх волонтерів броніками, шлемами та іншою екіпіровкою – тільки й чути, як по ній цокають уламки. Рвонули з місця, лавіруючи між вибухами. Дарина панікувала: «Пля, як тупо буде загинути зараз ради тварин, залишивши вдома сина без мами». Вона була налякана не менше за тварин у клітках. Усі подумки прощались із життям...

Врятували їх тоді військові. Відстрілювались, даючи можливість вивернутися з-під вогню. Сховали волонтерський бус до себе. А як стихло все, допомогли вибратися з міста, супроводжуючи до першого нашого блокпосту.

Через той обстріл Коханий, звісно, заборонив Дарині їздити до Часового Яру, але, знаючи, як сильно вона мріє служити в ЗСУ, час від часу підживлював це бажання, створюючи для неї придатні умови допомагати армії.

І ось на тобі – перша умова: у бригаді Коханого з'явилися полонені росіяни. Коротко здзвонились. Зв'язок був жахливим. З тієї розмови Дарина зрозуміла одне: полонені сильно поранені, а її Коханий сильно людяний.

Так, вона ветеринарка. Але є тварини, яких вона принципово не лікуватиме. І це росіяни (щодо яких навіть слово «тварини» використовувати забагато, щоб не ображати справжніх хвостиків). Тяжко було на серці від однієї думки про те, що вона мусить надавати допомогу цим мерзотникам. Її аж пересмикувало від цього. Та сама нагода побачити Коханого переважила ту огиду: Дарина згребла по загашниках трохи грошей на ліки (їй уперше було шкода своїх грошей), з важким серцем зробила закупку в аптеці і поїхала в обійми найріднішої у світі людини. «Може, поки їхатиму, цих полонених кудись уже вивезуть і не прийдеться їх торкатися. Добре було б».

У дорозі стільки всього передумала. Наші хлопці дійсно не такі, як росіяни. Наші – то зовсім інша категорія людей: лю-

дяні, добросерді, емпатичні, толерантні, цивілізовані, гуманні. Усіх, кого вона знала (волонтери, вояки з бригади Коханого чи з інших бригад, її підопічні в госпіталях, колеги по роботі, друзі чи знайомі) – НЕ ТАКІ, ЯК ВОНИ.

Коханий зустрів її на блокпості, щоб далі до розташування бригади добиратися вдвох. Вона висіла на ньому кілька хвилин, обцілюючи кожну вію. А втамувавши мало вир емоцій, запитала:

– Ну що, погнали?..

І ось вона вже в невеликій комірці. Знервовано ходить туди-сюди. Вона вже передяглась у свій хірургічний костюм. Але, матінко Божа, як же їй не по собі. Їй страшно на них дивитись. Їй страшно їх торкатись. Заберіть її звідси хто-небудь.

У нас, звісно, міняють і «двісті на двісті». Але «триста на триста» все ж таки краще, тому що якнайшвидше необхідно витягати з російського полону наших живих пацанів, поки їх там не закатрупили. І мертвих повертати. І тим більше живих – чоловіки потрібні країні живими, бо не закінчилася ще війна. Тому й цих кретинів, що полізли війною на нашу землю, мала підлікувати, аби дожили вони до обміну на наших. І це була єдина мета, яка допомагала абстрагуватись від емоцій і втамувати страх і сумнів.

Дарина зайшла до закапелку, де їй облаштували щось на кшталт операційної. Туди вже перенесли першого полоненого. З сусідньої бригади командували їй на допомогу знайомого медика-новачка: Назар добре накладав турнікети, робив уколи і крапельниці, міг швидко стабілізувати пораненого, але ніколи не оперував, тому приїхав і асистувати дівчині, і вчитися накладати шви.

– Назаре, що тут? – кивнула на полоненого.

– Поранення руки. Осколком глибоко у м'яз. Осколок ще там. Рука вже гніє.

Дарина нахилилась над тілом і зовсім іншим голосом запитала:

- Как тебя зовут?
- Коля, – відповів той.
- Сколько лет тебе, Коля?
- 34.
- А скажи мне, Коля 34 годика, нафига ты сюда пришёл?
- Денег на дом хотел заработать.

Як і всі, Дарина передивлялась багато відеоматеріалів про російських полонених, але з якоїсь примхи захотілось запитати про це особисто, бо мало їй було знати, що на столі лежить довбо*об – їй потрібно було, щоб воно само сказало, що воно довбо*об.

Ввела полоненому місцевий наркоз, бо інакше той до обміну не дожив би. Та й устромила пальці в рану, намацуючи осколок. Як лікарці, хотілося зробити все максимально не боляче, а як українці... ой, краще вам того не знати... Вона, на жаль, не вмiла робити свою роботу погано. Але ж як позбавити окупанта хоча б крихітної помсти? Вона знає як – вколоти цефтріаксон на фізрозчині без розбавляння лідокаїном.

Другим на стіл поклали пухкача з Красноярська, якого наші вояки охрестили «маминою черешнею».

Назар обробляв операційне поле й доповідав лікарці:

– Оцей, до речі, теж Коля. Тут з рукою просто жесьть. По ходу ампутувати треба.

– Подивимось. Назаре, цьому теж місцевий вколи.

Дарина подивилась полоненому в очі. Той не витримав відвів погляд.

– Ну что, Коля намбер ту из Красноярска, сцикотно? И это правильно.

– А правда, что вы детей едите? – раптом запитав пухкач.

Дарина з Назаром презирнулись: якщо це все, що люди хочуть знати перед смертю, то вони казкові довбодятли. Яким кретином тре бути, щоб запитувати таке в української лікарки, яка розмахує над твоєю тушою скальпелем.

– А как же! И на завтрак, и на обед, и на ужин, – відповіла полоненому з удаваною серйозністю, а потім додала: – Ты шо, дебил?

Дарина возилась з пораненою рукою, приговорюючи:

– Знаєшь, чувак, если ты выживешь, Расскажи там у себя в Красноярске, как к тебе тут относились. Тушняк сегодня ел? Ел. Воду пил? Пил. Даже сигареты курил. А знаєшь, что наши пацаны у вас в плену едят? Прогнившую капусту. Я тебя сейчас шью, а вы наших пытаете.

Дівчина звернулась до медика-асистента:

– Назаре, ану покажи йому відос, де нашому полоненому росіяни голову відрізали, поки він ще живий був.

Пухкач здригнувся:

– Нет, не надо, я не хочу на это смотреть.

– Не хочешь? А придётся. Иначе руку отрежу.

Назар увімкнув відео. Росіянин дивився цей жах, аж спітнів від шоку:

– Какой ужас... какой ужас... нелюди...

– Нелюди? – перепитала Дарина. – Закрой свой поганый рот. Ты же один из этих нелюдей, – Дарину починало тіпати від хвилювання, голос її зривався й тремтів. – Ты пришёл ко мне домой. Это же ясно, как Божий день, что здесь не Россия. Бля-а-а-а, здесь не Россия, урод! Какого ты сюда пришёл? Что ты тут забыл???

Полонений припишк:

– Мы дураки... мы такие дураки...

Дарина запитала те, що найбільше не давало їй спокою:

– Ты сколько наших убил?

– Нисколько, поверьте... Мамой клянусь... Я поверх голов стрелял... И вот этот, – пухкач кивнув на першого Колю, – тоже...

Дарина видихнула з полегшенням:

– За то, что ты никого не убил, Коля намбер ту из Красноярска, я спасу твою руку...

Завели в їхню польову операційну ще одного полоненого. Лікарка зміряла його зневажливим поглядом.

– Тільки не кажи, що це ще один Коля, – посміхнулась Назарові.

– Та Коля ж і цей, – відповів медик. – Батьки іменами явно не заморочувались. 24 роки. На війну його з тюрми забрали – осуджений був на 16 років. Осколкове в ногу.

– А за что срок дали, Коля намбер сри? – Дарина підійшла упритул до полоненого.

– За наркотики, – той уважно слідкував за її скальпелем, бо хтозна, що в українських баб на умі.

– О! Вот это, я понимаю, мужской поступок, – уїдливо викидала гедзика Дарина, – прийти в чужую страну убивать мирных людей, чтобы тебе скостили срок. наших сколько убил?

Третій Коля відсахнувся:

– Я не убивал.

– И все-то они не убивали, – зловтішалась дівчина. – На- заре, бачиш, маємо вже третього порядного окупанта.

– Я точно не убивал! Я не смог.

– Или не успел?

– Нет, просто не смог. У меня двое детей.

– Тебе будет что рассказать детям... А детки, небось, гордятся папкой?

Полонений змовчав...

Дарина витягла з його ноги уламок. Назар накладавши, а вона пішла в комірку перепочити. Вона возилась з полоненими практично весь день. Стемніло. Спина втратила свою чутливість. Очі пекли від нестачі якісного світла. Від нервового напруження розболілась голова. А більш за все ятрилась душа, і дівчина не знала, чим її знеболити...

Глава 4

...Ось уже двадцять хвилин Дарина налаштувала-лась на те, щоб оглянути ще одного полоненого, який мочився кров'ю. На відміну від перших трьох, він стільки наших поклав, що кожний у бригаді мріяв розстріляти його мінімум десять разів. У полон цей покидьок не здавався – відстрілювався до останнього. Тому наші вояки його просто закидали гранатами. Росіянин отримав множинні поранення, але, сцуко, вижив.

– Чому ви його не доби́ли? Чому? – запитала в Назара.

– Хіба він заслуговує жити? Тільки не кажи мені, що ми не такі, як вони...

– Даринко, цього паскуду реально захочуть обміняти. Якщо він коні двине, хтось із наших не потрапить додому. Давай його оглянемо.

– Добре, друже... оглянемо..., – змирилась лікарка. – Плесни мені води – уміюся. Не вистачало тільки, щоб цей мудака мене заплаканою побачив...

Вона зайшла до кімнати, де тримали цього полоненого. Той був при пам'яті. Витріщився на Дарину й ледь чутно промовив:

– Сделайте мне что-то... мне очень плохо...

– Плохо тебе??? – Дарина вибухнула такою відбірною лайкою, що після такого нападу толерантності на її лобі наче висвітлився напис «капелани, запишіть мене на сповідь». – Сука, я здесь из-за тебя! А должна быть дома рядом с сыном! И мой Любимый здесь из-за тебя! А должен быть дома рядом со мной! Ненавижу!!! Не-на-ви-жу!

– Та панятна...

– Да пошёл ты нахер!

Стисла зуби й почала обколювати цього чахлика невмирущого уколами, обробляти рани, діставати уламки, штопати...

Вранці знову зайшла до нього. Цей Коля намбер фор (їй

байдуже, як його звати – вирішила, що буде він четвертим Колею) ожив злегка. Першим заговорив до неї:

– Я дней пять не ел...

– Назаре, ви що, його не годували? – запитала не з тим, щоб посварити, а з тим, щоб похвалити.

– Та ні, Дарино, намагались погодувати... Пропонували все, що мали, але ж він відмовлявся...

– А тут, бач, уже не відмовляється, апетит в окупанта проклюнувся... То, може, звариш головорізу бульйону?

– Дарино, ти що, гониш? Я пі*ару варити бульйон не буду!

Росіянин склав бровки молитовно і попросив:

– Пожалуйста, сделайте мне ещё раз те же уколы, мне реально легче стало.

– Конечно, товарищ оккупант, и уколы сделаем, и бульон сварим. Чего ещё изволите?.. Давай, показывай свою мочу.

Він лежачий був, тому мочився у пляшку. Дістав її з-під ковдри показати лікарці. Сеча і справді виглядала краще. Словом, до обміну дотягне...

По обіді Дарина зайнялася нашими вояками. По черзі то одному, то другому діставала дрібні осколки... Бо в лікарнях скалки й відламки менше двох міліметрів не витягають, а вони ж, зараза, колються і свербляться. Такого добра в кожному, як у вуличних собачок блох. Тож кілька годин поспіль колупалася голочкою у спинах, кінцівках, обличчях. А захисники співчутливо зітхали: мовляв, Сливко, вибач, нам тебе сильно шкода... Назар на той час уже відбув до своєї бригади. Допомігав Коханій – заварював Дарині найсмачнішу каву.

Упродовж цих годин обстріли посилювалися. І щоразу, як десь поблизу вибухало, автівка Даринина починала волати сигналкою: бах – іу-іу-іу, бух – іу-іу-іу... Волонтерка щоп'ятьхвилин витягала з кишені брелок і вимикала сигналізацію. А вояки зі сміху вже під столом валялися:

– Дарино, оре лише твоя машина, ахаха... Одразу видно, що ти не місцева... бо всі місцеві сигнали давно нафіг повідключали... Ми за тією сигналкою і дізнаємось, що Сливка наша в гості завітала...

На ранок привезли ще одного полоненого, літнього дядька з Кемеровської області, що міг похвалитися кольоровими куполами на пузі та вісьмома ходками до тюрми. У нього був перелам руки і великий уламок у грудях. Грудь прооперувала одразу, а от з переламом не знала, що робити. Вона ніколи не накладала людям гіпс, бо тварин не гіпсують, а оперують. Зробити рентгенівський знімок руки не було жодної можливості, а гіпсувати наосліп Дарина не наважувалася. Та й гіпсу в неї не було. Тож поки оперувала грудну клітину, її Коханий до біса на паски поїхав аптеку шукати, щоб купити гіпс (звісно ж, за свої гроші).

Промацала руку, вирівняла, зіставляючи кістки на дотик, загіпсувала.

Вкрай виснажена, вимучена дикою втомою пішла спати. А після обіду покликав її командир. Він знав, що Дарина обожнює зброю. Тому щоразу із вдячності дозволяв виїхати на полігон постріляти для зняття стресу. Ох, вона там відривалася! Стріляла з усього бойового приладдя. А цього разу її очікувала особлива нагорода – стрілялки із «зедки». Йе-е-ссс! Очманіти! Вона стрілятиме зі снайперської гвинтівки! А ви й не знали, як мало потрібно дівчині для щастя? А де можна подивитися вакансії кілерів свинособак? А відвезіть її скоріше на полігон! А підготуйте портрет ху*ла! Бо пальці вже курок шукають!

Після полігону, задоволена, як березневі кішечки, поїхала, нарешті, додому. І вишенька на торті – командир дозволив сфотати шмат російської форми під ногами! Це як стояти на шкурі вбитого ведмедя! Це як почепити клик мамонта собі на намистечко! Це як підкорити Говерлу і крикнути з висоти: Фу, росіяни, я зневажаю вас!

За півтори місяці пацани вже самі той гіпс знімали, а лі-

карці своїй відеозвіт записали. Дарина в шоці була від того, що рука зрослася, що всі її функції і чутливість збереглись.

Так, усі прооперовані нею росіяни дожили до обміну. Вона домоглася поставленої мети. Вона знає, що тим самим не одне життя врятувала нашим полоненим.

Колись Дарина діймала Коханого запитаннями «А чому ти не вбив того чи цього?». А він відповідав їй: «Слухай, Кицю моя, ну, сидить переді мною цей кацап на колінах, із зав'язаними очима, із зав'язаними руками і ногами. І мені цього досить, розумієш?».

Вона більше не запитуватиме про це. Бо знає, що ось такі вони – наші хлопці. Ми – не вони.

**Ірина ІВАСЬКІВ,
м. Кам'янське**

Берегиня з високого берега

Нарис

Волонтерські організації роблять неоціненний внесок у нашу Перемогу. Захоплююся волонтерами, які є в Україні. Є вони і в моєму селі. Вони роблять добру справу. Волонтерство – це діяльність, яка здійснюється добровільно для суспільства чи окремих соціальних груп, без розрахунку на винагороду. Французьке слово **volontaire** («волонтер») походить від латинського *voluntarius* («добровільний»).

Волонтерська діяльність багатогранна. У ЗЗСО «Військова гімназія» Солонянської селищної ради з перших днів повномасштабного вторгнення рашистів запрацювала волонтерська організація на чолі з директоркою гімназії Олександрою Геннадіївною Жирною. Команда дівчат-учителів та працівників закладу не тільки займається випіканням пірижків, різноманітних смаколиків та смачних страв для воїнів ЗСУ, а і збором одягу для постраждалих у час війни (переселенців з різних регіонів України проживає в селі багато). Також воїнам відправляють дитячі малюнки, які школярі роблять з любов'ю. Це все є величезною підтримкою для бійців.

На мою думку, причини, через які люди стають волонтерами, це: бажання творити добро; можливість змінити щось у своєму житті та в житті інших людей; можливість тримати

неоціненний досвід, який може стати в нагоді у повсякденному житті; робота у команді, спілкування з однодумцями, нові знайомства, постійні контакти з цікавими людьми; бажання знайти застосування своїм талантам, силам та здібностям.

Переконана - присвячуючи себе чомусь більшому, ніж ми самі, ми стаємо щасливішими, наше життя наповнюється враженнями та відкриттями, ми ростемо як особистість.

Коли почалася війна, ми постійно відчуваємо страх і біль; розгубленість та відчай змінюються на віру й надію, особливо коли слухаємо неутішні новини. Наші захисники надійно захищають Україну, бережуть мирне небо над нами. Але є регіони, у яких не зникає постійна напруга, які болем кричать од вибухів, руйнувань. Смерть ходить за кожним по п'ятах.

Але ми ніколи не складаємо у відчай руки. Кожен борець за перемогу, як може.

Одні стають до лав захисників, другі стають волонтерами. Я завжди захоплювалася людьми, які, ризикуючи власним життям, рятують тих, хто потрапив у біду, допомагають продуктами та речами тим, які втратили оселі чи рідних, які змушені були переселитися в більш безпечні регіони зі своїх, пошматованих.

Є такі герої і в моєму селі. Як же все починалося?

«Вже на другий день війни зібралися небайдужі мешканці села у хаті Миколи Микитюка, - розповіла організатор волонтерського руху у селі Військовому, директорка Військової гімназії Олександра Геннадіївна Жирна, - Порадившись, вирішили робити коктейлі Молотова та виготовляти буржуйки. Захарченко Віктор допоміг коштами, директор ТОВ "Агромайстер" Володимир Похвальний надав солярку. А у приміщенні нашої гімназії збиралося чи не пів села: плели маскувальні сітки (рибартіль відразу надала сітки), дівчата почали випікати пиріжки та інші смаколики для хлопців, які несли вахту на Солонянському посту. Потім почали і консервувати. Наші захисники не повинні ні в чому відчувати нестачі. Вони повинні по-

стійно знати, що за них піклуються, про них пам'ятають.»

Незабаром на нараді навчального закладу вирішили поставити всю волонтерську роботу на більш високому організаційному рівні. Отримали дозвіл від районного відділу освіти Солонянської селищної ради користуватися шкільними плитами для виконання всіх кухарсько-пекарських робіт для воїнів ЗСУ. В цьому питанні особливу допомогу волонтерам надала заступниця Голови Солонянської селищної ради Ірина Вікторівна Грекова, яка з розумінням та увагою поставилася до ініціативи військовчан. Вона радіє злагодженій роботі команди і, як і всі ми, чекає Перемоги над ворогом. Дякуючи їй допомозі, плити стали постійно використовувати для задоволення харчових потреб воїнів.

Мешканці села не тільки допомагали кухні з продуктами, а і власною працею. Це родина Мироновичів, випускниця школи Настя Пісоцька, батько якої пропав безвісти, Ірина Дрозд, вчителі Військової гімназії Наталія Клешня, Валентина Говоруха, Валентина Чуприна, Валентина Пшенічнікова, Сергій Савченко, Єва Богдан та інші. Велику підтримку надавав водій шкільного автобуса Микола Олексійович Оберемок. Всіх мешканців села згуртувала волонтерська робота, епіцентром якої стала гімназія на чолі з її директоркою Олександрою Жирною.

Багато хто з чоловіків села став на захист України. Особливо тривожно за тих, хто знаходиться у «гарячих точках», хто щомиті ризикує своїм життям заради Перемоги, заради нашого мирного майбуття. Переймаючись небезпекою, в якій живемо, завжди пам'ятаємо про наших героїв-бійців і про тих, хто Ангелами-охоронцями молиться за нас вже з небес, серед яких і багато випускників нашого навчального закладу: Михайло Швець, Максим Пивоваров, Олексій Купрій...

У час жорстокої кровожерної війни кожен справжній українець, як може, допомагає наближати Перемогу. Скласти руки і чекати – це не наша позиція. Діяти! І ми діємо. І наснаги

всім, в тому числі й волонтеркам-кухарочкам, додає лідерка, одна зі славних Берегинь України, Олександра Чорноштан. Вона, керівник закладу, не нехтує ніякою роботою – місить тісто, чистить картоплю, випікає та готує їжу для воїнів.

Ще за рік до того, як державою було оголошено рішення про відрахування п'яти процентів із зарплати на потреби ЗСУ, вчителі гімназії одностайно прийняли рішення здавати ці кошти щомісяця для потреб ЗСУ. Гроші йшли не лише на продукти для приготування їжі та випічку, а й на закупівлю всього необхідного, чого потребували наші захисники: на дрони, бронелети, каски. А збір учнями кришечок для протезів вже автоматично відпрацьований процес.

Директорка ЗЗСО «Військова гімназія» Олександра Геннадіївна, молода і енергійна, чуйна і справедлива, мудра і далекоглядна, вчилася у свій час у тоді ще Військовій середній загальноосвітній школі. Була старостою класу, мала гарні організаційні здібності. Коли навчалася у сьомому класі, у неї померла мама. Виховувалася батьком та бабусею. Я була її класним керівником. Викладала тоді у них німецьку та українську мови й літературу. Весь клас, у якому навчалася Саша, підтримував її в ті важкі для неї часи. Але вона ніколи не здавалася, не показувала свої слабкості. Була настійливою і завжди досягала мети. .

Я пам'ятаю, якою вона була відповідальною школярочкою: старанно вчила уроки, була дуже уважною, брала участь у номінативних творчих конкурсах і виборола першість у Всеукраїнському літературному конкурсі Львівської політехніки за дослідження творчості Івана Франка. Також вона мала багато друзів. Сиділа зазвичай на першій парті, уважно слухала вчителя. Була вимогливою і до себе, і до інших. А якось я помітила на уроці німецької мови, що Саші зле. Поміряли температуру, а у неї майже 39. Викликали лікаря. Дівчинка протестувала, намагалася довести, що почувається добре, переконувала, що не хоче пропускати школу. Та і справді, у неї ніколи

не було жодного дня пропуску занять без поважних причин. Тоді таки вмовили Сашу піти на лікарняний.

А яким вірним другом вона була! За неї «горою» завжди стояв увесь клас.

Школу закінчила добре, з похвальним листом з ряду предметів. Вступила до педагогічного училища, працювала у дитячому садочку вихователем. Завжди виділялася креативними ідеями та сумлінністю.

Через деякий час Олександра Чорноштан почала працювати у нашій школі вчителем початкових класів. Уроки проводила на високому професійному рівні, цікаво, креативно. А в позаурочний час вчила дітей танцювати. Паралельно з роботою навчалася заочно в педінституті.

Учні її дуже люблять, вчителі та батьки поважають.

А три роки тому педагогічний колектив одноставно схвалив кандидатуру Олександри Геннадіївни Жирної на посаду директорки ЗЗСО «Військова гімназія».

Було і страшно, і тривожно, спочатку важко, але для того й існує колектив, щоб допомагати. А ще їй дуже ставала в пригоді заступник директора, вчителька української мови і літератури, Олена Сергіївна Янчук, така ж, як і Олександра, безкомпромісна, вольова.

Але війна страшним, чорним саваном накрила Україну. Після страху й розгубленості стрімко набирала обертів постійна волонтерська робота команди школи на чолі з невтомною Берегинею.

Волонтерство – це не робота, за це не платять грошей, це внутрішня здатність людей, яким не все одно. Це рідкісна можливість допомагати людям, втілювати в життя ідеї та постійно діяти і йти лише вперед. Добровольці завжди активні, відповідальні й ініціативні особистості. В команду Олександри увійшли всі працівники ідальні та частина педагогічного колективу: Місюра Тетяна, Бабалик Тетяна, Янчук Олена, Місюра Катерина, Бакум Наталія, Роднікова Інга, Пилипчук Наталія,

Бікбасарова Олена, Богданова Лілія, Оксана Місюра, чоловік якої був у лавах ЗСУ, немало молодих господинь села, чоловіки яких також воювали, та інші. Дівчата пекли пиріжки для наших захисників, різні смаколики, готували страви та консервацію, які можна транспортувати. Виходило все! А яким смачним було! І найкращою нагородою для наших волонтерів була подяка захисників, щасливе відчуття, що вони там, серед вогню, не голодні, а головне – не забуті. І раділи, що їм вдалось допомогти.

А ще команда волонтерів гімназії навчилася робити смачну тушонку та різні види каш з м'ясом, винайшла свій метод консервування риби з допомогою автоклаву.

Працівник школи Володимир Федорович Сердюк вже рік як щоп'ятниці здійснює підвіз продуктів харчування та випічку, а також різні речі, які замовляють та яких потребують воїни, а ще - малюнки наших школярів, до місця збору. Звідти волонтер Юрій Михайлович Сміюха доправляє все по різних напрямках. Усією цією складною та відповідальною роботою керує відповідальна Олександра Геннадіївна. Вона знає, як заохотити, як підняти настрій, як переконати мешканців села допомагати кухні продуктами для задоволення потреб захисників. Люди охоче відгукуються. Майже в кожній оселі є бійці ЗСУ, які сьогодні нас захищають, є такі, що пропали безвісти, а є і Янголи, які віддали свої життя за рідну Україну, за нас.

Коли дівчата працюють на кухні, жарти та пісні не припиняються. Олександра Геннадіївна дуже гарно співає. А ще вона – красива: довге темне волосся, зібране на потилиці в гульку, великі виразні карі очі, повні вуста, прямиий ніс. Справжня українка з великим серцем! А як гарно вона вміє сміятися! Як говорила моя мама, що по сміху людину навіть охарактери зувати можна. Якщо сміх дзвінкий і відкритий – чудова людина.

В часи лихоліть людей гуртує дружба, спільні справи, тому кожен повинен знаходити своє місце на шляху до перемоги навіть у тилу: робити добро, розвивати себе духовно,

брати участь у різноманітних проєктах, спрямованих на допомогу тим, хто цього потребує. На мою думку, допомога, тобто волонтерство – це важке задоволення із прекрасним результатом: хтось далеко, під гуркіт вибухів, в долонях вогню – говорить «Дякую! Смачно! Додалося сил від їжі, приготованої з любов'ю! Тепер і гнати ворога з рідної землі легше!»

Згадалося, як ми всі разом плели маскувальні сітки. Сходилися всі вчителі, мешканці села, переселенці і всі гуртом працювали! Хто на смужечки розрізав потрібний матеріал, хто вплітав ті смужечки у мереживо захисної сітки для бійців. У розмовах та піснях і вечоріло. І так щодня... Добрі справи – нескінченні, як серцебиття. Школярі сьогоднішні й ті, що закінчили школу, допомагали дорослим плести маскувальні сітки. Навіть найменші, учні початкових класів, наввипередки вплітали короткі стрічки в сітку, носили ці смушки, які розрізали дорослі, на поверхи, де велася робота. І було таке відчуття, наче виростали крила. Адже як приємно уявляти, що саме сітка, сплетена тобою, захистила, врятувала життя воїнам!

Може, саме юних помічників, мало хто й знав, а от про директорку нашої гімназії знають сьогодні не лише у нашому селі та районі, а й в області. Олександра Геннадіївна не лише зуміла організувати злагоджену роботу волонтерської групи, а й згуртувала всіх, надихнула новими ідеями. І вся ця волонтерська команда, сповнена віри й ентузіазму, продовжує піклуватися про захисників України. А ще кожен з них уміє надати й психологічну допомогу, вислухати проблеми, поспівчувати, дати цінну пораду.

Про волонтерство можна дискутувати: волонтер повинен бути готовим на самопожертву, щедрим та чуйним. І, звичайно ж - веселим, от як наша директорка!

Справді, Олександра Геннадіївна присвячує свій вільний час хорошій справі, не вимагаючи натомість нічого. А ще ж потрібно виділити час для волейболу! Команда баскетболістів села, з якою працює Олександра, неодноразово ставала пе-

реможницею районних змагань. Це класно! Прекрасно! Але ж є син Радіон, п'ятикласник, і йому ой як багато потрібно приділяти уваги. І треба все встигнути. А ще - наради, конференції, керівна робота, і треба бути і сильною духом, і мудрою, і вольовою, і вимогливою, і терплячою та доброю водночас. Слава Богу, все у неї виходить, з усім справляється. Єдина думка важким каменем на серці – коли ж скінчиться клята війна?

І Геннадіївна збирає свою волю в кулак і трудиться... Вона та її команда інколи працюють 24 години на добу.

Бути волонтером – це поклик душі робити добрі справи і радіти, що комусь ти допоміг.

Хочу додати, що волонтери нашої гімназії організовують збір одягу та продуктів для воїнів, переселенців, постраждалих у різних регіонах України: передавали продукти та одяг на Харківщину, допомагали Херсонській області через вибух Каховської ГЕС, тощо. Люди зносили в школу все, що могли віддати. Широ. З любов'ю! Адже всі ми – єдина українська родина, міцний кулак тилу, який також б'є ворога і ой як дуже сильно!

А люди в нашому селі Військовому - чуйні, співчутливі, милосердні та щирі.

Мешканці села та вчителі й учні гімназії пишаються шанованою всіма директоркою, волонтеркою Олександрою Геннадіївною, справжньою Берегинею України. Такими ж працівницями й вольовими були і батьки моєї героїні-Берегині, Геннадій та Алла, які навчили донечку трудитися, бути відповідальною, доброю й вимогливою та любити Україну понад усе.

Впевнена, що роботи та успішних результатів набагато більше попереду, бо мета волонтера – наблизити Перемогу, до якої кожен докладає власних зусиль, адже головне – це Мир і Незалежність нашої згорьованої матінки-України.

**Олеся ОМЕЛЬЧЕНКО,
Січеславщина**

Терра

Вона виглядає маленькою, тендітною дівчиною і може здаватися, що сама потребує підтримки, але то так лише здається...

Лариса Блохіна народилася в селі Мартоноша на Кіровоградщині в 1977 році. В село Новомиколаївку Дніпропетровської області родина переїхала 1981 року. Там закінчила школу. Закінчила Верхньодніпровський Аграрний коледж. Закінчила Кропивницький університет Київської Академії сучасних знань за спеціальністю психолога. У 1997 році вийшла

заміж за Єгора Блохіна, переїхала жити в селище Дніпровське на Дніпропетровщині. Народили двох діточок: Назара і Анічку. Лариса переконана, що сім'я – це єдиний справжній рахунок у банку, який не можна залишати порожнім. Ніколи. Щодня кладе на нього любов, ніжність, вірність, жертвність. Відсотки з такого капіталу є воістину незліченними

Познайомилася з ними в церкві у Верхньодніпровську. Тож тут перша думка про вразливість Лариси швидко розвіялася. Єгор був пастором філії церкви в Дніпровському, де Лариса разом з чоловіком служила. Вони часто приїздили на служіння у Верхньодніпровськ, де брали участь у прославленні та

проповідували. Лариса проявляла себе сильною, мудрою, чесною і борцем за справедливість.

Про що думає Лариса Блохіна: «Останнім часом я часто думаю про те, як важливо оточувати себе людьми, поряд з якими хочеться бути кращими. Ви помічали, що є люди-смисли? Поруч із ними ніби ростеш душею. Вони говорять про складне просто. І роблять те, що вважають важливим не на догоду комусь, а тому що в усьому, у роботі, стосунках, захопленнях – для них важливий сенс».

Терра живе так, щоб її слова оживали, а не лишалися гарними словами.

Працювала у Приватбанку, потім директоркою позашкільного закладу «Клуб юного техніка», чотири роки займала посаду голови Дніпровської селищної Ради, де зробила зі своєю командою дуже багато важливих справ: великий важливий проект – облаштували сучасний стадіон, провели 32 кілометри вуличного освітлення, повністю перевели заклади соціальної сфери на індивідуальне опалення, придбали потрібну комунальну техніку, не раз організовували толоку з прибирання парків, вулиць, місць для відпочинку, ініціювала та організувала установку лавочок по вулицях селища. З її ініціативи та організаційної підтримки проводили фестивалі, один з яких – фестиваль «Всі разом за сім'ю» з концертною програмою гурту «Дивокрай», пінною вечіркою, розвагами: батут-вата-парашут, польовою кашею, кінотеатром, зоною для людей похилого віку.

Величезна робота проведена по розробці генерального плану для розвитку селища. Майже три роки кропіткої роботи: консультативні зустрічі з фахівцями в галузі архітектури, залучення всеукраїнського і міжнародного досвіду, дискусії, діалоги, переконання, пошуки коштів для реалізації проекту, юридичний супровід, погодження на всіх рівнях влади для

того, щоб зробити головний документ для Дніпровського – генеральний план. Це довгострокова стратегія, яка розроблена в інтересах громади. Це "рецепт" що робити, куди йти. Визначає вирішення розвитку, планування, та використання території населеного пункту.

Генеральний план надасть можливість залучати інвестиції. Це головний документ щодо розвитку. Побаження Дніпровців включені, а саме: місце для ринкової площі, пожежної служби, розплідник для тварин, туристичні маршрути, планування набережної і ще багато цікавинок які запроєктовані).

Архітектурно-містобудівна рада при управлінні містобудування та архітектури облдержадміністрації підтримала цей проект!!!

Люди досі згадують Ларису Блохіну з вдячністю за те як вона працювала та створила затишні куточки в селищі. Чоловік Єгор дав їй прозвище Терра, яке підтримали односельці, що означає земля, за її невинну турботу про свою землю і своїх земляків.

Коли я дізналася про намір Лариси піти до лав ЗСУ, то не здивувалась, бо це її сутність, але ж дуже непокоїлась: як це буде, як Єгор, як діти, як вона буде далеко від дому, та ще сподівалася, що вона передумає. Але не передумала. Вона 20 років служила людям душеопікою, то в такий складний для країни час бачила потребу в допомозі, підтримці емоційного стану воїнів.

На той час її рідний брат Олександр служив офіцером ГКБС на фронті, так Лариса потрапила в його команду.

Фронтіві звички Терри: Коли десь прилітає поруч, моток не працює. Працюють рефлексі. Швидко впасти, притиснутися до землі і чекати, коли все це закінчиться. Щобільше, в такі моменти здається, що Бога тут немає. І це недалеко від

істини. Адже пекло – це не казани із гарячою смолою, а буття без Бога. А тут, на війні, є багато філіалів пекла на землі. Та навіть в такі моменти знаю, що є люди, які моляться за нас. І в холодному світі, де так багато зла, з'являється простір для дива. Воно завжди можливе, коли ми впускаємо Бога у свою душу і в своє життя.

Потім її перевели на службу в стабілізаційний центр на передову. Скільки там врятованих життів, відновлених душ вона пропускала через своє серце! Скільки погаслих очей повернулося до життя! А скільки не повернулося... На неї дивляться як на спасительку, бо від швидкості оформлення супровідних документів напряду залежить життя воїнів. Там же вона надавала санітарний догляд і допомагала справитись з емоційним навантаженням хлопцям. Там же їй дали прозвище МА-2, бо вони отримували від Лариси материнську опіку і турботу. Там же вона влаштувала квітники і організувала ландшафтний затишок по-домашньому під ворожими обстрілами та ризиками щохвилини.

Нещодавно Ларису перевели в капеланську команду, де вона продовжує служити, продовжує жити... такою, яка є... дивувати цей світ добрими вчинками.

**Олена ШАБЕЛЬСЬКА,
м. Верхньодніпровськ**

Бастет

Її звати Світлана Осьмак, творчий псевдонім - Лана Терн, позивний - "Бастет", і вона категорично відмовляється називати своє справжнє ім'я. Можливо, саме тому, що ці два псевдо віддзеркалюють хоробру чисту душу, як і сумні сіро-блакитні очі, що дуже багато бачили такого, про що хочеться забути, але забувати ні в якому разі не можна. Вона планує пережити колись записати у віршах. Поезії її щирі, іноді бентежні, іноді навіть занадто щирі і дуже жіночі - справжні!

Лана народилася у Кривому Рогу, лікар за фахом і покликанням, має двох дорослих дітей-підлітків, батьків, яких обожає і які все життя важко працювали. Коли прийшла війна в Україну, вона не підлягала призову. Зголосилася сама в ЗСУ. Нині Лана – Бастет, військовий фельдшер, за званням - сержант.

Сповна переживає всю гіркоту війни, маленькі радощі в режимі бойових дій (вони в них також присутні у вигляді чашки кави, наприклад) та великий біль як фізичний і емоційний.

Багатьох побратимів вже немає поруч, але це тільки більш зміцнює і об'єднує тих, хто тримає зараз зброю у своїх міцних руках. І вона тримає і тримається... Іноді навіть встигає писати справжні воєнні вірші про те, що бачить і що відчуває. Поки я готувала цей матеріал багато разів намагалася із нею зв'язатися по мобільному, щоб, по-перше, просто почути, а, по-друге, взяти інтерв'ю, поспілкуватися... Мені це вдалося лише один раз, в момент, коли на кордонах Сумщини, де вони зараз знаходяться з побратимами, був більш менш якісний зв'язок, бо майже завжди заради безпеки його пелінгують. Розмова вийшла дуже теплою, я трішки нервувала, бо не знала, чи доречні будуть мої занадто банальні запи-

тання до дівчини, яка знаходиться на "нулі". Але Лана була дуже доброзичливою, позитивно налаштованою, позаяк втомленою, це видавав її більш низький, ніж звичайно голос. Його я знала раніше на он-лайн читаннях поезій у деяких закритих літературних групах, тому різницю відчула одразу ж.

Я спілкувалася з "Бастет" - стриманою, загартованою, але все одно, дуже жіночою, не зважаючи на чоловічий позитивний, який моя героїня обрала, як оберіг на війні. Ми говорили про все, і майже ні про що: якісь загальні звичайні речі, бо мені здалося, що вона дуже хотіла відчутти саме звичайну мирну атмосферу, поспілкуватися зі мною, як тоді, коли ми всі були більш легковажними, щасливими - МИРНИМИ, одним словом, але...

...Є одне "але" в цій бесіді, яке мене не те щоб шокувало, але збентежило і надало багато приводів для роздумів. А саме, коли наша розмова добігала кінця на думку спало на загальне:

- Лана, а скажи мені, будь ласка, про свою мрію. Яка вона в тебе зараз?

- Знаєш, Юлю, а у мене немає зараз мрії...

Це вразило мене найбільше. Але з іншого боку сповна розкривало справжній стан наших захисників і захисниць, про їх втому і виснаженість, про хронічну аскету, коли ти не мрієш глобально, а просто радієш тому, що ще живий-жива, і, можливо, хтось із побратимів вже приготував тобі чашку кави, і може не розчинної, а справжньої... заварної. Це ті відчуття, коли немає сил на пафос і простору філософію, навіть на очікувану відповідь, яка є мрією мільйонів українців. Лана-Бастет кожен день ризикує своїм життям, заради того, щоб ми не втрачали ані віри, ані здатності мріяти.

Дякую Тобі, Лано, за що Ти є! Бережена будь, дорогий Бастет! І швидше будь серед своїх рідних, можливо вони повернуть тобі сили знову мріяти...

Юлія НЕБОГАТОВА,
м. Дніпро

Лада Рослицька:

«Україна зараз має можливість стати лідером у порятунку демократичних країн Європи, Канади та США».

Писати про людей, яких знаєш не один рік, з одного боку, легко, а з іншого непросто. Чому? Бо, на перший погляд, маєш чимало інформації про свого героя, можеш навіть зазначити, яка у нього улюблена страва і які книги найбільше любить читати. А позатим є така сентенція, що годинами когось чи щось легше розгледіти здалеку ніж зблизька. Мовляв, що поряд буває не таким помітним.

Тому, сідаючи до комп'ютера писати про Ладу Рослицьку, мені згадалося вище зазначене. На загал, я не можу стверджувати, що часто і багато спілкуюся з цією вродливою, розумною молодого жінкою. Але наші контакти, нехай і уривчасті, тривають протягом доволі поважного часу. Принаймні, років 20-25 однозначно. І познайомила нас така важлива нині у житті кожного українця - Америка. Сталося це ще на початку 90-х років. Випала у мене нагода завітати з родиною Боголюба та Світлани Свириденків з американського штату Коннектикут. Рунтата Боголюба вже немає серед живих. А пані Світлани, як і у молоді роки, у різний спосіб бореться за українську Україну. Родина ця була багата на рідню. Тож Лада Рослицька - її рідна племінниця, донька наймолодшої сестри Галини.

Так я познайомився тоді ще з зовсім юною Ладою, яка спочатку здалася мені типовою українкою, народженою в Канаді. Себто про своє коріння не забуває, але Україна доволі абстрактний і вже чужий край. Пройдуть роки і я не раз буду здивований тим, наскільки все ж таки органічна земля предків для, безперечно, вже західного виховання і ментальності Лади Рослицької.

А ще під час наших перших зустрічей запам'ятався проникливий відкритий погляд дівчини. Так дивляться люди впевнені у собі та котрим немає потреби приховувати якусь непорядність перед іншими.

Нині, коли вже триває майже три роки повномасштабна російсько-українська війна, дуже добре пригадую один сюжет за участю мами Лади пані Галини і героїні моєї оповіді. Було це у Києві, в самому центрі столиці, на Хрещатику. Нелюди вже відібрали Крим, бойові дії прийшли на Донбас. Але українці й Україна старалися не помічати тієї біди, яка вже впала на наші голови. Ми стояли серед Києва і говорили про випробування, що прийшли на Батьківщину. Раптом Лада зі своїм легким англійським акцентом українською сказала:

- Але треба готуватися до великої війни з московією... Я, як мільйони наших співвітчизників, не хотів вірити у цю загрозу. Тому з надією на відповідь, котру прагнув почути, сказав:

- Чому ти так вважаєш?

- Тому що я вчилася для того. Це моя робота..

Пройде не так вже багато часу і, як не гірко, моя співрозмовниця не помилиться. Власне воно й не повинно було бути інакше. Адже Лада Л. Рослицька, PhD – міжнародний аналітик у сфері безпеки та оборони. І тут хочу зазначити чи не найголовніше. Роботу, яку роками провадить ця американка з українським корінням, це не лише діяльність на мінімізацію теперішніх викликів для України, а й інвестиції у майбутню безпеку. Бо не так вже багато має наш нарід амбасадорів у світовому співтоваристві з проблематики, яка стала справою

життя Лади Рослицької. І тут йдеться не тільки про її знання та кваліфікацію як спеціаліста про бездоганну англійську та публіцистичний дар. Просто наймудріший західний безпековий аналітик ніколи не зможе до кінця досягнути підступність і кровожерливість москвитів. У одному зі своїх численних інтерв'ю Лада зі сльозами у голосі скаже:

- Я дитина біженців з України..

У цьому зізнанні не лише гірка доля нашого народу, а кваліфікація Лади як безпекового спеціалісту помноженого на гіркий досвід власної родини.

Вже майже десять років Л. Рослицька постійно живе в Україні. Не вітаю гучні і пафосні вирази у описах, коли хочеться підкреслити позитив у образі того чи іншого героя. Але у цьому випадку важко цього уникнути. Бо не інакше, як посвятою можна назвати для України життя і діяльність цієї молодой гарної жінки. Випускниця одного з найпрестижніших світових вишів Амстердамського університету Лада Рослицька легко б могла знайти собі роботу у США серед звичного з дитинства комфорту і оточення. А то й трудитися десь у Брюсселі у відповідних структурах НАТО. Було б на хліб і до хліба. А ще така дефіцитна нині для усіх українців життєва стабільність. Ні, вона обирає, можна сказати, війну. Бо є на Землі люди, для яких душевний комфорт вимірюється не лише рахунком у банку і кількістю спожитих калорій....

Як вже згадував раніше, Лада була впевнена, що війни не оминути. Та, попри це, не покидала ані Україну, ані Київ, де жила в останні роки. 24 лютого 2022 року застало її у власному ліжку у столиці. У ті дні у неї завжди була готова тривожна валізка. Тому якихось особливих вагань не було. Хіба що важко було полишити свого улюбленого собаку Тіто. Бо евакуаційна подорож була у маленькій, позбавленій будь-яких вигод, автівці. За таких обставин Ладі довелося на деякій час розстатися зі своїм улюбленим псом.

У невідомості та небезпеці Лада їхала довгими дорогами розбуреної війною України. Але це була не втеча, не прагнення полишити країну. Вона просто відступала. Як справжній воїн під час шаленої атаки противника. Бо ще у дорозі готувала численні правдиві інтерв'ю про те, що діється в Україні для міжнародних мас-медіа. І, як на мене, у цьому ще одна риса характеру Лади Рослицької - ніколи не здаватися, іти до кінця.

«НАТО та інші іноземні партнери надали Україні інструкції високого рівня щодо «опору» загалом та «національного спротиву» зокрема. Проте такі ресурси, як Концепція операцій опору НАТО, зосереджені на описовій теорії. Це важливо, але цього недостатньо. Україні терміново потрібен практичний посібник для національного спротиву, а також скоординована навчальна програма, під час якої українські та міжнародні експерти навчатимуть тренерів, які згодом навчатимуть громадян з фокусом на планування та організацію цивільного опору...» Це цитата зі статті Ліди Рослицької «Ефективне навчання добровольців може врятувати Україну від знищення її соціального капіталу», яку вона надрукувала ще 6 червня 2022 року. І ось пройшло більше як два роки повномасштабної війни й, на жаль, застереження автора як ніколи актуальні.

Подібних прикладів фахової прозорливості Лади Рослицької можна навести безліч. Так, ще у 2011 році вона видала книгу, фактично науково-теоретичну працю, у якій докладно описала, як Кремль зорганізує анексію Криму. І знову ж, як не прикро, Лада не помилилася.

Все це підтвердження того, наскільки теоретичні знання помножені на орієнтацію у специфіці вітчизняного соціуму допомагають Л. Рослицькій бути фахівцем високого рівня.

Варто також зазначити, що коло інтересів американки українського походження у безпековій сфері надзвичайно широке. Так, у останні часи, вона вивчає політично-кримінальне

походження влади в кремлі та геноцидні дії росії у інформаційній війні проти України. Водночас, знову ж таки, завдяки своїй особистій долі Лада Рослицька чітко бачить перспективи сучасного розвитку світу, ті виклики, з якими вже сьогодні стикається Захід. Це наштовхує дослідницю на висновки, які на перший погляд можуть здатися парадоксальними. Так під час своєї лекції у Львівському університеті лейтмотивом її виступу можна вважати таку тезу: «Україна зараз має можливість стати лідером у порятунку демократичних країн Європи, Канади та США».

В Україні лютує війна. Жінка і війна, здавалося, несумісні поняття. Але гендерні стосунки серед українців обумовлювали те, що жінка завжди виконувала не лише хатню функцію, а й була помітна у соціальному житті. Не виключенням були і війни. Можливо, комусь знайомі такі фольклорні рядки:

*Попереду війська поїхала,
Попереду війська конем грала,
А позаду війська
Мечем махала.*

Згадки про жінок у козацькій культурі зафіксовано у відомих прислів'ях, як-от: «Іван плахту носить, а Настя - булаву». Дружина гетьмана Івана Скоропадського була однією з найвідоміших жінок XVII–XVIII століть. Вона часто втручалася в державні справи, за що її прозвали Настею-гетьманіхою, Настею-гетьманшею.

У кінці XVII — на початку XVIII століття через річку Оріль пролягав Муравський шлях. У степу часто блукали орди кримських татар і турецьких яничарів. Щоб захиститися від їхніх набігів, жителі звели біля броду через річку сторожове поселення, а жінка на ім'я Стеха відкрила корчму. Жилося їм спокійно, аж поки не прийшли татари. Проте господарка корчми Стеха заманила татар у річку, і вони разом здолали ворога.

Перекази розповідають, що в козацьких таборах були жінки, які супроводжували загони в походах. Це могли бути «білоголові» — дружини старшини і заможних козаків, «дівкибранки», кухарки, «ворожки-чарівниці», оточені гуртами помічниць, які за потреби виконували різні функції - від сестер-жалібниць до зв'язкових і шпигунок.

Звичайно, наше життя з козацької доби зазнало радикальних змін. Хоч з іншого боку, десятки тисяч жінок - бійців ЗСУ й сьогодні яскраво ілюструють лідерську роль українок у будь-яких справах. Особисто для мене Лада Рослицька завжди викликала асоціації з образом правдивої козачки: відважна, наполеглива, безкомпромісна у захисті свого. І хоч її зброя нині не спис і навіть не автомат з набоями, але життєва настанова цієї жінки залишається у кращих традиціях наших історичних захисників. Воістину берегиня України...

**Фідель СУХОНІС,
м. Дніпро**

Людмила Циганова:

**«На війні потрібно
максимально ефективно
використовувати
людські навички,
незважаючи
на приналежність
до статі».**

Сухоніс: Шановна пані Людмילו, незважаючи на те, що ми опосередковано знайомі не один рік, я дуже про Вас мало знаю. Відомо, що Ваше коріння із заходу нашої країни, що за фахом Ви, здається, хімік, мати двох дітей. Суворий на вигляд і потужний Влад став на захист України під час повномасштабного вторгнення Моксея. Ваше особисте життя так само зазнало випробувань через рашистську навалу, що тендітна, з великими виразними очима жінка, більше схожа на артистку, аніж на войовничу амазонку. Отож, про що можна, а про що не випадає поділитися, будь ласка, зі мною і читачами...

Циганова: Народилася я в студентській сім'ї майбутніх педагога та лікаря. В силу правил та законів радянщини довелося побувати майже у всіх куточках України, а побачила світ у маленькому містечку Ніжин (хто ж не чув про смачнучі ніжинські огірочки?) на Чернігівщині. Здобула дві освіти в галузі хімії високовуглецевих матеріалів та працювала на всім відомому своєю величиною та потужністю заводі «ПМЗ імені О.М.Макарова» з виробництва ракетноносіїв. Я трудилася «інженером-технологом» за спеціалізацією паливо (такі відомі проекти, як “Морський старт”, “Зеніт”, “Зеніт-38Г” для мене відомі не зі статей). Війна для мене почалась в 2014, але з 2024 року перейшла в найважчий період мого особистого життя (в мене “незабутня” дата народження - 24.02,

занадто гірка..). З перших днів навали оркоподібних хробаків серцю було неспокійно, а розум вимагав дієвих рішень.

Як бойову одиницю в місцевому воєнкоматі мене не сприймали - освіта не відповідна, відсутність досвіду в бойових діях, вік та стать теж не підходять). Намагалася долучитися всіма відомими та доступними мені способами - плегіння сіток, збирання та доставка продуктових наборів нашим хлопчикам на передніх лініях. При цьому не полишала думку самій долучитися до лав захисників (в воєнкоматі моє обличчя вже стало знайомим на цей час). Точкою мого накалу, нетерпіння та праведного гніву, основою правильності мого вибору, а ще повного жаху та розбитості мого серця та душі стало 6-е жовтня 2022 року - в цей день Всесвіт зупинив для мене свій безкінечний рух!!! У цей день мій Син, мій Герой, моя Надія, мій Владислав підірва- лися зі своїм побратимом на протитанковій міні при звільненні Херсонщини!

З цього дня на душі нуль емоцій - повний, всепоглинаючий чорний вакуум. Перший погляд “очі в очі” своїй дитині в київській Феофанії повернули мене до життя, надали ще більше злості, жаги до помсти та болі (яка до сих пір мене спалює до остатку) за наше молоде покоління, за нестворені сім’ї та ненароджених дітей - за майбутнє нашої нації, Нації Українців. Для мене це і є головною мотивацією - замінити собою хоча б одне молоде життя! Тому 24.02.23 мені не змогли відмовити в ТЦК - це ж все таки мій день народження), і з 8-го березня я офіційно в лавах захисників (дати “заворожують”).

Попри моє бажання і бачення бути медичним працівником, я попала в навчальний центр для майбутніх зв’язківців - напевно так розпорядилася по-хитрому моя доля (і про цей важливий відрізок мого життя трішки нижче по тексту). Через два місяці старанного навчання, як і в класах, так і на полігоні доля закидає мене до славетної морської піхоти. З часом, уже пройшовши службу на наших землях Донбасу, отримала звання молодшого сержанта, командира відділення та начальника радіо-релейної станції. Але доля внесла свої корективи в моє особисте життя (про

яке вже не згадувалося, та і побажання зовсім не з цієї області). У моєму житті з'явилась людина, якій я безмежно вдячна за підтримку, повагу, розуміння! А основним є спільність напрямків наших думок, наше непереборне бажання Перемоги! Мій вибір - це старший бойовий медик роти, який пройшов Кринки і перед його очима пронеслися жахіття цієї праведної боротьби зі злом, але нагородою є ЖИТТЯ, які він спас!!!

Особисто бачила змокрілі очі молодих хлопчаків, що кидалися в обійми зі словами вдячності! Але тут знову “включається сакральність моїх дат” - 23 травня 2023 року ми одружуємося (день морської піхоти), тихо, без святкового шампанського, в куплених мною парних вишиванках тактичного стилю. Напевно на цьому оповідь моя б закінчилась... Але, на мій превеликий жаль та розчарування, командування не сприйняло нашого поступку і вирішили розділити та порозкидати по різних підрозділах (така вже політика командування нашої бригади). Ми не полишаємо надії бути разом, проходити службу в одному підрозділі - на даному етапі часу нас хочуть бачити в своєму штаті не одна бригада, тому історія кохання на війні не закінчилась!

Сухоніс: Загальний стереотип полягає у тому, що жінка і війна - це несумісна справа. Мовляв, вона покликана дарувати життя, а не відбирати його. Як на мене, земна цивілізація б мала сьогодні взагалі відкинути війну на загал. Але що поробиш, коли ще є на планеті дикунки з московії.

Однак, я дещо про інше. Про те, що під поняттям мужність прийнято розуміти чоловічу силу, витривалість, наполегливість та завзяття. Позаяк ті якості, котрі так потрібні для воїна. Натомість під рисами жіночості ми уявляємо привабливу зовнішність, певну манірність, відсутність агресивності, схильність до компромісу. Однак, як мені здається, якраз жінка має чимало характерних рис для справжнього бійця.

Я десь читав, що той біленький, який має породілля під час пологів, просто не витримав би чоловічий організм. Оскільки в

щоденному житті саме жінка може демонструвати витримку, наполегливість, системність у досягненні мети. Ваш коментар...

Циганова: Жахливі реалії воєнного часу серед розвинутого, цивілізованого світу, який прийняв роль глядача в театрі жаху (або тільки здається, що він такий, бо допускає існування цілої «держави недолюдей»), вимагає від жінки повної мобілізації, завжди бути готовою стати на захист своєї родини, дітей. На мою думку (можливо суб'єктивну) жінка, з точки зору її фізичних та психологічних особливостей може виконувати цілий ряд завдань, різних щодо своєї значущості та більш схильна до сприйняття нової інформації, життя в незвичних для неї умовах. На жаль, на даний момент часу жінка є недооціненою. Але в цей же час може бути цілковитою та повноцінною ефективною бойовою одиницею для завдань, що не вимагають надто великих фізичних зусиль. Можемо тут не згадувати посаду кулеметника - це маленький жарт (але в нашій армії зустрічаються і жінки-титани).

Сухоніс: Готуючи до друку цей збірник я знайшов в Інтернеті цифру 62 000. Саме стільки жінок нині у лавах ЗСУ. Жінки-солдати, медсестри, зв'язкові, розвідниці — їхні внески у Перемогу неоціненні. Численні свідчення про жінок на війні розповідають нам про те, як вони не лише демонстрували фізичну міць, а й виявляли емоційну стійкість у найскладніших обставинах. Вони ризикували власним життям, залишаючись вірними своїм принципам та ідеалам...

Жінки на війні також символізують силу духу та нескореність людської волі. Їхня здатність до самопожертви і відданості своїй країні надихає нас до нових висот і залишає звитяжні сліди в історії. Коли приходить війна, то немає значення хто ти. Ти можеш бути жінкою, чоловіком або дитиною. Війна не щадить нікого, тому до неї причетний весь народ, а також люди різного віку.

Жінка на війні відіграє не менш важливу роль, ніж чоловік. Вона може бути не тільки медичною сестрою або лікарем. На її плечі лягають ширші обов'язки. Історія розповідає нам про жінок-снайперів, про жінок-розвідників, про жінок, які служать у кавалерії. Жінці, звичайно, на війні важче. Їй доводиться мерзнути в окопах, вивчати розташування противника і обстрілювати рухомі танки. Отже, роль жінок на війні є надзвичайно важливою і повинна завжди визнаватися та вшановуватися як символ сили та незламності людського духу.

І все ж таки, на Вашу думку, на якій ділянці, так би мовити, загального фронту жінка може бути найбільш ефективною?

Циганова: Відповідь на це питання заставляє задуматися, навіть хвилюватися і можливо мені б хотілося дати відповідь, що головним завданням жінки бути берегинею своєї спадщини, захисницею свого потомства - а значить збереження здорової (як ментально, так і фізично) майбутньої генерації нашої Нації... Війна надиктовує свої жахливі та смертності правила - мобілізуватися має вся країна, відкидаючи всіма прийняті дещо міфічні соціокультурні та психосоціальні правила гендерної (які є поміхою для досягнення основної цілі - Перемоги).

На війні потрібно максимально ефективно використовувати людські навички, незважаючи на приналежність до статі. Напевно, жінці трохи незвично та десь фізично буде важче мобілізуватися до виконання особливо специфічних завдань, але наполегливість українського жіноцтва не має меж і я в це вірю без вагань.

Сухоніс: Дещо про витоки Вашої ідейності та морального загартування. Страшне лихо, яке прийшло в Україну, загально поставило точку в багаторічних, гнилих, інакше не можу назвати сентенціях про братні народи, про історичну спорідненість українців та московитів, про спільне коріння й такі подібні «гебіські» перекручування і вигадки, на які так багаті не-

люди з півночі. Довгі роки, ще за часів советського союзу, Галичина залишалася в Україні одним із небагатьох регіонів, де більшість населення відкидала цю мерзотну пропаганду нашого споконвічного ворога.

Я не раз чув від Ваших земляків, що це сталося завдяки тому, що ці землі не зазнали таких жорстоких переслідувань, які пережила решта України від москалів. Цікаво дізнатися про Ваші коментарі...

Циганова: Напевно історично, а частково завдяки географічному розташуванню нашої країни (надто ласий шматок з такими багатими землями), незалежно від границь, які тривалий час змінювалися під навалами загарбників (сюди можна віднести не тільки московитську орду, а згадати моменти з більш давнім історичним корінням) на нашій Землі вже сформувалась цілісна спільнота людей, які звикли оберігати свої цінності - це мова, традиції, працьовитість, наша неповторна ментальність. Їх збереження, властиве для української нації, це питання виживання як Нації.

Натомість першочерговим завданням московитської держави-поневолення «братського сусіда», нав'язування «великої культури», знищення будь-яких проявів цивілізації, які якимось чином не вміщуються в ними ж надумані збочені рамки братерства. В мені з дитинства це було вкладено ще в дитячу голівку бабусею, берегинею нашого роду і це зовсім без перебільшення!

Я до сих пір захоплююся українськими колоритними піснями та віршами (у бабусі була просто феноменальна пам'ять), оповідями та спогадами про минуле, які зливаються в цілісну поему. Більшість спогадів, стосовно радянських часів, викликають похмурі спогади про бабусин біль та гіркоту - велика частина моєї чисельної родини відчули на собі репресії, принизливі допити, і оце незрозуміле мені «розкулачення».

Сухоніс: Війна - це, найперше, важка, щоденна, смертельно небезпечна праця. Досвідчені й обпалені не одним ро-

ком боїв бійці у один голос пояснювали мені, що Перемогу здобувають не завзяті відчайдухи, а працьовиті і наполегливі трударі.

Мені це нагадує про наше українське хліборобське коріння. Виростити, виплекати врожай справа не з простих. Натомість лише перехід на стале землеробство породив справжній прогрес людської цивілізації. А людожер-москаль і дотепер має психологію кровожерливого мисливця. Вполював дичину, є що їсти. Не поталанило - сиди голодним. Нині ці відмінності поміж нашими етносами, здається, вже давно минулися. Однак я назавжди запам'ятав, як на позиціях наших бійців бачив турботливо прибрані грядки з цибулею, томатами, іншою городиною. Щодня на цих людей чатувала смерть. А вони знаходили сили і насагу прополоти свій «фронтний» город...

Циганова: Це досить такий приємний і водночас зігріваючий душу спогад! Херсонщина (не буду більш точно вказувати географічно), селище вже майже повністю забуте світом та людьми, вічне торохкотіння генератора (цивілізація давно покинула цю місцевість, зовнішньо схожу на місячну поверхню з кратерами, мріяти про наявність води та електрики марно), поряд бігає цуцик ще з Донбасу - і ми саджаємо картоплю, цибульку, зелень та навіть насіння салату знайшлося (щось місцеве населення залишило нам в спадок, а дещо з харчів для ЗСУ).

Признаюсь, згодом так приємно було куштувати свіженький салат, - смак неповторний. А от картопельку не спробували, не встигли, на жаль... Не забуду і ялиночку серед херсонських дач, яку дбайливо посадила бабуся для своїх внучат, щоб всією родиною зустрічати новий рік... Мокша-сусід постарався, щоб ця родина вже ніколи не була разом!!! Ми кожен вечір поливали цю зелену красуньку (як диво серед випалених сонцем та війною херсонських степів) з надією на повернення життя до цього будиночку.

Сухоніс: І ще про нашу українську споконвічну душевність. Ви, напевно, можете розповісти не одну історію про опіку наших бійців над покинутими домашніми тваринами, про волонтерів, які, ризикуючи життям, вивозили із зони бойових дій різну свійську живність. Ви знаєте про війну не з екрану телевізора. Чому, на Вашу думку, такі прояви так важливі для нас, для людей...

Циганова: Прояв доброти, піклування, поваги до братів наших менших уповсякденному житті викликає захоплення (це перша ознака людяності), а, зважаючи на бойові умови, люди, присвячують себе спасінню тварин, нехтуючи своїм життям та безпекою, варті не просто поваги чи матеріального заохочення! В силу завдань, які потрібно було нам виконувати, великої уваги не могли приділити тваринам, на жаль... Але історія маленької собачки Панди варта уваги (і можливо гордості за себе)..

Все та ж Херсонщина: маленьке худеньке створіння, тремтяче тільки на важкому ланцюгу, налякана вибухами та людьми... Ми їй дали ім'я Панда! З часом перетворилася в красуню (тушонку вже не їла, тільки свіжу гомілку - теж дякуючи поставкам ЗСУ). Не могли покинути цю ніжну душу, відвезли в Херсон на стерилізацію (дякую нашій дніпровській зоозахисниці Новачок Євгенії за допомогу) і навіть знайшли люблячу родину - за її долю я спокійна. Це не все, в нашій родині тепер двоє пухнастих її членів, породи «херсонський бойовий» - синочок Панди веселун Серб та войовничий котопалик Кошмар (так безстрашно гасав по херсонських дорогах).

Сухоніс: Народжений і сформований у часи советського войовничого атеїзму, я сьогодні можу вважати себе агностиком. Релігійна тема надзвичайно складна для глибокого усвідомлення. Однак, кажуть, на війні атеїстів не буває. Ваші думки з цього приводу.

Циганова: Моя відповідь на це буде простою та однозначною: віра в мене є (у кожного в голові вже своя картинка ви-мальовується на рахунок в кого, чи у що вірити...) Засади моєї віри лежать в тому часі, коли маленькою з дитячим захватом вловлювала кожне слово бабусі - це були слова пісні, вірша, чи молитви.

Сухоніс: У класній кімнаті СШ №46, де навчався Ваш син Влад, висить майстерно вишита ікона Божої матері. Автор роботи - захисниця України Людмила Циганова. Дізнавшись про Ваше рішення піти на фронт, я зразу згадав про цю мистецьку працю. Нині ця вишивка набуває особливого значення для всіх, хто Вас знає. А Ваші сугестії з цього приводу...

Циганова: Ми згадували про віру, про сприйняття її через свою особистість, виховання, переконання бачення оточуючого світу та людей! Ця ікона, вибрана мною підсвідомо - прояв мене, як людини, як матері! Це моя основна роль в цьому житті, бути берегинєю для своїх дітей.

Героїню розпитував
Фідель СУХОНИС,
м. Дніпро

Берегиня з Дніпра

*Україна, як рана, у серці болить.
І тому я борюся, і мій багнет у строю,
І за Неї молюся, і як Сонце люблю!*

Надія Таршин

З дніпропетровською поетесою, волонтеркою, Українкою з великої літери – НАДІЄЮ ПАВЛІВНОЮ ТАРШИН – я познайомилася більше 20-ти років тому на заходах міжнародного часопису «Бористен», зорганізованих шеф-редактором часопису Фіделем Сухоносом. Слухала поетичні рядки громадянського звучання пані Надії, про які вона казала: «Я не претендую на вірші, це мої заримовані зболені думки...».

З 04.09.2014 Надія Павлівна – керівник ГО «Патріотичне об'єднання "Оріяна"». Десять років безперервних надгероїчних волонтерських зусиль на шляху до нашої Перемоги.

Десять років поспіль на власній сторінці ФБ Надія Таршин розповідає про самовіддану волонтерську роботу ГО «Па-

тріотичне об'єднання "Оріяна"», інших благодійних організацій і десятків українських добродіїв. Одночасно переплітаючи заклики до допомоги та підтримки наших ЗСУ своїми Звітами-Подяками незламним Захисникам України та невтомним благодійникам – власними віршами, в яких «Україна, як рана, у серці болить.». Крім зболених збірників поезії Надія Павлівна випустила книгу «Краплина Добра. Волонтерська хроніка» – за роки (з 2014 р.) благочинного волонтерства.

Запрошую погортати сторінки ФБ Надії Павлівни Таршин. Тільки фрагментарно, за травень-вересень 2024 року. Розповіді-пости пані Надії треба надрукувати другим томом «Волонтерської хроніки», бо це – героїчні, правдиві, докладні, детальні сторінки нашої Історії.

05.05.2024

Вітання усім з Великоднем.

Велика вдячність кожному, хто долучився до формування цих поїздок і відвантаження на передову. Попри усі важкі випробування, це свято для багатьох воїнів було і є дуже великим, з ним пов'язані усі світлі спогади дитинства, родини, святкового столу... Це промінчик світла в їх важких буднях.

Привітали ми з Вами цього разу Міжнародний Легіон, 30-ту бригаду – Дивізіон 2С1, 1-у роту, Два підрозділи 93-ї бригади, 762 штурмову роту, батальйон в/ч 7087, тобто сім підрозділів (Лиманський і Харківський напрямки).

Дякуємо безмежно педагогічному колективу, батькам і дітям Слобожанської початкової школи, які вразили кількістю вітань. Дякуємо колективу Лицею №7 м. Дніпро, що приєдналися до нас з подарунками. Дякуємо колективу садочка «Диво-світ» ССР за велику кількість власноруч випечених пасок.

Глибока вдячність нашому мурашнику за цю нелегку, безоплатну працю.

БЕРЕГІНІ УКРАЇНИ

Сили нам усім для Перемоги і ніякої зневіри не пускаймо в душу. Вороги нас дуже розхитують сьогодні – і зовнішні і внутрішні, а ми **СТОЯЛИ, СТОЇМО і БУДЕМО СТОЯТИ!!!**

Слава усім, хто допомагає!!! Слава ЗСУ!!! Слава УКРАЇНІ!!!

13.05.2024

Звіт-подяка за період з 21.04 по 10.05.2024 р. за надходження матеріальних ресурсів для передачі нашим Воїнам на передову.

Вдячні безмежно кожному, хто і сьогодні продовжує допомагати рятувати нашу країну. Про втому не маємо права думати на тлі тих викликів, які стоять перед нами, перед країною. Ми не відмиваємо кошти, не крадемо, не зраджуємо свою країну, ми ділимося своїми, у більшості випадків дуже бідненькими бюджетами своїх родин, для порятунку країни, бо іншої в нас немає і ніколи не буде. Ця країна вросла в наші серця, душі, а ми вросли в неї усім своїм єством і віковим корінням.

Мені, як і багатьом з нас, дуже страшно і багато в чому незрозуміло від того, що відбувається навкруг, та продовжуймо робити те, за що нам ніколи не буде соромно, підтримуймо наших Воїнів.

...Усім безмежна вдячність, і головне – не втрачати віру, що ми обов'язково вистоїмо у цій страшній війні.

Слава УСІМ ВАМ!!! Слава ЗСУ!!! Слава УКРАЇНІ!!!

16.05.2024

Сьогодні День Вишиванки, і я усіх вітаю з ним. Я завжди дуже любила це свято і вишиванка свою першу одягла, коли багато хто з тих, хто сьогодні її одягає і в думках своїх не мав, і увияти не міг, що колись її одягне. Сьогодні моя уся душа вишита болем і стражданнями тих, хто на передовій, кого не-

має уже з нами, неосяжним болем їх родин... А ще є багато запитань до багатьох з тих, хто сьогодні одягне вишиванку, бо так потрібно, та нічим за ці роки не допоміг на фронт, і мені це болить найдужче, бо багато хто з них завтра за наказом одягнуть косоворотку.

Я вперше вишиванку сьогодні не одягла і не святкую, бо звідусіль з передової чую, як їм важко і як ледве тримаються, і мені дуже важко на серці і неспокійно тому якось так... замість веселощів додайте краще сюди копійчину, бо ми на грані зупинки. А це якраз те, чого дуже бажає ворог і не тільки зовнішній.

18.05.2024

Вдячність велика кожному, хто продовжує допомагати нашим захисникам. І сьогодні Таршин Олександр доставив нашу допомогу на напрямок Часів Яр і напрямок Очеретине. В п'ятницю відвантажили допомогу на Лиманський напрямок в один з наших підопічних підрозділів 66 бр.

Дякуємо усім невтомним і відданим Україні. Спільними зусиллями вистоїмо, Воїни і Волонтери – це такий уже конгломерат в країні, що ні зовнішньому, ні внутрішньому ворогу не вдасться нас перемогти. Рухаймося далі.

Слава Усім, хто відстоює Україну!!!

19.05.2024

Дивлюся на красу із ранку і до вечора. Навкруг мої півники, ромашки. Хтось їх не любить, хтось байдужий, а я люблю усім серцем, бо коли прикрашаєш землю квітом, то вона віддячує такою лавиною позитивних емоцій, що не передати. Квітуча земля дає неймовірну енергетику і відновлює сили. Любити землю потрібно не тільки словами, а вчинками, хоча і словами також важливо, та вчинками любити важче, але вони того варті.

20.05.2024

75 – це серйозно... дякую Богу, що дожила до цієї поважної дати.

Дякую усім хто зі мною нині поряд – справжнім, високодуховним патріотам України, які не чекають на манну з небес, а самовіддано роблять усе можливе і неможливе, щоб зберегти СВОЮ КРАЇНУ, бо іншої в нас немає.

Вірю що світло переможе темряву.

27.05.2024

...Вдень рятуюся важкою фізичною працею в саду, на городі до знемоги, але надходить вечір, ніч і досвіток прийдешнього дня, який, як правило, розпочинається з огляду карти бойових дій і думки, думки, думки без просвіту. Що воно коїться всередині країни? І чи є в нас шанс вижити, як країні?

Можна намагатися звинуватити увесь світ у небажанні нам допомагати, а світ прагматичний і далеко не тупий і хоче чесності і ясності. І як цьому світу можна пояснити той сумний і кричущий факт, що оборонні споруди, хтось збудував навмисне не там, де це потрібно, а то і просто вкрав на цьому будівництві дуже багато.. І це одне із сотень запитань від світу і притомної частини народу України...

31.05.2024

Усім безмежно вдячні, хто долучається до допомоги нашим Захисникам. Вчора відвантажили допомогу в один з підрозділів 53бр. Наш героїчний Воїн Олександр уже зателефонував і передав подяку від підрозділу. А ще, сміючись, повідомив, що коли приїхав до своїх, то хлопці радісно вигукнули, що Слобожанська автолавка приїхала, і ті, хто вцілів до цього часу, почали згадувати, як їх розшукували в посадках Віталій Рибалка та Олександр Таршин під Вугледаром ще навесні 2022 р.

Сьогодні ранесенько здійснили поїздки на Очеретинсь-

кий напрямок. Спільними зусиллями з командою Ніни Лазаренко зібрали передачу на два підрозділи.

Декілька днів раніше допомогли при попутному завантаженні одному з підрозділів 3-ї Штурмової бригади. Завтра у нас поїздка на Лиманський напрямок і Часів Яр у три підрозділи. На наступному тижні відвантаження попутні 05.06. На Вовчанськ і 07.06. на Запорізький напрямок.

Долучаймося до допомоги і підтримуймо наших захисників. Тоді шанси вистояти проти ворожої навали зростуть вразі.

Слава ЗСУ!!! Слава Україні!!!

02.06.2024

Вчора, тобто у суботу 01.06., я і Віталій Рибалка відвезли нашу з Вами допомогу у три підрозділи – один на Лиманський напрямок, а два – на напрямок Часів Яр. ...Що з нами відбувається? Чому таке тотальне збайдужіння до майбутнього своєї країни. Адже сьогодні на кону бути, чи не бути – стоїть як ніколи.

Дякуємо кожному Воїну, які нині на передових рубежах і тримають оборону нашої країни ціною неймовірних зусиль, дякуємо усім, хто доєднався до формування поїздки. На втому не маємо права, бо ціну за свою втому, вигорання... можемо заплатити надто високу.

Слава ЗСУ!!! Слава Україні!!!

03.06.2024

У цю поїздку на передову ми з Віталієм Рибалка попали в такий куточок райської краси, який зовсім неподалік від фронту. Не могли повірити своїм очам, що так ще буває. Це на Лиманському напрямку. На зворотній дорозі попросила зупинитися, щоб світлинами донести побачене до Вас. Яка ж красива земля наша, за яку точаться такі жорстокі бої. Розлив ковили, як зітхання землі, як благання...

І уже за годину по дорозі до Святогірська відкрилася картина жахів. Масштаби руйнувань важко передати. Повністю зруйновані села, і цілі ділянки випалених лісів і понівечених дерев.

І подумалося мені, а що ждуни і колаборанти наші, які чекають: чия візьме, думають, що не доведи Господи, як не встоїмо, їх це лихо омине?

05.06.2024

НАМ Є ЩО БОРОНИТИ!!!

Цвіте, як маківка, сріблиться росами,
Як у дитинстві, я бреду покосами
Важкими й мокрими, бо вранці скошені,
Землею матір'ю так щедро зрошені.

Підперезалася покосом стрічкою,
І усміхається в'юнкою річкою,
Стрічає досвіток, уся завітчана,
Немов дівчинонька, що йде до вінчання.

У перших променях уся виблискує –
Земля – краса яка! Я вірю вистоїть!
Знов трави віялом впадуть під косами
І буде правнук мій іти покосами!

І сьогодні усі ми, кому не все одно, об'єднані думкою і дією в ім'я найсвятішого – зберегти Своє і передати УКРАЇНСЬКУ КРАСУ нашим прийдешнім поколінням.

07.06.2024

Сьогодні ми відвантажили допомогу на Вовчанськ в один з підрозділів 57 бр., на Запорізький напрямок в один з підрозділів 108 бр., в 168 бат.

10.06.2024

Звіт-Подяка за матеріальні надходження в період з 11.05 по 10.06. 2024 р.

Усім, хто видимий і хто залишається за кадром, безмежна вдячність, що ми і досі працюємо на передову, і Ви усі неймовірні, невтомні і справжні.

...Усім невтомним велика дяка *(більше 150-ти добродіїв)*.

Слава Україні!!!

15.06.2024

На цьому тижні, не зважаючи на обмеженість в ресурсах, ми все ж таки надали допомогу одному підрозділу 93 бр., підрозділу снайперів, батальйону новоствореної бригади, а ще нам з передової наші захисники з 30 бр. надіслали світлини з вдячністю за допомогу.

...Ворог намагається перерізати дорогу життя Східного фронту – Костянтинівка-Покровськ. На сьогодні між ворогом і цією надважливою дорогою всього 7 км. Не будьмо байдужими до свого майбутнього, кого приспали обіцянками скорої перемоги, то просинайтеся від цього гіпнотично-райдужного сну і ставайте в стрій. Ми сьогодні тримаємося в основному за рахунок декількох десятків небайдужих і послідовних в прагненні боротьби за Україну, а також за рахунок грошових надходжень з багатьох куточків країни. Дякуємо усім, хто підтримує ЗСУ.

Слава ЗСУ!!! Слава Україні!!!!

20.06.2024

Сьогодні, як і було заплановано, Таршин Олександр рано-вранці відвіз нашу з Вами допомогу на Покровський напрямок у три підрозділи. По дорозі приєдналася з довантажен-

БЕРЕГІНІ УКРАЇНИ

ням родина Ніни Лазаренко. Дуже вдячні цій неймовірно роботящій родині і усім небайдужим, хто об'єднався навколо їх, зокрема Наталії Кухар та отцю Михайлу з Магдалинівки з ПЦУ. Вдячні нашим беззмінним і невтомним помагайчикам!.. Нас усе менше, та ще тримаємося, Слава Богу. Надали допомогу на попутне завантаження Воїнам 54 бр, які на Куп'янському напрямку. Перерахували вчергове на паливо Добробату УДА. Приєднуйтеся небайдужі, дуже потрібні шкарпетки, засоби гігієни, продукти швидкого приготування, кондитерські вироби, різні смаколики.

...Підняття цін на електричну енергію вдарить ще так, що чи вдасться нам оговтатися і вистояти. Це схоже на диверсію в середині країни. Бачимо багато чого, що не вписується в розуміння того, що відбувається і розумом адекватної людини важко досягнути ці дії. Та потрібно вистояти над усе, хоча це уже дуже нелегко.

Слава ЗСУ!!! Слава Україні!!!

20.06.2024

Звіт-подяка за надходження коштів для закупівлі необхідного на фронт в період з 02.05. по 01.06.2024 р.

Слава Богу ще тримаємося і допомагаємо нашим Захисникам завдяки жертвності усіх небайдужих.

Детальний звіт про суму надходжень, витрати і залишок коштів буде надісланий кожному у приват (*більше 155 осіб*).

22.06.2024

Сьогодні, напередодні свята – Дня Конституції України – Віталій Рибалка та Олександр Паук доставили нашу з Вами допомогу, друзі, Захисникам у чотири підрозділи на напрямок Часів Яр. Два підрозділи 30-ї бр. І два підрозділи 93-ї бр. Воїни дуже вдячні. Два підрозділи виїхали на перезавантаження в Краматорськ.

...Волонтери – також люди, ми не Благодійний фонд,

усю роботу виконуємо безоплатно. Наша ГО «Патріотичне об'єднання "Оріяна» є неприбутковою, і окрім того, що пожертвують небайдужі і ми в тому числі, ніяких інших прибутків немає. У нас також є родини, дачі, город. І щоб вижити при цих цінах, то кожному з нас потрібно ще і працювати на тих же дачах, присадибних ділянках. Тому сидіти щодня і виглядати тих, хто і не збирався ніколи до нас зайти з допомогою для ЗСУ, віднині не будемо... А перетягали ми вантажів уже, мабуть, до сотні тон добігає...

А ми все одно вистоїмо попри усі намагання зовнішніх і внутрішніх ворогів!!!

Слава ЗСУ!!! Слава Україні!!!

28.06.2024

Добігає цей день кінця. Згадала ввечері, що це святковий день.

...Слава Україні майбутнього, в якій буде шануватися Конституція і закон!!!

А поки маємо те, що маємо... на жаль.

29.06.2024

* * *

Я б хотіла любити владу,
Жити в гідній, успішній країні,
Де не треба платити за посаду....
І усі права мають рівні.

Це бажання давно нездійсненне,
Беззаконню немає ради...
Дії влади давно незбагненні –
Хоч би вижити, не до посади.

І у цьому страшному бедламі,
Що він є на моїй землі...

Ні, не Байден, не Трамп, не Обама...
Ми в усьому винні самі!

Страх розплати, що гне віками,
Вікова терпимість в крові...
Ніби ми і нікому не винні,
Що згинає усіх у «вині»?

Віковій цій «вині» і покорі,
Що зігнула уздовж, поперек...
Боже, нас укріпи в непокорі,
Сили дай, щоб іти уперед.

04.07.2024

На минулому тижні ми попутно завантажили і довантажили допомогу у чотири підрозділи: Ізюмський напрямок, Авдіївський напрямок, Велика Новосілка, та Південний фронт. Велика дяка Віталію Рибалці за термінову поїздку на передову на Слов'янський напрямок.

Слава Богу, що було чим допомагати, і це завдячуючи Вам, друзі-волонтери.

Дякуємо Воїнам, дякуємо Волонтерам. Разом ми незборима сила!

07.07.2024

Слава Богу є світло. Хочу подякувати за отриману посилку зі справжнім скарбом від Ольги Лаєвської. Хто нічого ніколи не робив своїми руками в рукоділлі, той можливо і не зрозуміє, скільки тут праці в оцих маленьких Берегинях і Мотанках. Кожна лялечка довершена, і робота настільки високопрофесійна, що просто диву даєшся, як в пані Ольги вистачає на усе це терпіння, адже Вона їх переробила і передала на передову тільки через нашу волонтерку сотень чотири, не менше, а

ще і іншим волонтерам пересилає. СПРАВЖНЯ УКРАЇН-СЬКА МАЙСТРИНЯ, над усе піклується не про статки, а щоб її витвір хоч на мить покращив настрій Воїну, а можливо, і зберіг життя, бо в тому вузлику, що тримає її Берегиня, є і освячений шматочок Артосу, і свячене зіллячко, і в кожну лялечку вкладена любов і молитва за того, хто її візьме в руки. Низький уклін Вам, пані Ольго і наснаги для подальшої творчості.

07.07.2024

Звіт-подяка за період з 11.06 по 07.07 2024 р. про надходження матеріальних ресурсів для допомоги нашим Захисникам на передову.

На тлі усіх наших переживань і тривоги є і світлі події, і це те, що ми тримаємося, ми продовжуємо діяти тобто підтримувати наших Воїнів. Ми не рахуємо їх зарплати, бо знаємо, що багато хто з них не встиг ще отримати свою першу зарплату, а потреб, щоб успішно діяти там – і в обороні, і в наступі – дуже багато. І немає надважливих і менш важливих – на усі прохання і запити, по мірі можливості потрібно давати позитивну відповідь, бо від цього залежить бути нам чи не бути. Насамперед велика вдячність за перераховані кошти, на них ми закупаємо те, чого не принесуть, а що вкрай потрібне, але за кошти звіт, як завжди буде окремо (*більше 120 осіб*).

...Усе що нині приноситься, є дуже потрібним, адже це продукти якими ми намагаємося полегшити життя наших воїнів на передовій в цю немилосердну спеку, а ще одноразовий посуд, інструмент, плівка та ін. Продовжуймо послідовно робити те, за що нам ніколи не буде соромно в майбутньому.

Слава Волонтерам! Слава ЗСУ! Слава Україні!!!

13.07.2024

Сьогодні Таршин Олександр та Таршин Олексій доставили нашу з Вами допомогу у три підрозділи, як ми і планували, у дві наші підопічні роти 93 бр і 25 бр, а також у один з

підрозділів «Лють». При формуванні поїздки врахували усі запити і побажання. Нині до деяких підрозділів потрібно доставляти продукти безпілотниками, тому везли до всього нашого звичного переліку і продукти, які можна буде доставляти таким чином, і необхідні матеріали. Дякуємо Дмитру Мараховському, Славіку Завізіону та Ігорю Володіну, Валентині Кириченко, Людмилі Метельській та Любові Коваленко, Лані Іванченко – велика дяка усім, хто не втомився.

І ще два роки лежала в мене вишиванка від Antonina Vytsyha для цього мужнього чоловіка, що побачите на світлині. Я все хотіла підгадати під якусь знакову подію, а сьогодні передала вишиванку йому з великою вдячністю за його стійкість.

СЛАВА ЗСУ!!!

14.07.2024

...Наступні три дні обіцяють +38, не знаю, як витримаємо.

Тому, якщо спекотно Вам, то в тих, в кого є домогосподарство – спекотніше в рази, бо за усім душа болить: і за квіткою, що зачахла без поливу, і за городом, садом, і домашніми тваринками, і курочками, і навіть горобцями, що обліплюють усі ємкості, заповнені водою.

А ще, як порівняю, що наші Воїни в таке пекло і тренуються, і воюють, і в оточенні є без достатньої кількості їжі і води, і що до перерізання траси Покровськ-Костянтинівка залишилося 5 км, то ці проблеми наші бліднуть, і розумієш, що потрібно діяти, працювати в усіх напрямках, щоб була можливість їх підтримати.

Тому долучайтеся, небайдужі. Дуже багато в них потреб.

18.07.2024

Сьогоднішня поїздка до Захисників Нью-Йорка, яку здійснили Таршин Олександр та Таршин Олексій, була дуже

нелегкою. Завантажили і поїхали вночі. Назад ледве уже доїхали, автомобіль в таку спеку не витримав, завтра ставимо в ремонт, а як нашим Воїнам?! Розповідають наші Воїни, що пруть гашисти на цьому напрямку, як сарана, і великі втрати їх не зупиняють. Наші дають відсіч, та самі по карті усе бачите.

Дякуємо усім, хто долучився матеріально і фінансово. Дуже допомогла команда Галини Паук «Золоті Ключі», Ніна Лазаренко та Валерій Головійчук, Надія Герасименко - Хомко, Світлана Субботіна та команда, добродійка Інна, Віталій Рибалка, родина загиблого Героя Катерина Шапошнікова, Анастасія Невірна, інші добродії та педагогічний колектив Слобожанського ліцею.

Велика вдячність усієї команді, що за першим покликом швиденько збираються і зі знанням справи усе готують до завантаження і вантажать у більшості випадків, і уже третій рік. Рухаймося далі в одному з найблагороднішому напрямків – допомагаймо нашим Воїнам тримати небо над нами.

Слава ЗСУ!!! Слава Україні!!!

22.07.2024

...Ми розпочали цю справу, вийшовши на Майдан. Стали кісткою у горлі сусідній державі своїм прагненням до волі і справедливості. І пішла ця держава на нас війною, щоб знищити на корені наше волелюбство і щоб іншим було неповадно. То чому зараз думаємо, що хтось доведе цю справу до кінця без нашої допомоги? Не вийде, мої дорогі, хто, як не ми, бо у наших високопосадовців далі гарних слів і добрих намірів поки що діло не іде, і це ми усі добре бачимо. Отож я щиро дякую моїм друзям-волонтерам, які постійно допомагають фронту: киявляниці Тетяні Череп-Пероганич за «Енергетичні батончики», жителям сел. Ювілейне – Оніщенко Людмилі, Чиркіну Олегу, Дубині Руслану, Перегінцю Богдану за смачні пиріжки, сало, ковбасні вироби, хліб, огірки і різні харчові приправи, жінкам з ГО «Патріотичне об'єднання "Оріяна"» – Бойко

Ользі, Іванченко Лані, Подобній Марії за сало, ковбасні вироби і часник, помідори і пиріжки, моїй сусідці Галині, яка передала багато рибних високоякісних консервів і сигарети, Сергію Карнозі, який виділив кошти для придбання інгредієнтів для випічки. Дякую Євгену Голобородько, який укотре допоміг усе зібрати, а Майї Норкіній і Катерині Соболю за те, що усе швидко і якісно доправляють у зону бойових дій.

І цього разу передаю усім подяку від бійців 28 бр. і 39 бат. Долучайтеся до нас, не будьте байдужими у цей надскладний час для нашої державності. Підтримаємо армію – врятуємо державу. Україна понад усе.

24.07.2024

Між Нью-Йорком і Залізним намічається великий котел, там уже відстань 4,5 км. Ми тільки що на той Торецький напрямок відвезли допомогу. Одне молю Бога, щоб наше командування вчасно прийняло рішення про відведення, як не знайде іншого рішення щоб відкинути ворога, щоб не було так, як в Авдіївці.

Між Лозуватське і Прогресом – Покровський напрямок, малий котел практично сьогодні замкнувся... І ні про що інше в голову думка не іде. Бо там Вони – наша надія на захист. І усе менше сьогодні більшість наших співгромадян звертають на це увагу, я спостерігаю сумну тенденцію повного збайдужіння до загибелі чергового Героя на фронті. Хочеться уже криком кричати, щоб засліплені, заколихані солодкою брехнею отямилися. Сьогодні Піщане окуповане, як і Прогрес. Щодня втрачаємо територію. Тому давайте підтримувати на повну потужність, поки є кого, усім чим можемо, що Воїни просять, що їм необхідне. Відмовляймо собі багато в чому, а Воїнам допомагаймо. Бо сьогодні ми маємо ще СВОЮ КРАЇНУ НА СВОЇЙ БОГОМ ДАНІЙ ЗЕМЛІ, і усі свої внутрішні резерви – фінансові і матеріальні – ми повинні мобілізувати, щоб зберегти нашу єдину.

28.07.2024

Вклонімося Подвигу Олександра, який загинув рівно два роки тому. А нині членом нашої команди є і його дружина Олена, яка виховує двох його діточок сама. І ще знаходить сили і можливості допомагати фронту, як і батьки Саші – Лана та Володимир. І це уже їх життєвий Подвиг.

Світла пам'ять Герою!

03.08.2024

Звітую про вчорашню поїздку до наших захисників, яку здійснили Віталій Рибалка та Олексій Гаршин. Допомогу надали п'яти підрозділам: на Лиманський напрямок, на Краматорський, на Часів Яр та на Торецьк.

Усім їм дуже нелегко, просто нереально важко, та Ви і самі, хто в темі, все бачите і знаєте. Рухаймося далі, підтримуймо тих, від кого сьогодні залежить доля України.

Слава ЗСУ!!! Слава Україні!!!

06.08.2024

...Вночі подивилася карту Deep State – просування ворога в багатьох напрямках, а в районі Торецька, – вражаючі, та пораділа, що нашим уже менше загрожує великий і дуже глибокий котел. Під ранок наснився сон, що орки уже в Дніпрі і нас уже фільтрують. Згадався недавній вислів Воїна з підопічного підрозділу, який постійно на передовій в гарячих точках, що якщо буде усе так, як є, то до Нового року орки будуть на лівому березі в Дніпрі.

Більшість правди не знає і вірить в черговий технологічний розвод, що F-16 в небо України прийдуть і буде все ОК. Уже все це проходили з «Байрактарами», «Леопардами» і купою іншої техніки, яку по черзі дозовано нам передавали, часто вона була і не на ходу, або дуже складною в обслуговуванні, на жаль, це я знаю з розповідей тих же воїнів. Щоб відбулося

диво, то літаків F-16 потрібно не 10 і не 20, а час працює не на нас сьогодні. Обстановка на передовій є дуже важкою.

А всередині країни удавка на нашій шийі затягується усе дужче і зі знанням своєї справи. Закон про відкуп від корупції ми мовчки проковтнули, а Воїни – ні, для них це удар, бо була надія, і раптом в одну мить, після злочинного голосування у ВР, її не стало. А за що ж тоді воювати, коли усе в рази стає гірше. Коли на депутата-хабарника, який очолює комітет у ВР по двох надважливих напрямках – оборонні споруди і безпілотники – немає ніякої управи. Коли оборонні споруди в належному вигляді так і не будуються, або не там, де потрібно будуються, і це ми проковтнули, а Воїни – ні, бо це вартує їх життя. Ми проковтнули і відключення світла в найспекотніші дні літа, а потім верховний анонсував збільшення генерації – і смішно і гірко...

Нам доводиться багато що ковтати і заплющувати очі, бо війна, яка тільки для нас, для бідаків, в яких немає нічого по суті, окрім клаптика землі, на якій живеш, чи квартири. І їхати нам звідси немає куди і немає за що... І тому ми стоїмо до останнього за свою землю і за усе те, що було до нас і маємо надію, що буде після нас.

...Продовжуймо працювати, бо спасіння того, хто тоне, в його ж руках.

08.08.2024

Наступ на Покровськ іде широким фронтом, за вчорашній день ворог захопив Сергіївку та просунувся біля Переїзного, Водяного, Новоселівки Першої, Тимофіївки, Лисичного, Гродівки, Желанного, Новожеланного, Іванівки. Це повинно бути холодним душем, для тих, в кого ейфорія зашкалює щодо подій у Курській обл.

Мені уже страшно, що Покровськ є останнім пунктом, де ми ще можемо розвантажити допомогу воїнам...

13.08.2024

Звіт-подяка за період з 09.07 по 12.08.2024 р. за надходження матеріальних ресурсів для допомоги ЗСУ на передову.

Ми пишаємося, що до нашого Волонтерського центру «Оріяна» долучилися такі потужні особистості і коштами, і матеріальними ресурсами. І це тільки здається, що нас небагато – нас багато, бо кожен вартує сотні байдужих і безхребетних, яким все одно.

...Усім безмежна вдячність (*більше 150 осіб*). Рухаймося далі.

Слава усім Вам! Слава Україні!!!

15.08.2024

За два останні дні згідно карти війни в Україні ворог на Покровському напрямку захопив: Желанне, Орлівку, Лисичне, Іванівку, Свиридонівку.

Просунувся: Нью-Йорк, Миколаївка, Журавка, Гродівка, Костянтинівка, Невельське, Красногорівка, біля Піщаного, Сергіївки ти Новоторецького.

До Покровська залишилося менше 15 км.

18.08.2024

Із року в рік, коли найважча ситуація в країні і відчуття повної безвиході, нерідко чуємо, що ніч найтемніша перед до-світком.

А я от впевнена, і цю впевненість мені додають мої прожиті 75, що якщо нічого не будемо робити, а пасивно чекати, поки той досвіток настане, то ця ніч може поглинути нас безповоротно. Тому не відводьмо сором'язливо очі вбік, не затуляймо вуха, не біймося озвучувати усі ці беззаконня, де б вони не вчинялися, чи в громадянському суспільстві, чи в армії, і тоді шанс, що досвіток ми побачимо, збільшиться вразі.

Мабуть, я наївна і стара дивачка... та все ж хочеться вірити, що все було не дарма.

Рухаймося далі, бо рух – це шанс!

19.08.2024

Звіт-подяка за надходження коштів для допомоги на передову за період

з 02.07 по 01.08.2024 р.

Цього разу список вражаючий (*більше 350 осіб*).

Усім нам сили незборимоі!!! Слава Україні!!!

21.08.2024

Скільки б не говорили хвалебних речей про наступ в Курській обл., а мені неймовірно болить ситуація під Покровськом, бо це наше – рідне українське. І люди там до останнього вірили, що їх не торкнеться трагедія масової евакуації.

І за ці два з половиною роки повномасштабного вторгнення, майже усі поїздки, окрім Харківського напрямку, – через Покровськ. І кожного разу уже на автоматі фіксуєш те, що безпосередньо найбільше хвилює, а це наявність оборонних рубежів. І кожного разу – глибоке розчарування і нерозуміння, як так можна, адже крім декількох звичайних траншей, нічим не укріплених, немає нічого. Що відбувається, як таке може бути, на що сподівалася наша влада, я не знаходжу пояснення. Ми з нашою командою побували практично в усіх тих населених пунктах, які нині захопив і продовжує захоплювати ворог, і як же болить, коли щоранку дізнаємося про нову втрату того чи іншого села, яке проїжджав, в якому не раз був, де перебували наші воїни.

...Як тільки розпочнуться бої за Покровськ, ніхто уже не зможе надати волонтерську допомогу на інші напрямки фронту, і не тільки волонтерську, бо усе на Східний фронт іде через Покровськ. Від Покровська до межі Дніпропетровської обл. 20 хв. автомобілем. а до Дніпра – 2 год, а то і менше по чудовій новій автостраді.

Укріплень немає ніде, і дуже погані передчуття від того, що ніхто не готується на цьому напрямку до найгіршого сценарію. Ми – передмістя Дніпра, і нам не все одно, нам нікуди і

ні за що евакуюватися, і нас ніхто ніде уже не буде зустрічати з розкритими обіймами. Чому так: на в'їзді в місто ведеться утеплення і оздоблювальні роботи фасадів будинків, гуртожитків... Хотілось би щоб влада області пояснила нам, що воно насправді відбувається і що буде далі з нами.

Я всього-на-всього волонтер, не військовий експерт, та про Покровськ я писала ще чотири місяці тому, що для ворога це ціль номер один, і от сьогодні мій сумний прогноз збувається, а не хотілось би.

24.08.2024

33-й рік нашої Незалежності. Усім друзям мої найтепліші вітання і побажання СИЛИ НЕЗБОРИМОЇ, щоб ми вистояли і ще здивували світ у найкращому розумінні цього слова.

А щоб вистояти у ці нелегкі часи, то потрібно об'єднуватися і працювати і з усіх сторін підставляти країні своє незрадливе плече, що ми і робимо.

Тепловізор уже попрямував в підрозділ, який мужньо боронить Нью-Йорк, дякуємо Григорію Дем'янову за допомогу у придбанні, і усім велика вдячність, хто долучився коштами.

Туди ж сьогодні відвантажили усе, що замовляли Воїни. А ще вони просили передати, що вони борються за кожний метр міста, і інформація, що це місто окуповане повністю ворогом, не відповідає дійсності.

...Рухаймося далі. Слава ЗСУ!!! Слава Україні!!! Дай Вам Боже здоров'я.

30.08.2024

Вчора надіслали посилку нашим Захисникам на Куп'янський напрямок.

Сьогодні з Віталієм Рибалка відвезли допомогу в три підрозділи, які воюють на Краматорському напрямку, Торечку, Нью-Йорку.

Усі Воїни передають велику вдячність кожному, хто дотичний до допомоги.

При під'їзді до Покровська вперше уже чули віддалений гуркіт канонади. Через Покровськ ми уже не їздимо з тих пір, як орки почали обстрілювати трасу Покровськ-Костянтинівка. Тепер їздимо по об'їзній на Добропілля, потім Краматорськ і звідти уже на усі ще доступні на сьогодні напрямки. Як складеться обстановка найближчим часом – тривожно всім: і нашим Захисникам і нам усім. А про мешканців, які спішно покидають Покровськ, і говорити нічого. Суцільний біль.

Тепер ніби прокинулися всі і кричать звідусіль про катастрофу на Східному фронті, а хіба про це ми усі, хто дотичний до передового напрямку, не попереджали багато разів.

Будемо триматися і намагатися допомагати нашим Воїнам, використовуючи усі можливості, і навіть, коли можливості доїхати будуть обмежені, все одно будемо шукати шляхи для їх підтримки, бо інакше не можна.

Допомагаймо, поки є кому допомагати!!!

02.09.2024

Ну і бабахнуло, аж ноги затремтіли від страху а тривоги ніхто не оголошував.

06.09.2024

Сьогодні знову ранок розпочався з карти війни в Україні. І знову біль і розпач. Ворог пішов на Курахове з іншої сторони, і уже бої за Гірник. Усі ці села – Цукурине, Українське, Гірник – ми з командою проїжджали багато разів ще до повномасштабного вторгнення. В Гірнику базувалася «Евакуація-200» декілька років підряд з моменту створення цього підрозділу, і ми щоразу заїжджали до хлопців з допомогою, розуміючи, яка нелегка місія випала їм у цій війні. За останню добу ворог на цьому напрямку просунувся на 5 км. Тобто наступ на

Курахове зі сторони Мар'їнки стоїть практично на місці, а тепер уже будуть форсувати з двох сторін.

Вчора розмовляла з нашим підопічним підрозділом, який завжди в сірій зоні, тобто на самому передку. І сьогодні вони увесь цей час на Авдіївському напрямку, Очеретинському, а нині уже Покровському. Відповідь почула, що справи дуже кепські.

І на фоні цієї трагедії, що сьогодні відбувається на фронті на Покровському напрямку, спостерігати, як тасується нашим верховним колода потертих, засмальцованих карт дуже бридко. За кого нас тримають в нашій країні??? Я розумію, що ставка робиться на тих, хто увесь цей цирк проковтне мовчки і буде далі боготворити тих, хто цього не гідний.

...Сьогоднішня агонія нинішньої влади не повинна привести до нашої загальнонаціональної агонії, ми не маємо права миритися з цим в ім'я тих, хто віддав за нашу країну найдорожче – своє життя.

Повернення в армію професійного, досвідченого керівництва потрібне негайно!!!

Створення уряду національно порятунку з досвідчених професіоналів, який не буде підпорядковуватися ОП, потрібне негайно.

І тоді це буде та енергія, яка ще зможе врятувати країну, звичайно, якщо всі погодяться повернутися.....

08.09.2024

...Ось уже в п'ятий підрозділ Покровського напрямку ми потроху роздаємо допомогу від Логістичного центру Спільноти Українців у Фінляндії, яка доправлена в Україну Петром Василенко і передана нам Світланою Нагорною. Низький уклін нашим землякам за тісну співпрацю впродовж усього періоду повномасштабного вторгнення ворога в Україну.

А ще ми отримали інформацію, що укріплення є і біля Покровська, і Мирнограда, і будуються на окремих ділянках в Дніпропетровській обл.

Трохи відлягло від серця після цієї інформації, будемо мати надію, що вистоїмо.

Усім нам СИЛИ НЕЗБОРИМОЇ і рухаймося далі.
Слава ЗСУ!!! СЛАВА УКРАЇНІ!!!

09.09.2024

У багатьох школах України в цей час важких випробувань для країни, вже склалася традиція, що замість квітів вчителю першого вересня батьки збирають кошти для допомоги ЗСУ на передову. І уже вкотре до цієї благородної ініціативи долучаються колективи Слобожанської початкової школи ССР – директор Полупанова Валентина Миколаївна, завуч Кириченко Валентина Іванівна, колектив дитячого садка «Берізка» ССР – завідувач Шевченко Олена Володимирівна. А ще за спільним рішенням нашого активу, народну нагороду «ЗА НЕЗЛАМНІСТЬ ДУХУ» за вагомий особистий вклад в нашу незламність вручено завучу Слобожанської початкової школи Кириченко Валентині Іванівні.

СЛАВА УСІМ НЕБАЙДУЖИМ!!!
СЛАВА УКРАЇНІ!!!

15.09.2024

Звіт-подяка за надходження матеріальних ресурсів в період з 14.08 по 13.09. 2024 р. для допомоги нашим Захисникам на передову. У цьому списку в більшості своїй імена, за незначним виключенням, які повторюються із звіту в звіт: ці люди – титани тилу, бо жертвують з місяця в місяць свої кошти, працю і усе необхідне з матеріальних ресурсів за першим покликом впродовж років. Я особисто інколи не можу повірити в цей феномен, що біда і війна зробила неймовірне, нас ніби хтось невидимий підштовхнув один до одного, і створюються групи, команди, де нас об'єднують не тільки спільні справи на допомогу фронту, а й спільні погляди на події, і нам в цьому середовищі однодумців значно легше тримати стрій. Хай там що, а я вірю, що ми вистоїмо попри усі підступи і

виклики нашого трагічного сьогодні, і наш феномен волонтерського руху в Україні буде прикладом для багатьох і посяде гідне місце у Новітній Історії України.

Рухаймося далі, бо від нашого руху напругу залежить життя нашої країни.

А ВІЗЬМИ І ВИВЧИ НАШУ СОЛОВ'ІНУ...

А візьми і вивчи нашу солов'їну,
Нашу смерекову, нашу степову –
Мову неповторну і таку глибинну,
Мову незнищенну, мову бойову.

Мова не селянська, мова не теляча,
Мова дана Богом в глибині віків
Для високих духом і не для ледачих,
Ти візьми і вивчи, як і не хотів.

Не сварися люто і не бий за мову,
Бо чужинська мова згине все одно.
І попри ворожі підступи і змови
Ми чужинській мові шансів не дамо.

Не ведися знову на ворожі вкиди,
Бо «нема різниці» це від ворогів,
Від яких зазнали ми немало кривди
І на спинах наших їхніх батогів.

Ти візьми і вивчи свою диво-мову –
Найгарнішу мову на усій землі –
Ту що Богом дана – мову волошкову,
Щоб навік позбутися вражої петлі.

21.09.2024
Надія Гаршин

*Якою Силою, якою Вірою в Перемогу, якою Самопоже-
ртвою, якою Любов'ю до ріднокраю віє з кожного (майже щоденного!) фейсбучного поста НАДІЇ ПАВЛІВНИ ТАРШИН –
БЕРЕГИНІ УКРАЇНИ!*

**Сторінки ФБ гортала
Олена ШВЕЦЬ-ВАСІНА,
м. Дніпро**

*Жінка.**Мати.**Волонтерка**Нарис*

Цей триколісний синій велосипед у Підгородному знає чи не кожен: від початку повномасштабної війни його багажний кошик перевіз багато речей, що йшли на допомогу ЗСУ. А кермувальницею знаменитого велосипеда є Галина Василівна Кузьменко. Ми зна-

йомі давно, і захоплююся нею давно, то ж хочеться розповісти про цю особистість.

Вона – донька вчительки, й обрала мамину професію. Закінчила біологічний факультет Дніпропетровського державного університету. Пригадує, як ректор говорив про доцільність вступу на денну форму навчання, а вона обрала вечірній факультет: «Не хотіла, аби мамі було матеріально важко». Здавала вступні екзамени вже в «поважному» статусі заміжньої жінки (за кілька днів після подачі документів вийшла заміж). Виходить, і чоловіка не хотіла напружувати своїм денним навчанням. Такі от дорослі, виважені рішення, а їй ще тільки вісімнадцять... Така вона в усьому: допомагає нужденним, самостійно приймає важливі рішення.

Ще навчаючись у початковій школі, я чула про вчительку Галину Василівну, яка вела шкільний клуб «Пошук».

Члени того клубу розшукували родичів військових, які в часи Другої світової війни обороняли або звільняли селище від нацистів. Пригадую, як декого зі знайдених родичів вітали у школі №1, як влаштовували на нічліг до вчительської сім'ї, бо готелю не було. Йшов 1975 рік... А в Історико-краєзнавчому музеї ім. О.Коваля зберігається альбом з фотографіями та розповідями про ветеранів Другої світової – мешканців Підгородного: це також результат роботи пошукового клубу.

У 1977 році відчинила двері школа-новобудова №2. За два роки Галина Василівна перейшла викладати туди, а пізніше й очолила цей навчальний заклад.

Так минало життя – активне, насичене подіями. Ось директорка школи бере під свою опіку народний вокально-етнографічний гурт «Криниця»: колективу ніде проводити репетиції, то для цього було виділено шкільну аудиторію... Ось директорка «відвойовує» покинуте й відсиріле приміщення колишньої школи на вулиці Центральній. Найстаріша в Підгородному цегляна будівля (датується кінцем ХІХ ст.) стала добрим «пристанцем» для молоді: було зроблено ремонт, завезено більярдний стіл та інші цікавинки...

Виростали сини – Олександр та Андрій. Ставали, як кажуть, «на своє крило». Навчалися, працювали, одружувалися... І ось уже мама вирушає в далеку дорогу, аби підтримати своїх дорослих дітей. Їде в Італію, де на неї чекають двійко малих онуків – сини старшого Олександра: Руслан, якому 2 роки 2 місяці, і піврічний Давид. Їхній тато, закінчивши Одеську консерваторію, пройшов відбір співаків у Віденській консерваторії – як оперний співак, і продовжив навчання у всесвітньовідомій італійській опері «Ла-Скала» (Мілан). А мама малюків – також творча особистість, акомпаніаторка на фортепіано, разом з чоловіком їздила на гастролі. То ж допомога бабусі була необхідною.

Так розпочалася «вужча», та не менш важлива, педагогічна стежка, назва якій – виховання онуків. Бавила їх, водила в

дитсадок, забирала, а як постаршали, в певні дні водила на свою роботу – в дім сеньйори Марії, літньої жінки, яку доглядала. І тут також є елемент педагогіки – тільки вже для дорослої людини: сеньйора не мала власних дітей чи бодай племінників, звикла до спокійного перебігу життя, і раптом – на подвір'ї дитячий сміх, рухливі ігри двох малолітніх іноземців, азартні викрики та вереск! І самотня сеньйора відтанула серцем, полюбивши дітлахів разом з їхнім гамором...

Молодший син Андрій спочатку отримав диплом соціального працівника на факультеті психології, а потім поїхав туди, де мешкали мама та брат із сім'єю. Працював на будівництві, а ще був піцейолою: випікав піци на продаж. Одружився, ростив донечку Надійку, яка народилася там, в Італії. Так минуло чотирнадцять років. Та настав 2014 рік. На столичному Майдані та скрізь у рідній державі кілька місяців вирувала боротьба українців за гідність. А далі – російська навала, окупація Криму й частин Донецької та Луганської областей. І молодший син Галини Василівни – Андрій Савчук – пішов захищати рідну землю, свідомо повернувшись додому. Природно, що в окремому батальйоні спеціального призначення «Дніпро – 1» чоловік отримав псевдо «Італієць». Брав участь у визволенні міст і сіл від російських військ і донбаських сепаратистів. Місто Іловайськ стало фатальним для кількох сотень загиблих військових, сотень поранених та десятків зниклих без вісти. Саме там, 26 серпня 2014 року, 35-річний Андрій Вікторович Савчук отримав поранення. За кілька днів, 31 серпня, він помер від ран, несумісних із життям, у дніпровській лікарні ім. Мечникова. На руках у матері...

Вона каже: як це важливо – попроситися, доторкнутися теплої руки, чути стукіт синового серця, яке так хотіло жити! Тільки серце й билосся, каже вона, а все інше в тілі було прострелено. Одну нирку втрачено через розрив куль, інша відмовила вже в лікарні... Як же це важливо – встигнути сказати найкращі слова любові і вдячності, встигнути зізнатися дитині (хай і без слів), що

розумієш і поважаєш її вибір! Вона встигла... «А скільки ж матерів і поховати не мають чого!» – вигукнула в розмові Галина Василівна: на жаль, війна вчить істин, які раніше вважалися неприйнятними. За 10 років АТО, ООС і повномасштабної російсько-української війни й не порахувати, скільки матерів втратили синів, не маючи змоги навіть поховати. Одні воїни лежать мертві на окупованій території, інші зникли в полоні...

Перед наступом на Іловайськ Андрій побував у відпустці. Тепер мати згадує: ніби щось передчував, обійшов усіх родичів, поспілкувався з сусідами, з однокласниками, вийшов на кладочку через річку, що протікає просто за горОдом рідного обійстя... Коли він загинув, друзі-волонтери не полишили одну, і Галина Василівна згадує їх із вдячністю: це Дмитро Поворотний, Павло Закипний, Таня Бондар, Ігор Бондар та інші. Наташа Горошко надіслала те знакове фото з кільченської кладки: стоїть воїн - кремезний і такий красивий у військовому кашкеті, усміхається, тримаючись міцними руками за хиткі поручні...

Втративши сина, Галина Василівна написала вірш «Побратим», який став піснею завдяки виконанню дніпровського гурту «Вертеп». Ним керує і є солістом Тимофій Хом'як – однокласник Андрія Савчука. Авторка слів наспівала йому власну мелодію – колектив підхопив, доповнив, зробив аранжування. Створили відеокліп, який зазвучав на телебаченні. Ось слова цієї пісні:

*Дай обійму тебе, мій друже-побратиме,
Зітру із чорної щоки скупі сльози.
Візьму тебе на руки я, немов дитину,
До медсанбату польового донесу.*

*Кричи від гніву, кричи від болю!
На поміч друзів клич, а ворогів кляни.*

*Одні із роти ми залишилися з тобою.
Міцніше, друже-побратиме, обійми!*

*Побратиме, ти живи, не вмирай!
Побратиме, де тут пекло, де рай?
Доповзем, добіжимо, будемо жити.
Хай замовкне війна, нехай тиша дзвенить!*

*Сьогодні кров твоя змішалася з моєю,
Удвох горіли ми з тобою у вогні.
Ми побраталися донецькою землею –
Такою рідною тепер тобі й мені.*

*Ми будемо жити однорукі й одноногі,
Твоя правиця буде лівою мені.
Ми побратимською об'єднані любов'ю,
Навіки з'єднані у цій страшній війні.*

*Побратиме, ти живи, не вмирай!
Побратиме, де тут пекло, де рай?
Доповзем, добіжимо, будемо жити.
Хай замовкне війна, нехай тиша дзвенить!*

Прем'єра пісні «Побратим» відбулася в м. Підгородному, під час вшанування загиблих героїв – на другі роковини Іловайської трагедії (29.08.2016). Саме Г.В. Кузьменко, перебуваючи на посаді міського голови Підгородного, започаткувала традицію щорічних пам'ятних заходів наприкінці серпня – ще тоді, коли це не було мейнстрімом.

Пригадую її у білій тонкій хустинці: гаряча середина серпня 2014 -го, син Андрій ще живий, ще воює за Вітчизну, за родину... Ця жінка не носить хусток, а тут одягла, бо – похорон. Ховали двадцятидворічного воїна, мешканця Підгород-

нього Євгена Корнієнка. Написалася їй пісня зі словами і мелодією, стилізованими під народну тужливу.

*... Та не плаче одна рідна матінка,
Кам'яним хрестом запинилася,
На синочка свого подивилася.
Ой устань, мій синок, не туди ти йдеш,
Не туди ти йдеш і коня ведеш...
Забери мене із собою стару,
Не лишай мене в цьому світі одну.*

На похороні в Жені заспівати цю пісню не змогла. Щось зупинило... Натомість пролунала в її виконанні пісня-реквієм за загиблими в Другій світовій війні «Степом, степом йшли у бій солдати...» (слова Миколи Негоди, музика Анатолія Пашкевича). Якою ж сучасною виявилася пісня, написана у 1966 році!

*Степом, степом — людям жито жати,
Степом, степом даль махне крилом...*

А далі – слова й мелодія, підсилені мікрофоном, зри-нали так, що волосся ставало дибки:

*Мати, мати жде свого солдата,
А солдат спить вічним сном!*

Мама Жені Корнієнка померла, як був ще маленьким. Галина Василівна Кузьменко відспівала його замість мами. А за два тижні ховали її сина.

Андрієва мати попросила солістку гурту «Криниця» Любов Поліщук виконати на похороні ту плакальну пісню. Також наспівала мелодію, й талановита співачка підхопила, вивчила, знайшла сили виконати. Пісенний твір прозвучав ака-

пельно. Виходить, мама написала його своєму рідному Андрієві, не комусь іншому...

«Я вірила, що після сина вже ніхто не загине, не привезуть більше нікого в Підгородне», - ділиться тодішніми думками Галина Василівна. А вийшло так, що вже близько ста воїнів поховано на цвинтарях містечка. Коли син помер, не закрилася в собі, а стала волонтером - там же, де й настигло горе: в лікарні імені Мечникова. Лікарі доручали найстрашніше: говорити з батьками тих, хто помирав, де медицина була безсилою. І вона говорила. Починаючи з 2022 року, коли почали везти у містечко труни захисників, від неї чекали слова на прощаннях біля міськради. І вона знову говорила. Можливо, тоді захисна реакція була саме такою – пов'язаною з чужим горем, коли треба допомогти, підтримати інших, не зважати на своє наболіле. Та зараз, каже Галина Василівна, вона вже плаче. А тоді, 10 років тому, сліз майже не було, та від того ставало ще тяжче.

Ця неймовірна жінка – моя колега у культурній сфері, працює в Будинку культури, що сусідить з моїм місцем роботи в музеї. Вона вмє сяяти людям, як сонце, вмє не вантажити своїм горем, натомість організувати допомогу на фронт. Продає овочі, квіти, навіть трави – у вигляді букетиків на свято Трійці, аби всі виручені кошти передати місцевим довіреним волонтерам: вони закупають все, що треба. Минулого літа поїхала у відпустку за кордон: побувала в онуків, побачила Італію і Швейцарію. Діти відшкодували їй витрати – 20 тисяч гривень, а по приїзді додому вона до копійки перерахувала на допомогу ЗСУ.

Така вона, наша Галина Василівна, колишній міський голова Підгородного (2015 – 2018), організаторка цікавих культурних заходів міста, подорожей рідним краєм, «авторка» найсмачнішої у світі туристської каші та дитячих квестів і вікторин!

Лариса ОМЕЛЬЧЕНКО,
м. Дніпро

Світлотінь серцебиття *або* Обережно – Життя!

Нарис

В операційній напружена, важка тиша. Йде операція. Бійця зі скаліченими ногами та понівеченим тілом привезли разом з іншими легкими і важкими пораненими. Операція триває майже чотири години. Ноги бійцю не вдалося врятувати, а от з руками Денис буде. Сердечко теж полагодили. Витягли осколки з внутрішніх органів, з тіла. Хірург дав команду зашивати. Юля, середнього зросту зеленоока красуня в операційній високій шапочці (руса коса до пояса тісно ховається під нею) полегшено зітхнула. Щойно анестезіолог сказав, що тиск пацієнта стабілізувався, тож операцію закінчують.

Операційна медсестра з восьмирічним стажем Юлія Юрїївна Беляєва знає, що це не кінець. Після чергової операції чекає наступна. Ноги ледве тримають. Уже чотирнадцята операція сьогодні, а ще ж шість точно попереду. Не знає, як витримає. Он і анестезіолог, хірурги, медсестри дуже стомлені...Коли відвозили у реанімацію щойно прооперованого хлопця, хтось сказав: «Диво! Цей сержант на собі ще й товариша з-під вогню тяг. Коли санітари підібрали, ноги на місиво криваве були схожими...» «Господи, що ж робить війна з нашими дітьми..! – сумно додав уже сивочолий хірург, -

Але, - спокійно звернувся до своєї мобільної операційної команди, - ще ніколи розслабитися! Он офіцера з розірваним животом в операційну везуть... Тільки приберуть санітарочки – і почнемо.» «А кава? – подала голос одна з операційних сестричок. «Потім. Все потім! Нуж бо: вдихнули, видихнули, спинки розправили і - до роботи!»

Юля зітхнула. Глибоко подихати і справді було корисним. Важко. Дуже важко. Але ж не так, як учора, майже сотно бійців бригада прооперувала та надала допомогу легшим. Бувало від 200 до 250 ранених привозили. Сортували на «легких», «середніх» та «важких». Кого перев'язати, а кого і негайно оперувати. Уже страху не було дивитися на бійців з розірваними животами, відкритими закривавленими ранами, з яких було видно, як сердечко б'ється, з розбитими черепами, відірваними кінцівками... Море крові. Часто якраз потрібної групи не вистачало, то і Юлії Беляєвій десятки разів доводилося свою кров здавати. Головне – врятувати життя! Серед тяжко пораниених - більшість молодих.

Дівчині згадалося, що вперше професія операційної медичної сестри з'явилася в 1891 році. Лікарям-хірургам було важко проводити операції без асистента і тому медичних сестер почали навчати певним навичкам. Юля завжди була дуже уважною, швидко реагувала на команди хірурга, навчилася витримувати складну фізичну та моральну напругу, хірурга вже розуміла з напівслова чи навіть погляду. В її обов'язки входило брати участь у складі операційної мобільної бригади в проведенні оперативних втручань, готувати медичне обладнання до роботи, а до стерилізації - перев'язувальний матеріал, білизну, шовний матеріал та інструментарій. Вона контролювала також роботу молодших медичних сестер (операційних санітарок). Для цієї важливої роботи потрібні не лише глибокі знання, логічне мислення, а і неабиякі сила волі та зібраність, здатність до самопожертви.

«Хоча операційна медсестра – права рука хірурга, але

нас не пам'ятають хворі, неше обличчя сховане за маскою і видно лише очі. - говорить Юлія, - Але я пам'ятаю всі, наповнені болем і криком, очі, всі рани, всіх пацієнтів і легких, і важких, яких доводилося складати по шматочках... Страшно, коли не можна було врятувати пораненого. Страшно, коли кричать про допомогу, а ми змушені заради порятунку їхнього життя ампутувати кінцівки...»

Війна – жахлива, безжалісна кровожерна потвора. Непередбачувана. Не знаємо, куди летить крилата палаюча смерть, на кого накинє свій чорний зашморг, кого розвіє молекулами в просторі, кого розірве на безформні шматки...

Моя героїня – красива русокоса жінка із зеленавими задумливими очима, мріяла ще зі школи стати адвокатом і жити у злагоді й любові в щасливій родині, виховувати діток... Але війна вирішила по-своєму.

Часто шукаєш щось у житті «за сімома морями», (як я свою героїню), а воно виявляється зовсім поруч з тобою, тільки очі підведи.

Власова (Беляєва після одруження) Юлія Юрїївна з мамою та малим Єгором 2009 року народження (синочком першого пристрасного, але короткого кохання) приїхали у моє рідне село Військове із селища Весела Долина, що поблизу розтрошеного, спаленого Бахмута. Як там було їм колись, до війни, добре! Жили хоча і в квартирі, але мали город, де вирощували овочі, мама з татом тримали невелику ферму (свинок, корівок, курей), а ще у них було багато квітів..., цілий різнобарвний духмяний двір. У школі майбутня Берегиня України вчилася добре. Любила точні науки та літературу. Мріяла стати спочатку провідницею, бо любила подорожувати, потім – юристом, щоб відстоювати права людей. Але після закінчення 11 класу, в 2013 році вступила не до омріяного вузу вчитися на адвоката, а, поступившись умовлянням мами, якій самій не вдалося стати медиком, але бачила май бугне доньки тільки в медицині, - до Харківського медичного коледжу за спеціальністю: сестринська справа. Мама була для дівчини не

лише взірцем працелюбності, любові, настійливості, але і авторитетним прикладом доброчесності, сили духу: після розлучення із чоловіком сама не лише підняла на ноги, а й дала всім трьом дітям гарну освіту, а головне – навчила любити рідний край, Україну, навчила за будь-яких обставин не здаватися, а йти вперед, даруючи оточуючим свої доброту та любов. За вибором професії Юлія не шкодує, бо знайшла себе. Адже рятувати інші життя – це благородно. Після закінчення коледжу працювала у районній лікарні Бахмута. Та через рік повернулася думка стати юристом поліції, тому загартовувала себе фізично і спробувала вступити до омріяного вузу. На жаль, травмувалася і зі вступом не вийшло. Але там, у Харкові, - нині зболеному і згорьованому, - познайомилася з майбутнім законним чоловіком, який навчався в танковому інституті. Красень-курсант наче причарував її своєю увагою, інтелігентністю, мудрістю. Перший невдалий досвід кохання осяявся новим сонцем. І серце забриніло у вимірі любові:

«Присвячую себе тобі.

Це не завадить бути самим собою.

Я ж запалаю зіркою новою,

Щоб бути завжди, коханий мій, з тобою,

Охоронять від горя і біди.

Присвячую себе тобі. А ти?»

І В'ячеслав відгукнувся на цей спалах, і життя двох закоханих розквітло у щастя. Єгорка прийняв його як рідного. З 2018 року переїхала жити в Харків до коханого і стала військовою. Працювала у Харківському шпиталі, їздила по командировках, брала участь в АТО. Пізніше переїхали з чоловіком до Бахмута. Та не довгим було це лебедине щастя. Незабаром почалася повномасштабна рашистська війна, почали трощити Бахмут. Юлія поїхала в Попасну, прифронтове місто, а він - обороняти Харків. Тоді вирішила евакуювати з міста маму й сина. Наповнені по вінця горем, розпачем шукали прихистку від оскаженілих бомб і ракет, несамовитих вибухів і смерті. Зустріли їх у Дніпрі добре, скерували жити до Військового. Село

на березі Дніпра припало до душі. Виділили дім, де мама з Єгором та невісткою почувалися захищеними.

Єгор зараз ходить у 10 клас Солонянського ліцею, захоплюється ремонтом мотоциклів та інформатикою, сам створює програми на комп'ютері і мріє про МИР, який наближає і його мама. Юля раділа, що знайшла прихисток тепла для рідних, але сама не могла спокійно сидіти вдома. Останні шість років працювала медичною операційною сестрою і у Попасному, Світлодарі, Часовому Яру, Дружківці. А з 2022 року – у центральній районній лікарні рідного Бахмута. Весь час у русі. Як треба було, як складалося. Згодом - уже в складі 65 мобільної операційної бригади військового шпиталю (якому судилося і в підземних операційних працювати) рятувала життя захисникам України в різних містах - і у Краматорську, і у Слов'янську, а зараз - у місті Мирнограді Донецької області. Це Покровський напрямок. Там дуже важко, але Юля завжди там, де найважче - на передовій. Тут воює і її любий чоловік, капітан. Додається ще одна тривога – за нього. Але переконана: все буде добре! Ми переможемо! Недарма он скільки життів впало червоною міткою на кривавий шлях України у боротьбі проти рашистів за нашу незалежність.

Мирноград. Справді дивне поєднання – найважчий напрямок чорно-червоної смерті і співуча назва - Мирноград, де Юля з колегами щосекунди рятують життя наших захисників. Їх доставляють мобільні бригади з поля бою. Бувало і до 200 ранених за день. Стояти за операційним столом доводилося до десяти годин. Ні рук, ні ніг, ані спину не відчувала. Про родину немає коли думати, бувало – й поїсти ніколи. А найбільшою щасливою мрією було помитися під душем..! Це своє, особисте. Більше думала про поранених, які тонули в морі крові та болю і потребували її допомоги. Яке ж величезне щастя наповнювало душу і додавало сил, коли прооперований виживав, коли його життя було врятоване! Тепер дякувала любій мамі, що переконала її стати медиком.

Їхній мобільний шпиталь розрахований на 100 ліжок, але

має 300 хворих. Сказаний вир війни! Ранених сортували. Легших – на Дружківку, до лікарень Дніпра, Харкова, важчих відразу оперували, якщо знали, що не довезуть.

Двадцяти дев'ятилітня сержант Юлія Юрїївна завжди у тяжкі хвилини мріяла, що потім відпочине, коли скінчиться війна. Та, певно, про це думали і хірурги бригади, анестезіологи, командир мобільного госпіталю, операційні сестри та санітарки. Вдячна була за професіоналізм та підтримку хірургу Клівітському Богдану, посестрам по печельній роботі Світлані Івахненко, Людмилі Скоковій, фельдшеру Михайлу Ричаку. Вдячна, що вони поруч, що розуміють, що поділяють цю нелегку долю світлотінної битви за свободу й життя.

За період війни дівчина має відзнаку - Золотий хрест медикині. Її настійливість перемогла і у здійсненні мрії. Юля, все ж, вступила до вузу. Навчається зараз в університеті МВД у місті Дніпрі.

Ця худенька, сильна духом операційна медсестричка, обпалена війною, сповнена віри й надії, у короткі миті відпочинку молиться Господу, щоб допоміг нашим бійцям на передовій перемагати, щоб допоміг рідній Україні відстояти свою Незалежність, щоб дав їй сил фізичних і моральних рятувати життя, найдорогоцінніший скарб від Всевишнього.

«Обережно: життя! В нього треба ввіходить чистими. По-між сліз і роси, доле, стежку мені освіти! В полі зору доби, у промінні тепла материнського, обережно іду у безстрашся його чистоти.»

І Господь дає красуні-сержанту Юлії Юрїївні Беляєвій сили тримати на своїх худеньких плечах важку ношу - відповідальність за життя українських захисників і захисниць, однією з яких є і Вона, воїн-рятувальниця, Берегиня України, смілива, мужня і незалежна у своїх прагненнях Українка.

**Олеся ОМЕЛЬЧЕНКО,
Січеславщина**

У нарисах використано уривки з віршів авторки.

Захисники Чернігівщини

Капітан ЗСУ Вікторія Гуріненко:

«Ми з татом разом захищали Чернігів»

Вікторії – 29 років. Розумна, вродлива, доброзичлива. Але вона вже стільки всього пережила! Мужньо захищала Батьківщину в АТО. А коли проклята кацапська орда віроломно поперла на Чернігів, командир взводу артилерійської розвідки 1-ї окремої танкової Сіверської бригади Вікторія Гуріненко звитяжено боронила рідне місто, Придесення та Україну.

На цій жахливій війні загинув її дорогий тато – майстер-сержант Ігор Дмитрович Полішук. Взагалі, донька і батько воювали разом, в одній танковій бригаді. Вікторія та її молодша сестра Владислава пишаються своїм татом і продовжують справу незламного Героя.

Наразі начальник групи психологічного супроводу та відновлення полку зв'язку ОК «Північ», капітан ЗСУ Вікторія Гуріненко – гість газети «Чернігівщина».

– Вікторіє, Ви – родом із родини військового. Мабуть, саме це і вплинуло на вибір професії?

– Я народилася на мальовничій Чернігівщині, в Гонча-

рівському. Тато, Ігор Дмитрович Поліщук, буквально обождував службу в армії! Він аж 33 роки прослужив у Збройних Силах України – в артилерійських, танкових та механізованих підрозділах, навіть у пожежній службі. Коли нарешті пішов на пенсію, то зміг витримати лише один місяць того цивільного життя, а потім все ж повернувся до рідного війська. Пояснив дружині, що просто не може інакше...

Він служив майстром-сержантом, командиром відділення мінометної батареї механізованого батальйону 1-ї окремої танкової Сіверської бригади. А мама, Ірина Сергіївна, – домогосподарка.

Батько для нас із сестричкою Владиславою був і є прикладом в усьому. Я щоразу, щодня, з великою радістю бігла зустрічати його зі служби! Це – неймовірне відчуття, коли ти бачиш багатьох військових, котрі повертаються по своїх домівках і серед них – усміхнений, привітний, улюблений тато!

– **А як він вас виховував? Був суворим?**

– Нас із сестричкою Владою виховували в ширій любові та повазі до своєї родини. Батько завжди прекрасно до нас ставився, ніколи не кривдив, завжди підтримував. Він чудово розбирався в техніці, міг полагодити будь-яку машину – легкову чи вантажну... В його працьовитих руках оживало все! Тому його часто постійно просили щось відремонтувати, і він завжди на такі прохання відгукувався із задоволенням. Адже просто не мислив себе без справжньої роботи. Слухав, як працює двигун, і неначе спілкувався з ним, немов чарівник. Отакі дива! Одним словом, Майстер. Авжеж, у батька були золоті руки, і я тепер шкодую, що не приділяла уваги його таланту. Адже він міг мене багато чого навчити, і це тепер реально згодилося б мені в житті.

Тато мав багатирську статуру, бо все життя займався спортом. Правда, коли матуся готувала його улюблені вареники, це була для нього неймовірна смакота. Їв і нахвалював!

А ще вони з мамою вирушали на рибалку – і таке було захоплення...

Втім, відверто кажучи, я в дитинстві не мріяла стати військовим. Були зовсім інші бажання. Батько у мій вибір не втручався, хотів, щоб я вирішила сама. Говорив, що в будь-якому разі він неодмінно мене підтримає. Отож я спочатку закінчила Чернігівський медичний коледж, мені тоді здавалося, що це – моє покликання.

Але в 2014-му підла росія по-хижацькому окупувала Крим і віроломно напала на Донбас, який із процвітаючого регіону враз перетворився на руїну. Тому я вирішила, як тато, стати військовим та захищати свою Вітчизну. І за контрактом розпочала служити в моєму рідному Гончарівському, в медичній роті 1-ї окремої танкової Сіверської бригади. Побувала в АТО. Минув рік, і я цілком переконалася, що професія військового – дуже почесна та важлива, це – справді, моя доля. Однак я хочу більшого – здобути професійну військову освіту. І тато мене підтримав.

Таким чином, я закінчила з відзнакою Львівську академію Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Наразі отримала розподіл у наше Гончарівське, з радістю поїхала додому. Служила також в ООС, на Донбасі під Лисичанськом.

– **Ви відчували наближення повномасштабної війни?**

– Пам'ятаю, увечері 23 лютого 2022-го ми з татом дивилися телевізор. Новини були тривожні – закордонні посольства в Україні евакуювали своїх працівників. І ми завели розмову – а раптом, справді, розпочнеться велика війна з росією?! Втім, матуся нам сказала: «Шановні військові, надворі – 21 століття. Яка війна?» Просто не хотілося вірити...

Та 24 лютого на світанку подзвонив мій комбат і терміново викликав мене на службу... Розбудила тата. Але йому ще повідомлення не надходило. Тож він подумав, що це – лише навчальна тривога. Відвіз мене і повернувся досипати. А потім пролунав ще один телефонний дзвінок, і жодного сумніву вже

не лишилося – сталося найгірше, що може трапитися в житті держави – війна! Ворожа ракета прилетіла до нашої військової частини, проте вдарила в навчальний корпус, який тоді був порожнім. Можна сказати, пощастило!

Сусід саме відвозив свою родину в Новий Білоус, тож ми й подумали, що там буде безпечніше і для наших рідних – мами та сестрички. Отож вони вирушили разом із сімейством сусіда. Потім той повернувся захищати рідну землю від загарбників. Втім, почав зникати мобільний зв'язок, вимикалося світло...

Батько саме виконував бойове завдання – вогневе ураження окупантів із міномета. Раптом на територію полку зв'язку, де він перебував, прилетіла кацапська ракета. І тато з бойовими побратимами загинули під завалами... Це було жахливо! Ми завжди жили з батьком, немов за кам'яною стіною. Він був дуже надійним, обов'язковим, хоробрим, справжнім главою родини. Мав великий життєвий, військовий, бойовий досвід – багато разів побував в АТО. І ось – така трагедія! Це сталося 26 лютого 2022-го. Йому виповнилося тільки 52 роки...

Я того дня увесь час надсилала йому по телефону есеми. Відповіді не надходило. Однак я до останнього надіялася, що і цього разу все минеться благополучно. Думала, війна, поганий зв'язок... А потім мені його товариші повідомили страшну звістку. Вічна пам'ять. Батько завжди залишиться для нас Героєм!

– Дуже Вам співчуваю. Вічна, світла пам'ять! Я теж втратив тата перед самою війною. Він помер від ковіду... А тут – набагато страшніше!

– Однак, попри таке жахливе лихо, я відчула відповідальність за долю близьких. Перш за все, треба було розповісти про тата мамі й сестричці. Це було дуже важко, нестерпно!

Хвилювалася, може, мамі одразу ж і «Швидку допомогу» викликати? Але я все-таки наважилася й розказала...

Надзвичайно допомогли чуйний командир нашої війсь-

кової частини та мої бойові побратими. Вони мене підтримали морально. І не тільки. Комбат, Василь Васильович Кравець, так рішуче сказав: «Потрібно негайно перевезти твоїх рідних із Нового Білоуса». Але як? Там же – довкола вже кацапи! Та командир наполіг: «Що ж, значить, ми підемо в напівокуповане село». І наші бійці це зробили! Причому на останньому блоку посту їх взагалі не пропустили – туди вже неможливо проїхати, рашисти тільки цього й чекають, пильнують. Тоді бойові побратими попростували до села пішки, знайшли моїх близьких.

Проте міст виявився повністю зруйнованим. Сестричка Владислава ще якось зуміла перелізти там, вона – на одинадцять років молодша за мене, ще дівча. А матуся добиралася через річку вброд... Втім, вони повернулися до Чернігова і, доки загарбники не дременули звідси на початку квітня, мешкали разом із нашими бійцями, з моєї батареї. Мама сказала, що їй так спокійніше. А я в цей час виконувала бойові завдання в Гончарівському.

Взагалі, сестричка Влада, коли загинув наш тато, буквально наступного дня вже оголосила, що продовжить його справу – захищатиме Батьківщину і вступатиме до Одеської військової академії. Можете собі уявити?! Чернігів – майже оточений окупантами, в місті – шалені обстріли, а сестра заявляє, що неодмінно стане військовою і тому має незабаром поїхати вчитися до Одеси.

Я спочатку, відверто кажучи, навіть слухати про все це не хотіла. Втім, кацапи наживали п'ятами. Ситуація істотно змінилася. І Влада знову почала наполягати на своєму рішенні. Власне, вона хотіла моєї згоди, адже завжди рахувалася з моєю думкою. А я вагалася, сумнівалася, бо довкола – війна. Ще невідомо, що станеться завтра. А моя юна сестричка хоче служити у війську та воювати із лютими загарбниками!

Проте вона постійно наполягала і дуже прагнула підтримки. Плакала, ображалася, навіть не говорила зі мною... У мене в самої буквально сльози наверталися на очі. І я подумала:

«А може, справді, це – і її покликання?! І якщо цього раптом чомусь не станеться, то сестричка потім шкодуватиме все своє життя». Тому я й відповіла: «Добре, плануй...». І почала їй допомагати. Радила, що і як робити, аби належно підготуватися до вступу. Пояснювала, що конче треба загартовуватися, постійно займатися спортом, бути у чудовій фізичній формі. Бо що це за військова людина, яка не вміє швидко бігати, не має достатньо сили та спритності?! І Влада наполегливо тренувалася. І що ви думаєте? Вона, попри всі нинішні труднощі, вирушила до Одеси і вступила до військової академії! Ось така у нас тепер із нею військова династія.

– **Під час героїчної оборони Чернігова та Придесення Ви служили в 1-й танковій Сіверській бригаді, яка прославилася своїми подвигами!**

– Так, я щиро пишаюся, що служила в нашій танковій бригаді. Вона для мене – завжди рідна. Мені, взагалі, щастить із бойовими побратимами. Там – реально дуже круті, відважні, цікаві люди. Безперечно, герої! Оскільки я у Львівській академії Сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного закінчила факультет ракетних військ і артилерії, то в нашій танковій бригаді служила командиром взводу артилерійської розвідки й постійно виконувала бойові завдання. Ми, за допомогою оптичних приладів, вели спостереження за ворогами. Обирали вигідні позиції, відстежували звідки загарбники ведуть вогонь і оперативно передавали цю інформацію. Отож окупанти отримували гідну відсіч. Тому я щиро вдячна всім своїм товаришам із першої танкової!

– **А якої Ви думки про комбрига Леоніда Ходу?**

– Якнайкращої! Пишаюся, що знайома з ним. Прекрасна, безстрашна Людина. Він – завжди такий розумний, спокійний, виважений, несутний та уважний, надзвичайно надійний! Всі бійці постійно беруть із нього приклад. Безперечний авторитет, яскрава та харизматична особистість! Саме завдяки таким талановитим командирам, як Віктор Ніколюк та Леонід Хода, і вдалося відстояти Чернігів.

– **Що Вас ще вразило на цій війні?**

– Велика підтримка цивільних людей. Мешканці Чернігова настільки згуртувалися, так самовіддано нам допомагали! Причому навіть діти та 80-літні бабусі. Чернігівці за потреби пускали жити військових, приносили їжу бійцям, або ми точно знали, де для нас готують і забирали самі. Це була дуже важлива, потужна та постійна допомога! Стільки жителів водночас щодня думали, чим посприяти Збройним Силам України. Моя сестричка Владислава теж не сиділа, склавши руки, – набирала важливу інформацію на комп'ютері для мене. Мама також старалася – готувала, увесь час пригощала бійців. Вона всіх захисників Чернігова називала синочками! І до нашого комбата Василя Кравця зверталася: «Василечку, синочок синьоокий».

Пам'ятаю, була така сонячна, прекрасна погода. І сестричка захотіла, попри страшну небезпеку, вийти надвір. Так і сказала: «На сонечко». Я дуже хвилювалася за неї, але дозволила. Дала свої каску та бронезилет. І вийшла також, щоб бути поруч. Це – дуже щемкі, зворушливі спогади, як ми з нею під час навіженої ворожої блокади Чернігова на подвір'ї насолоджувалися живим весняним сонечком та погідним, чистим небом, без клятих кацапських літаків... А зараз Влада вже успішно навчається на другому курсі в Одеській військовій академії. Їй дуже подобається. Вона – молодець, моя гордість!

– **Знаю, Ви воювали і на Сході.**

– Так, 7 квітня 2022 року виїхали на Схід, виконували бойові завдання. Я – військова людина, завжди готова захищати Україну. Найважче – втрачати бойових побратимів. А за цей час я стільки всього набачилася! Втратила на війні дорогого татуся. Втім, готова воювати стільки, скільки буде потрібно.

– **Як до Вас ставляться бійці-чоловіки?**

– Чудово ставляться – з великою, щирою повагою. Це відчувається. Я теж ціную їхню підтримку та допомогу. До речі, мені не подобаються всі оті агресивні феміністки, які просто заробляють гроші на нібито «боротьбі» за рівноправність із

чоловіками. Я цього, відверто кажучи, зовсім не розумію. У нас – все гаразд! В ЗСУ сумлінно, самовіддано та звитязно служать багато жінок.

– **Ви – не заміжня?**

– У мене є коханий, також воює... Сподіваюся, що війна закінчиться, і ми будемо разом. Матуся вже дуже хоче онуків! Сім'я для мене – це головне. Однак спочатку мусимо здолати ненависних рашистів.

Я надзвичайно хвилююся за маму. Вона лишилася сама в Чернігові, занедужала. Тому мені захотілося бути все ж ближче до дому. В 1-й танковій Сіверській бригаді служба дуже подобалася. Це – круто, почесно! Та мені знову пощастило – потрапила в наш полк зв'язку. Тут – прекрасний, дружний колектив, і мене напрочуд гарно прийняли та допомогли освоїтися.

Навчаюся новому. Я позитивно ставлюся до будь-якого навчання, бо на службі та в житті наразі все знадобиться. Багато спілкуюся з людьми – це теж позитив. І тепер я можу більше піклуватися про матусю. Тому я задоволена. Звісно, ми виїжджаємо у відрядження – побувала, зокрема, на Харківському напрямку... Але щаслива повертатися до рідного Чернігова. Не раз бувала на тому місці, де трагічно загинув мій тато. Це – сумно, важко, проте маю жити далі, боротися, виконувати бойові завдання.

– **Коли закінчиться війна?**

– Не знаю. Але ми неодмінно переможемо загарбників, виженемо клятву російську орду з нашої землі. Я в цьому абсолютно впевнена. Розумію, що це відбудеться не так швидко, як би нам усім хотілося. Та це станеться! Взагалі, таких відважних, героїчних воїнів, як українці, більше немає ніде в світі. І це ми, українці, рятуємо увесь світ від навіженої країни-терористки номер один, даємо потужну відсіч пекельному злу. Отож, попри все, добро переможе зло.

– **Знаю, у Вас – немало військових нагород.**

– Яюсь незручно про це говорити...

– **А все-таки.**

– Нагороджена відзнакою Головнокомандувача ЗСУ «Сталевий Хрест» та медалями.

– **На війні з вільним часом – сутужно. Втім, маєте захоплення?**

– Я люблю читати книжки, зокрема на історичну тематику. Причому не сприймаю електронних книг... Для мене важливо тримати книжку в руках та відчувати її. Зібрала вже невеличку власну бібліотечку.

– **Які сни Вам тепер сняться?**

– Знаєте, мені сниться тато... І він не раз мене попереджав уві сні про небезпеку! Взагалі, я не сплю вдень, а то якось задрімала в обід. І побачила батька. Він стояв біля мого автомобіля і хитав головою, попереджав, що ця машина – наразі несправна. Тому я маю їхати, не поспішаючи, на невеликій швидкості, дуже обережно. Прокинулася і під враженням сну так і зробила – їхала тихо, обачно. І що Ви думаєте? Буквально через один кілометр у мене несподівано заклинило кермо! Добре, що я не поспішала, тож усе минулося благополучно...

А ще, наприклад, був удар ворожих ракет на Дніпропетровщині. Ми тоді знаходилися неподалік. Втім, перед цим мені наснився тато – показав рукою в небо, заспокоїв: «Вони пролетять повз вас, не бійся». Так і сталося.

**Спілкувався Сергій ДЗЮБА,
м. Чернігів**

Волонтерка, кума, подруга Аріна Чабан і Даша Семенченко

Коли збірка була вже на фінальному етапі, перед друком, у моєму житті з'явилися ці чудові дівчата. Нас зв'язала дружба, яка ґрунтується на спільній волонтерській діяльності, інтерв'ю та просто подібним поглядом на світ.

Аріна та Даша – спізасновниці фонду «Тримаймося разом». Саме велика війна стала початком їхньої великої спільної історії.

Аріна Чабан – їй тридцять років, мама двох дітей, волонтерка та дружина військовослужбовця Станіслава Чабана. Він воює вже більше 10 років. Аріна категорично не хотіла нікуди виїжджати під час вторгнення.

«Моя старша донька Софія, їй дев'ять зараз, ображається, коли кажуть, що війна йде з 2022 року, завжди наголошує, що вона розпочалась у 2014 році. Так само і у нас в родині війна є, але є і життя. Син Всеслав народився саме під час повномасштабного вторгнення. І всі ми так чи інакше долучені до спільної боротьби: волонтерство, донати, збори. Чоловік на службі. Софія має свою збірку віршів «Хмаринкові мрії», яку продає за донати на користь ЗСУ. Нещодавно вона сама написала гімн для 230-го батальйону 128-ї бригади ТрО «Дике

Поле». Ми з нею маємо нагороди від командира – це честь. Ну, а Всеслав росте козаком – скоро буде зачіска, як у тата, адже у козаків, чим довший чуб, тим краще, бо за легендою їх Господь так за чуб з біди витягував», - зазначає Аріна.

Всеслав, як і його сестра, не був у Криму, адже півострів вже був окупований, коли вони народились. Аріна мріє після Перемоги про відпустку з родиною десь на морі – Чорному чи Азовському, але головне – деокупованому.

Аріна сьогодні поєднує материнство і волонтерство. Фонд «Тримаймося разом» має і міжнародних донатерів з Нідерландів.

Даша Семенченко - друга спізасновниця фонду. Вона ще і хрещена мама маленького Всеслава. Зараз дівчині 23 роки. Її волонтерська діяльність розпочалась з повномаштабним вторгненням. А ще вона допомагає організації «На щиті». Близькі Даші вже прийняли її спосіб життя, поїздки на фронт та ризики. Даша каже, що задля них перед обстрілами може піти у комірчину. Бо більше переживає за родину, ніж за себе. “На початку рідні мене відмовляли, але потім зрозуміли, що я все одно буду їздити в евакуації”, – каже дівчина.

“Зі Щитом, або на Щиті” – фразеологізм, що означає заклик перемогти, досягти мети чи загинути зі славою. Походить зі Стародавньої Спарти, де загиблого в бою воїна, ймовірно, несли з поля битви на його щиті. Дослідники зводять його до фрагмента з невеликого твору давньогрецького історика Плутарха “Висловлювання спартанських жінок”. За легендою, одна спартанка, проводжаючи сина у бій, подала йому щит зі словами “З ним чи на ньому”, що означало: повертайся або переможцем, або мертвим, але збережи свою честь воїна. Вислів “зі щитом або на щиті” означає перемогти або загинути. Хлопці і дівчата з «На Щиті» вивозять тіла наших полелеглих, ризикуючи. Це страшний бік волонтерства.

А ще Даша багато років займається танцями у народному ансамблі “Радість”. Свої емоції, втрати та біль Даша пе-

ретворює на вірші. У січні вийшла друком її авторська збірка «У тебе в голові лише війна».

«Цю фразу пару років тому мені сказала Софія, талановита і юна, своєю спостережливістю та недитячою проникливістю вона дала мені таким чином назву майбутньої збірки. Книга “У тебе в голові лише війна” – моє єство, і її вихід на широкий загал відчувається, як щось невідоме та хвилююче. Упродовж написання, в процесі оформлення та редагування була єдина надія, що не доведеться знову доповнювати сторінки фотографіями та даними про полеглих оборонців зі свого оточення», - каже Даша.

Такі різні та водночас схожі. Аріна і Даша для мене – уособлення тієї сили українських жінок. Того залізного стрижня, який дозволяє жити і народжувати в країні, де війна. Їздити на евакуації полеглих, навіть якщо серед спочилих навіки – твій друг. Це та сама незламність, про яку говорить світ ось уже більше десяти років війни і три роки повномасштабного вторгнення. Це та воля та гідність, яка дає надію, що врешті світло переможе темряву. Що колись у цих сильних і красивих дівчат більше не буде потреби думати, як придбати для хлопців генератор, як поїхати до моргу лікарні на впізнання чи де знайти кошти на ремонт авто.

Бо вони будуть просто жити своє звичне життя. Будуть мамами, подругами, кумами та просто красунями, які йдуть затишними вулицями Дніпра на каву. Колись буде і так...

**А сьогодні для мене це два воїни. Які тримають стрій. З вдячністю і любов'ю, мої незламні.
Пишаюсь дружбою!**

**Дарина СУХОНІС,
м. Дніпро**

*Художній
розділ*

Юлія ЗАВГОРОДНЯ,
м. Дніпро

*Доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного права та прав людини Дніпровського дер-
жавного університету внутрішніх справ, кандидат юриди-
чних наук, доцент, підполковник поліції.*

* * *

Як часто сниться сон казковий,
Що в світі зникло всяке зло,
Що розцвіли сади чудові
І кожен творить лиш добро.

Кругом співають райські птахи,
Допомагає брату брат,
І мир крокує по планеті
Роздоллям квітів, славних дат...

Матусі враз помолоділи,
Розтали зморшки на чолі,
Обличчя їхні засвітлили,
Як в юності далекі дні.

Та це лиш сон, а дійсність інша,
Бо плачуть очі, ллється кров,
Бо чесно жить не кожен хоче
І поважати наш закон.

То ж я схиляюсь перед Вами,
Хто носить форменний мундир,
Хто й уві сні не забуває,
Що він борець за правду й мир.

Бо українці зіткані із волі,
Століттями наплакались до болю
Від орків лютих... Смерть несеться
І по сьогодні. Серце рветься,
Коли вмирає ненароджена дитина,
Хоронить в Бучі мати сина.
Горить у Краматорську залізниця,
А душу гріє рідне - «паляниця».

Чернігів! Харків! Маріуполь і Ірпінь!
Накинула росія смерті тінь.
І військом топчеться по душах у родючій полі.
Та українці зіткані із волі!

Закрийте небо в Україні!
Для матері, для батька,
Тій людині,
Яка собою землю рідну захищає,

Для жінки, що життя в собі плекає...
Закрийте небо в Україні!
В ній миру бути! В ній цвісти калині!
Для кожного, хто молиться віднині -
Закрийте небо в Україні!

Любов КОСТЯНЕЦЬ,
м. Київ.

* * *

Лише недавно стала на рушник.
Ще пам'ятає те солодке «гірко»,
Її розквітлу щастя в небі зірку,
Та цвіт зорі раптово зблід... і зник...

«Війна!» – заголосили всі сирени.
Пройняв чутливе серце гострий біль.
Чужинці кляті... Як? Чому? Звідкіль?
Весільний квіт змінили дикі терни.

Пішов коханий воювать на схід.
Прогіркли щастя їхнього меди.
«Чекай, кохана, перемоги жди,
Коли покриє вишні білий цвіт».

Молилася і ждала: «Світе мій,
Ось вже вдяглись у біле нашні вишні,
Не радує краса, та й зведення невітшні».
...Вже завтра і вона іде у перший бій.

Геннадій ГОРОВИЙ,
м. Обухів Київської обл.

* * *

Її заповітна мрія
Не сукня чи діаманти –
Їй хочеться знову стати
Дівчам на ім'я Марія.

Вже третього Маковія
Стрічає у лейтенантах.
Конвеєрна хірургія –
Страшніша за пекло Данте.

Жде транспорт у безнадії –

Не встигне ж урятувати!
Не встигла. Без варіантів.
Поплакати б, та не вміє.

Ні слізок, ні істерії –
Не дано таких талантів.
До того ж, потрібно діяць:
Наступного зашивати.

Олена ВОРОТНІКОВА,
Січеславщина

Кікімора

Оповідання

Ось уже три години вона знаходилася на обладнаному ще позавчора робочому місці, схожому на велике пташине гніздо. Це був великий дуб із розлогими гілками, із зелено-жовто-червоним листям, яке від найменшого подиху вітру обсыпалося на її плетений маскувальний костюм, названий колегами «Кікіморою».

«Вітер мені зовсім не потрібен, - думала вона, - Адже треба буде прорахувати політ кулі... Боже, яка ж важезна гвинтівка!.. Клята русня!»

Після повідомлення про загибель батька під Ізюмом вона ні на хвилину не вагалася щодо вступу до ЗСУ. Продала своє улюблене спортивне авто, що купила після отримання винагороди за перемогу в змаганні біатлоністів, і придбала снайперську гвинтівку, обладнану оптичним прицілом для ведення високоточної стрільби по одиночних цілях.

Полювання почалося, отже треба набратися терпіння, а далі буде все, як слід. Ті, хто вбили її батька, жити не повинні! Вона на хвилинку скинула з себе кудлатий каптур, щоб подихати свіжим вологим повітрям. Прислухалася до тиші і почувала далекий ледь помітний звук авто, який все гучнішав і гучнішав. Якщо ворожий генерал, як завжди, знаходиться в машині з одним охоронцем, не враховуючи водія за кермом, то вона все встигне...

Зайві думки геть! У прицілі з'являється вороже авто, за п'ятсот метрів від неї. Генерал сидить позаду водія і розмовляє телефоном, мабуть, з родиною чи, скоріше за все, роздає комусь криваві вказівки...

Тоненьким наманікюремим пальчиком вона впевнено спустила запобіжник униз... Кров генерала залила скло машини... Перший є!

Завта вискочило двоє охоронців і направило свої гвинтівки прями́сінько на гніздо.

За наступним її пострілом ще один рашист упав біля машини... Другий є!

Вона втретє натискає запобіжник — і цієї миті відчуває свист ворожої кулі...

Колись у дитинстві бабуся читала їй казку про Кікімору болотяну, худу й криву, з величезним, наче в жаби, ротом. Рахуба полюбляла чепуритися: вбиралась у сукні з моху й завітчувала скуйовджене волосся болотяним лататтям. Кікімора заманювала необачних подорожніх і грибників у трясовину й, огидно вишкірившись, спостерігала, як бідолахи борсаються в болоті...

- Як же ти допустив, що вона пішла на справу сама? - Жвавий молодик, командир підрозділу «Вовки» ішов попереду, обережно, без зайвого шуму, розсовуючи гілки зарослого лісу.

- Та хіба ж вона когось слухає! — ледь чутно відповів наставник снайперки, військовий із досвідом війни, який почав знищувати русню ще у 2014. — Приїхала до нас така вся розфуфурена: з довгими віями та червоними вустами. Я спочатку вирішив, що вона просто тітокерша. Зробить пару світлин в окопі та й повернеться собі додому.

Командирові, навпаки, вродлива дівчина відразу сподобалася: смілива, розумна, цілеспрямована, українська Жанна Д'арк.

- Перший! - Він підняв палець догори та зупинився, почувши постріл із гвинтівки.

- Другий, — озвався наставник Кікімори. — Я навчав, що снайперський постріл має бути лише єдиний! Якщо робиться

другий постріл, то для снайпера це вкрай небезпечно.

- *А ти не забув попередити, що за третім пострілом снайпер стане «двохсотим»? Командир саме застряг у хащах, зачепившись своїм маскувальним костюмом. Тієї ж миті в лісі пролунав третій подвійний постріл...*

Військові, забувши про особисту безпеку, наче дикі звірі трошили гілки, щоб скоріше дістатися до гнізда Кікімори. Головним зараз було спасіння єдиної дівчини-снайперки їхнього загону. Нарешті пробившись до великого крилатого дуба, чоловіки завмерли як вкопані... Метрів зо два від землі, на величезній гілці, серед різнокольорового осіннього листя, головою вниз висіло тіло у плетеному маскувальному костюмі. Обличчя затуляв кудлатий каптур, по шматочках, з яких він був сплетений, стікала кров.

- *Я поліз вгору, -* командир підняв очі і пригладив долоною бороду. - *А ти пильнуй тут, -* віддав він наказ старшому снайперу.

Дертися на верхівку дерева у маскувальному костюмі — ще та задача! Командир підтягнувся до дівчини. Знявши з її голови каптур, приклав два пальця до шиї:

- *Дихає!* - Він зрадів і, піднявшись ще вище, відчепив ногу Кікімори, якою вона застрягла між гілками, коли летіла пора- нена.

Наставник обережно прийняв непритомне тіло. Він поклав дівчину на землю і, поки командир спускався з верхівки дерева, розрізав ножем маскувальний кудлатий костюм. Побачивши витончене закривавлене плече, снайпер забурмотів, наче старий дід:

- *Тримайся, дівчинко! Ти повинна вижити! Що ж ти в нас така не слухняна? Ну, брали тебе хлопці на слабо, але навіть ти велася на це?* - Він прибрав із блілого обличчя довге скуйовджене волосся:

- *Ти найгарніша кікімора у світі!*

- *Слухай, що ти голосиш!* — гримнув командир, зістриб-

нувши додолу. — *Краще йди до автівки. Треба якнайшвидше доставити її до шпиталю!*

Він відкрив кишенькову аптечку і дістав звідти бинт:

- *Сам теж будь уважним — русня може зустрітися де завгодно.* Доки офіцер накладав стискуючу пов'язку на рану постраждалої, солдат слухняно метнувся до дороги...

Чоловік обережно притулив до себе дівчину обличчям, щоб не пошкодити колючими гілками, що лізли звідусіль, і став виносити поранену з лісу. Коли до дороги залишилося не більше ста метрів, пролунав постріл. «Сподіваюся, це на нашу користь», - майнуло йому в голову. не вагаючись ні на мить, командир пришвидчив крок.

- *Оця мерзота,* — наставник Кікімори ткнув дулом гвинтівки в орка, який валявся на узбіччі, поруч із своїми «таваріщамі» - *Вирішив, що просто так мене можна вбити! Мене - «Вовка»!*

Солдат звільнив «ореновану» військову машину від смедючого сміття і, відчинивши задні дверцята, допоміг командирові з пораненою Кікіморою залізти в салон, а сам усівся за кермо.

- *А тепер швидко до шпиталю!* — наказав командир.

Однією рукою він притримував голову Кікімори на своїх колінах, а іншою набирав номер телефона військового лікаря:

- *Михалич, везу тобі нашу снайперку. Вогнестрільне у плече. Будемо за десять хвилин. Чекай!*

Чоловік узяв холодну руку дівчини і почав хукати на долоню, щоб зігріти:

- *Тільки не помирай! Я завжди зігріватиму твої руки своїм подихом,* - прошепотів командир і поцілував її долоню.

Авто на великій швидкості рухалося до шпиталю, залишаючи позаду хмари пилу та мертвих орків із їхньою мрією підкорити український народ.

Ніна ДАНИЛЕНКО,
м. Кропивницький

Козячий випас

– Ви будете засмученою і пригніченою, але не безпорадною. Бо німечні люди всім заважають. Хочеться швидше від них утекти. Під час війни це бажання сильніше, ніж у мирні часи. Нащо зайвий раз бачити чуже лихо, коли свого – ні підняти, ні здолати, ні витерпіти, хіба ні? Жалюгідні люди всіх дратують. І все, що викликає негатив, не забувається довше, ніж щось хороше. А в наше завдання зовсім не входить, аби ви залишалися в чийсь пам'яті.

Вона згідливо хитнула головою на слова куратора і притисла долоню до лівої ключиці. Саме там починало боліти при кожній згадці про сина.

До постійної туги за Ігорем серце вже ніби при звичаїлося. Озивалося такими відчуттями, як у зламаній до війни руці. Трохи крутить, часом давить, іноді не дає спати.

А коли отак, раптово... розмова ж була зовсім не про сина, а запекло – ніби окропом хлюпнуло.

Чи хоч раз вона внутрішньо не сахнулася стражденної бабусі біля свого супермаркету? Чи хоч раз її душа не заводала з відчаю: цій обвугленій бадиліні років дев'яносто, а має ж енергію цілими днями пронизливо скімлити! Прохає хлібця, молочка, яблучка(тим часом під ці благання перепадають і шпроти, салямі чи персики в сиропі) – а мій син... Він ще й не жив як слід... Прослужив кілька місяців після училища – а тут...

Ігор з лютого 2022-го заскакував додому лише двічі. Попереджав, що може не дзвонити і не писати – і то бували дні чи тижні. А тепер – нескінченні місяці. Жодної звістки.

«Серед загиблих, полонених і зниклих безвісти такого нема!», – казали в установі, куди зверталися всі матері, батьки, дружини, діти.

А коли питала там, де це могла зробити тільки вона, куратор співчутливо розводив руками: «Не моє відомство, не маю доступу до цих даних».

Щоразу після таких відповідей, коли на очі потрапляла та бабуся, вона її ненавиділа. І себе теж. За неспроможність опиратися темній силі з дна душі. Адже в тієї жебрачки і хтось із рідних чи й усі могли загинути.

І дім могла ракета розтрити. І пенсія могла бути як на два тижні перлової каші поїсти.

І лаяла себе за лихі почуття, і тицяла бабусі то батон, то упаковку сосисок, то сіточку моркви – а все одно хотілося штурхнути стару. Нікчемна, невагома, майже примарна істота була жива! Якби хтось захотів знати, де ця подоба жінки перебуває, то знайшов би хутко – он стільком людям вона промозолила очі.

А де її син?

Колег, друзів і знайомих вона попередила, щоб не дзвонили. Вимкне телефон, така вимога лікарів. Треба мінімізувати контакти, щоб приборкати її неврастенію.

(Для іншого спілкування в неї буде інший канал).

А що коли на старий номер подзвонить Ігор – а там «Абонент поза зоною»? І він це чутиме щоразу, коли набиратиме її?

У війну така відповідь часто означає, що абонента вже нема. І ніколи не буде.

Навіщо це Ігореві там?

А що коли він приїде додому і застане порожню квартиру?

А що як буде поранений і потребуватиме її допомоги? – Коли ваш син появиться, йому повідомлять, що ви на лікуванні там, де може не бути зв'язку. І ви ж не забули, Раїсо Федорівно, – куратор обережно взяв руку, якою вона тепер потирала ліве плече, і переклав їй під праве підребер'я, – при холециститі болить ось тут.

Хронічний холецистит, гастродуоденіт і ще з десятка недуг як наслідків стресу, що потребували свіжого повітря, дієтичного харчування і козячого молока, були документально засвідчені лікарями різного профілю.

На новому місці баба Рая оселилася в хаті родини, що виїхала на захід України, коли фронт впритул наблизився до їхнього міста. А коли згодом відступив, то тут обстріли чомусь припинилися. Вдаліні зліва і справа гатили майже без передину, а над майже сільською з городами, пасіками й левадами околицею тільки зрідка щось пролітало і прямувало далі. І сирени повітряної тривоги долинали тільки тоді, коли вітер був з міста.

Новим сусідам баба Рая пояснила: приїзд сюди для неї – остання нагода поправити здоров'я. Бо інакше – тільки під ніж, а вона того страшенно боїться. У неї негативний резус, а де у війну дістанеш такої рідкісної крові, якщо треба буде перелити? І грошей нема на операцію, бо пенсія...ну якою вона може бути в адміністратора самодіяльного театру?

А вмирати їй не можна. Їх на світі лише двоє – вона й син. Поїхав у рейс – і вже пів року невідомо де. І здається їй, що поки вона ще якомсь жевріє, то й він живий...

Чого прибула близько до фронту з тилового міста? Та у ньому ж он мало не щоночі прильоти, про наслідки й згадувати не хочеться, всі бачили по телевізору. І їхні краї спекотні та посушливі, уже в травні зелень без дощу стає рудою – а тут он які луги та квіти в людський зріст. Оце позичила в фермера козу, хай на дикому різнотрав'ї набирає в молочко цілющих речовин, що бабі потрібні. І не геть уже вона безпомічна, щоб не обійти себе й козу в чужому краї. То через клятві болячки й журбу за сином вона така худа і виснажена, що здається старію.

Все то була майже правда, що усувала загрозу заплутатися.

– Літні непоказно одягнуті жінки з господарськими сумками – категорія людей, що викликає найменше інтересу і відповідно найменше підозрінь, – пояснював куратор. – Тим більше тепер, коли всюди біженці. Ви з вашими манерами, ходою, інтонаціями, жестами, темами розмов не повинні здаватися людиною, що шукає в інших розради. Багато хто таких не терпить. Бо знає: знехотя комусь поспівчуваєш – і він тебе так завалить скаргами на життя, що не продихнеш. Ваше завдання – просто досягти розуміння вашого становища. Як тільки люди збагнуть, що ця бабця зайнята лише собою, козою і ні в кого нічого не просить, то збайдужіють до неї й перестануть звертати увагу.

Не докучатиме вона нікому проханнями про допомогу, ні! Навезла ось у причепі найманої автівки стільки харчів для себе, що серед коробок і пакунків і коза ледве помістилася.

– Водій здер за козу більше, ніж за мене, та хай уже, вона ж товща і важча. Зробила запаси на місяць, щоб не бігати щоразу до магазину. Сама варитиму, то в мене продукти, які лікар дозволив. Всю пенсію витратила, тільки трохи лишила, щоб яєчок та медку прикупити й, може, курочку домашню, якщо вистачить.

То було сказано для осіб, що їх могла зацікавити в сенсі пограбування самотня жінка, яка тут нікого й нічого не знає. Їм же ніхто не доповідав, що баба Рая два місяці вивчала рельєф місцевості, розташування будинків, блокпостів та позицій військ, заочно знайомилася з людьми, що живуть тут постійно, і запам'ятовувала, з ким про що говорити й про що мовчати, як кому відповідати і кого слід остерігатися.

Козу, поводитися з якою вона вчилася понад тиждень, звали Нарнією. Це додало бабі Раї симпатій нових сусідів того покоління, чиє дитинство припало на зоряний час фільмів «Хроніки Нарнії».

Бідненько, але охайно одягнена жіночка в зав'язаній на потилиці хусточці, незмінно замислена і смутна(бо все менше сподівалася колись побачити сина)і привітна з тими, хто до неї

звертався, стала звичною деталлю приміських гаїв, перелісків та ярів.

Вона прив'язувала круторогу, круглобоку і бородату Нарнію щоразу в різних місцях – там, де знаходила необхідну для лікувального молочка травичку. Приносила те зілля, сушила і розказувала сусідкам, що від чого помагає. Хоч і далеко за ним ходити, і місця там безлюдні, і ліс отой непроглядний бовваніє на виднокраї так лячно, як грозова хмара, однак же поблизу таких рослин нема. Іноді давала комусь козячого молока в обмін на зелену цибулю, огірки та ще якусь городину, якої й не можна їй багато, але ж так хочеться!

У місто баба Рая ходила рідко, бо весь час була зайнята. Як не пасла козу, то біля плити вовтузилася. Лікарі радили їсти 5-6 разів на день і обов'язково двічі на добу теплі страви; вона постійно тягала з собою торбу з повними термосами, баночками та лотками.

Якщо хтось вряди-годи здибував її десь у закинутому піщаному кар'єрі чи зарослій глодом улоговині, то вона майже завжди щось делікатно жувала та запивала молоком. Угледівши чи чоловіка, що забрів накопати поживи для кролів, чи велосипедиста, що вів свій транспорт у руках, зрізаючи шлях із траси по занедбаних дачах, баба Рая пропонувала пригоститися.

– Усе свіженьке. Вранці зварене, мені вчорашнього не можна. І так багато наготувала, що й не здолаю всього, прямо хоч лисичкам лишай. А то буває, що оце нещастя, – хвицала хворостоною на козу, – забіжить кудись, поки її відшукаю, то вже й не знайду, де обід лишила, мушу додому повертатися.

Це говорилося на випадок, коли хтось надibaє полотняний мішечок із, наприклад, супом, оладками та консервами ранише, ніж його заберуть.

Баба Рая щодня у певний відрізок часу і щоразу в інших місцях залишала страви як на двох людей, а наступного дня вже в інших точках забирала порожній посуд. Усі локації були

розписані завчасно і помічені на карті, яку вона тримала в голові. Хто знайде порожню тару, то може і не подумати, що то баба Рая загубила чи викинула. Бо й без неї куші засмічені залишками трапез шашличників: війна ніяк не перешкоджала їм пиячити на природі.

Від пригод з обідами й посудом Бог милував. Тільки Нарнія одного разу висмикнула з мокрої землі кілка, до якого була прив'язана, рушила до виярка з густішою травою, сполохала зайця, жахнулася, прожогом кинулася тікати й звалилася в прірву.

Це був велетенський котлован із руїнами якоїсь будівлі, що вже майже сховалися у плетиві чагарів. Нарнія м'яко приземлилася на них, як на подушку, і жалібно замекала.

Баба Рая оббігла довкола провалля, примітила відносно нижче місце і, чіпляючись за хміль, не як підтоптана квочка жінка, а як добре тренована альпіністка, спустилася вниз.

Ланцюг обкрутив роги Нарнії й застряг у жмутку шпичастих гілок та ліан. Одними руками тут було не впоратися. Баба Рая видряпалася нагору за ножем, яким мала відтяти гілля та визволити козу.

А коли повернулася, Нарнія вже мирно щипала бур'янець.

Довкола валялися стебла і галузки, у яких щойно борсалася коза.

Чітко і рівно відрізані гострим лезом.

Баба Рая подякувала долі, що кози наділені здатністю прудко долати навіть вертикалі, знаходячи невидимі людині зачіпки, і за якусь хвилю вони були вже нагорі, а хвилин за двадцять удома.

Добре, що вона перед цією напастю вже віднесла куди слід щоденну порцію страв...

Чи недобре? Її вистежили? І відпустили, аби подивитися, що робитиме далі, і утвердитися у своїх припущеннях щодо

неї? Чи вона їм ще потрібна разом із твариною? То могли ж дочекатися, поки вона сама звільнить Нарнію, і не лякати її тими хірургічно обтяженими гілками.

Комусь потрібен її страх?

Комусь необхідно, щоб вона злякалася і забралася звідси? І більше не носила обіди?

А може, це знак, що їх уже нікому їсти?

Вони відтепер постійно чатуватимуть її в ярах, очеретах і за кожним деревом? І хто є ці «вони»? Жодна засвоєна нею схема розподілу обставин, прикмет і дій по лінії «свій-чужий» тут не спрацьовувала.

Спитати поради не може. Сеанс зв'язку лише завтра, самовільно дзвонити чи писати не має права.

І не має права дати поглинути себе паніці! Бо що таке? Вона жива і неушкоджена. Вона не в окопах, не під кулями й не під бомбами.

А син, можливо, саме там...то кому з них двох тяжче? Вона нічого не сказала кураторові про випадок із козою.

Злякалася свого мовчання дужче від імовірної зустрічі з власником гострішого, ніж у неї, клинка. Та оскільки більше нічого тривожного не відбувалося і ніяких додаткових розпоряджень не надходило, вона, міцніше звичайного припинаючи козу і не відходячи від неї далеко, носила обіди ще три дні.

На четвертий приїхав уже інший водій іншою машиною з причепом і забрав підліковану бабу Раю разом із козою та залишками припасів.

На п'ятий день не так далеко від бабиних пасовищ по той бік фронту струснули землю і зафарбували небо кумачем вибухи нечуваної сили.

На шостий у новинах скупо повідомили, що ворог у тому місці готував прорив. Він став би вирішальним для цієї ділянки зіткнення, аби розвідники та партизани по той бік фронту не знищили дуже важливий об'єкт.

На сьомий день Раїса Федорівна була вже у своєму місті,

загорнутому в їдкий жовтуватий смог. То аж сюди вітрами пригнало дим і кіптяву спричинених тими самими вибухами пожеж.

Син не приїздив і ніяких звісток від нього не було...

Їй подякували за те, що блискуче справилася з дорученням. Хотіла спитати, чи вижили виконавці завдання незрівнянно небезпечнішого, ніж її козячий випас, та знала, що відповіді не буде.

А ще через два дні подзвонив головний режисер її театру. На Закарпатті відбудеться мистецький фестиваль. Театр везе туди виставу, в якій вона грала, і якщо здоров'я вже дозволяє, то її хочуть бачити на цьому заході.

Вистава була з побуту європейських королівських династій та придворних із незрозумілого століття. Не водевіль, не комедія, не драма. Костюмні конфлікти, обмани та інтриги, що показують людську сутність хустром навиворіт.

– Зараз якраз таке і треба, – запевняв головний режисер. – Крові та горя в житті вистачає. А смішити народ у такий час я не підписувався.

...У середині першого акту, щойно Раїса Федорівна за кулісами скинула мантилю, щоб трохи охолонути, як зі складок нещільно присунутої до краю порталу завіси вигулькнув хлопчик років дванадцяти, тицьнув їй папірець і розчинився у бордовому оксамиті.

«Погані новини не передають дітьми. Погані новини не передають дітьми», – ці слова танцювали в її голові в одному ритмі з тремтінням пальців. – Діти люблять жарти й розіграші. Може, це у них квест такий – вручити записку найпотішнішій артистці. Я ж у спектаклі єдиний персонаж із натяком на пародійність».

Вона притисла долоню до лівої ключиці, зачепила нігтем і второчила нитку з мережива, вкололася об забуту в корсеті булавку і розгорнула аркушик.

Напис від руки. Літери друковані.

«В антракті біля дзеркала у фое».

Це великими буквами.

Внизу меншими і нерівними, ніби доданими поспіхом після вагання:

«Привіт Нарнії».

Як ото шквал закручує хмаркою і розсипає тисячами конфетті опале листя, так останні два слова підняли з її душі й розпорошили на молекули похмурі здогади щодо випадку в котловані.

«Це може бути той, хто поміг мені з козою. Я попри похвали куратора не професіонал. Думала про диверсантів та провокаторів... Зарозуміло вважала себе невразливою до загроз і нескінченно діяльною, ніби вічний двигун. Та досить було мені... хоча б підвернути ногу і стати недієздатною... не кажучи про що інше. Фронт же поряд».

Звісно, хтось її підстраховував і мав плани заміни у разі чого. Може, вона бачила його там у магазині чи на вулиці...

До кінця першого акту її роль обмежувалася напівлежаням на софі стилю рекам'є і періодичними кокетливими репліками. У паузах між ними можна було міркувати далі.

«Чому він призначив зустріч саме в такий спосіб? А тому, що не чекав мене тут побачити, сидів у залі як глядач. Міг же він бути з цих країв. Або приїхав на відпочинок – аж тут знайома постать на сцені. І поквапився написати, щоб я після спектаклю кудись не зникла. На пресконференцію, фуршет абощо. А не боїться зустрітися відкрито, так це тому... тому... Тому що вони насправді легально знайомі, спілкувалися там, на випасі».

Все ж, крокуючи по фое у своїх парчі, органі та шиньйоні під хихотіння й вигуки «Диви-диви, це що, продовження вистави?», Раїса Федорівна притискала руку десь... у районі панкреатиту.

Вона репетирувала, як швидко крізь щойно прорізану і нашвидкуруч прикриту латкою з тієї ж тканини дірку зможе

видобути предмет у формі літери Г із довшим за ніжку хвостиком.

Тьмянний, плоский, невагомий. І безшумний у разі чого.

Публіка охоче розступилася перед актрисою. Зрозуміло, що для огляду такої неосяжної сукні їй не вистачило люстра в гримерці. Тому вирішила пригладити пір'ячко перед дзеркальним овалом, де одночасно могла відобразитися сотня людей – якби стояли щільно один до одного.

Вони й з'юрмилися щільно – жінки й дівчата. Одним оком пильнували, чи не розмазалася в них помада та не з'їхало намісто. А другим прикидали(особливо старші), чи цій графині справді сорок згідно з виставою, чи це зухвало заліплена тональним кремом особа за сімдесят.

Вишукуючи поглядом серед цих розмальованих облич менш інтенсивно забарвлені чоловічі, вона враз мало не засміялася зі своєї обмеженості: а чому той її...охоронець, партнер чи дублер постає в уяві як «він»? З таким же успіхом це могла бути й «вона». А хто? Може, ота? Не метушиться поблизу, а стоїть нерухомо віддалік...Може, чекає, поки всі ці спітнілі жар-птиці розлетяться...але ж так і антракт закінчиться. Треба підійти ближче самій.

Ледве відвернулася від дзеркала, як відчула чийсь палець на зап'ястї й вловила чемний голос під вухом:

– Раїсо Федорівно, вас просять для короткої ділової розмови, я проведу.

Дозволила собі глухо скрикнути й застогнати вже в напівмороці порожнього другого поверху. А поки йшла поміж гоминок публіки й підіймалася неосвітленими сходами, то зберігала величну поставу і поблажливо усміхалася до свого супутника.

Молодим чоловіком, що галантно підтримував її за лікоть, був Ігор.

Її син.

Господи!

– Ти живий...

– І ти, мамусю!

Вони опустилися на широке низьке підвіконня – і не було сил навіть обійняти його. Син сам обережно, щоб не порушити продуманості сценічного вбрання, пригорнув її й запитав:

– Мамо, скільки у нас часу?

– Антракт майже закінчився, мій вихід через двадцять хвилин від початку дії, ну, ще поки спускається...та це не має значення, ти ж мене забереш після спектаклю?

Навіть у сутінках розгледіла на його обличчі відповідь раніше, ніж почула.

– Мамо, нас тільки і є, що ці кілька хвилин, я й так не мав би тут бути. Я стежив за тобою в Інтернеті, і він видав мені твоє фото під афішею спектаклю на цьому фестивалі. А я поки що саме тут. Послав записку, щоб встигнути побачитися з тобою.

– А я думала, що то написав...

– Той, хто вирятував твою Нарнію? Правильно думала.

Він біля тебе...

«Синку, я тебе люблю! Ти – все моє життя! Я не витримаю, якщо з тобою щось станеться! Коли ми ще побачимося? Чи ти здоровий? Куди тебе тепер? Це дуже небезпечно? Чи можна буде хоч якось сповіщати, що ти живий?»

Вона хотіла говорити тільки це. І безперестанку гладити Ігоря по щоках. І закутати краєм штори, бо він наче змерз. І після відповідей на свої питання разом із сином дружно замовкнути. Бо в німоті безцінні хвилини танули в безвісті повільніше, ніж коли були заповнені словами.

Та обоє вони побули матір'ю й сином лише невловимі секунди й одночасно стали тими, ким зробила їх війна.

– Ігорю, ти ж учився на артилериста...

– Це також служба. І також фронт.

– Нічого не казав мені. Навіть натяками.

– Як і ти. Ти... давно там?

– Рік чи більше. Потрібна була людина з акторським умінням. До того виїзду мала тільки дрібні справи в нашому місті. А ти ж знав, хто та хвора баба Рая? Тебе зумисно поставили оберігати матір?

– Ні. Я не повинен був бачити, хто носить мені їсти.

– Тобі? Господи, синку, то це я тобі...що ж ти там робив?

– Оті вибухи там, де нас із тобою вже нема. Якби ми там дещо не підірвали, то вони б зараз були...– вона вп'ялася нігтями в його рукав, коли назвав місто. – Вони тому цю ділянку і не обстрілювали – берегли для себе. Для своїх наступних потреб.

– А як ти дізнався, що це я?

– Я якраз у тому котловані...виконував частину свого завдання, коли почув лемент. Пам'ятаєш – «Нарніє, Нарніє, зупинися, клята тварино, баба за тобою не поспіє! Стій, кажу, цапове поріддя, бо я тобі на хребті гирлигу переполовиню!» Достатньо слів, щоб упізнати голос. Хоча ж бувають і схожі. А коли коза впала в терен і я побачив тебе на кручі, то перелякався насправжки. Якби ти стала нишпорити по котловану, то могла б мене помітити. Це провал.

– Ігорю, а хіба наші... куратори не знали, ким одне одному ми доводимося?

– Думаю, що ні. У нашій справі...Мамо, нагадай закінчення фрази «Що знають двоє...»

– ...Те знає і свиня.

– Так. Ми ж із тобою й зараз не говоримо одне одному всього. Я повинен був негайно втекти, проте...не хотів, щоб ти пошкрябалася, тому сам звільнив цю рогату. Ти ще тільки вилазила по схилу нагору, а я вже орудував ножем. Коли ти вибралася і глянула вниз, я вже повз по шляху відходу.

– Господи, ти був за кілька метрів од мене...А де ти спав, брав воду?

– Спав у лісі в різних місцях. Вода – з джерела,

зnezаражував таблетками. І з болітця. Цю підігрівав спеціальним приладом і обливався – ну ніби душ. Навіть дещо з одягу прав. Хто б побачив на просушці, то не спокусився б – бомжацькі лахи. А годувала мене ти.

– Синку, якщо в тебе було все, що потрібно, то мали б забезпечити і продуктами...

– Для них треба було зробити закладку, а її міг хтось надібати. Особливо ризиковано було доставляти і зберігати партію основного продукту. Мамо, пригадай, що ти обов'язково носила мені через день?

– Гусячий паштет у зелених баночках. Єдина страва, якої сама не їла.

– Я змішував той... паштет із приправами і потім інші люди дозовано так, невеликими порціями пригощали тією закускою фундамент...однієї важливої споруди – аж поки в неї в животі не стався ураган...консерви виявилися бомбажними.

Він понуро усміхнувся вперше за всю розмову, час якої майже сплив,

підвівся і простяг їй руку.

– Синку, – Раїса Федорівна обхопила його за плечі, – чому ти не підійшов до мене перед виставою? Чому не написав, що то ти?

– Бо я проник у зал посеред спектаклю, сів у порожнє крісло і послав записку одразу, як нагледів, ким її зручно передати. Дорослий міг відмовитися чи допитуватися, що й до чого, а для дитини це розвага. Нарнію згадав, щоб ти збагнула, що це хтось знайомий із тих місць. Бо до зовсім чужого ще й не пішла б. А не написав, що це я, бо ти...мені здається, ти б не могла дограти, якби знала, що я тут. А ти повинна! І тобі вже час!

...Ледве торкнулися одна одної стулки завіси, як вона кинула за лаштунки, щоб звідти бігти в зал. Вона б і зі сцени туди стрибнула. Але ж високо, ще заб'ється. І поки зводити-меться на ноги, згає час – Ігор може вже піти.

Не могла, не хотіла, нездатна була повірити, що він

справді попросився остаточно. Ні, то він вигадав, аби вона дограла виставу спокійно. Інакше б хвилювалася, могла забути текст, бо шукала б його поглядом у залі.

А вона й шукала – порожнє крісло. Зал переповнений, і вільне місце могло бути тільки недавнім синовим.

Не знайшла. Прогавити не могла. Ярусів у цьому приміщенні нема – лише крутий амфітеатр, ніби в цирку. Все як на долоні. Навіть недосвідчені актори миттю фіксують зяючі порожнечі в рядах – хай їх і всього одна-дві.

А раз усе забито – то він тут. Бо й глядачі ще не розійшлися – слухають, як постановник перераховує учасників спектаклю, перемовляються, тицяючи згорнутими програмками на виконавців, фотографують.

Вона мчала кулуаром і мало не врізалася в одвірок. Не озираючись, шарпнула ззаду сукню, бо думала, що зачепилася оборками за ніжку банкетки, і була зупинена грізним викриком:

– Куди ?!

На блискучому шлейфі стояв черевик якогось незнайомця.

– Назад! Назад, я сказав!

Їй вдалося вирватися, але чоловік одним стрибком догнав її, схопив у оберемок, поніс і кинув на руки головному режисеру – а той метнувся у бік сцени:

– Не шарпайтеся і не заважайте доставити вас на покони, бо як і випручаєтеся, то я вас волоком потягну!

Щойно вони з'явилися на сцені, як зал, що доти розмірено лопотів млявими чемними оплесками, вибухнув гучним ляскотом.

Головний просунув Раїсу Федорівну в отвір між балетмейстером та сценографом, витяг її майже до рампи й став кланятися так затято, що вона мусила нагинатися синхронно з ним і слухати його уривчастий монолог.

Навіть крізь ревище і радісний тупіт публіки чітко чула

кожне слово. Головний до всього був хорошим артистом і вмів пристосовувати голос до особливостей акустики.

– Ви знаєте, кому адресовані ці овації? І кому ото несуть оберемок лілій? Думаєте, мені? Та хто мене тут знає? Вони аплодують вам! Я сидів у залі й уже в середині другого акту хотів стягти вас зі сцени та вгатити ляпаса, щоб привести до тями. Ви хоч пам'ятаєте, як замість герцога призначили побачення його дружині? Як розхлюпали вино і картярі мусили сьорбати з порожніх кубків? А коли ви мало не впали в оркестрову яму тоді, коли мали лежати на плечі вашого коханця, я готовий був вас придушити! Кланяйтеся ще, вас не хочуть відпускати!

Вона бачила тільки мерехтливі плями замість облич; очі щипало, губи тремтіли, рука німіла в цупкій п'ятірні головного. Він продовжував туркотіти, майже не порушуючи своєї рекламної усмішки:

– А коли ви заплакали й стали ридати там, де мали обмахуватися віялом і пускати бісики його величності, я вже намірявся за рахунок вашої персони скоротити штат. Та спершу мав набрати для вас 103! Вискочив у прохід, спіткнувся об килимову доріжку, спинився, глянув на зал...а там половина публіки теж у сльозах! Спектакль зовсім не трагічний, а вони кулаками очі труть! Киньте кілька квіток у зал, їм це сподобається! Раїсо Федорівно, я не питаю, як і навіщо ви це зробили, тут не час і не місце...

Він підняв її правицю так, як рефері на рингу скидає вгору руку боксера-переможця, послав залу повітряний поцілунок і продовжив:

– Але я прошу, я наказую, ні, ви чуєте – я велю: не плутайте героїв і не розливайте реквізитних рідин – тільки плачте! Отак, як оце сьогодні. В отому місці, де королева згадує свого втраченого сина. Плачте весь час, поки на цей спектакль ходитимуть! Ви ото часто на лікарняних і я збирався перевести вас у другий склад, а ви, ви... як оце зараз бачу – ви Джулія Ламберт! Плачте!

«Звісно, я плакатиму. Та якщо буду жива і вистава не злетить з репертуару, то якогось дня в отому місці засміюся!»

Бо при похапливому прощальному поцілунку син прошепотів, прошелестів, прошурхотів і видихнув кудись їй у скроню: через два місяці його переведуть у їхнє місто(додому, додому, додому!), і тут у нього буде вже інша служба.

Олена МАКСИМЕНКО,
воєнна кореспондентка, Київ

Улюбленим дівчиськам

Бог закурює й каже: «Ну де їй знайду такого?!
В унісон ненормального, теплого, не глухого?
Щоб беріг її розпач, її трикляте безсоння,
Щоб пліч-о-пліч із нею у кожну її безодню.

От же ж виліпив з глини на бороду свою сиву,
І що вирросло з неї – колuche, різке, бурхливе.
І йдучи по вогню, воно цідить: «Я дам собі раду!»
Дикий цвіт позаплановий райського мого саду.

Я ж задумав її для краси і продовження роду,
А вона проросла в незнайому мені породу.
Та ж за планом божественним кожному є по парі,
А вона як вовчиця в овечій моїй отарі.

А у неї – штурвал літака і долоні скуті,
І поламані ребра зростаються суто від люті.
Її кроки легкі, її сукні такі кольорові,
І коріння кришить граніт від її любові.

Я втомився, здається, від самого ще Вавилону,
Де знайти їй такого, щоб чув її вітер до скону?
Я смішний сам собі в цьому образі мудрого старця...»
Вона курить у ліжку. Й шепоче Йому: «Не парся».

Олесь БАРЛІГ,
м. Запоріжжя

Танюшка

День журналіста наближався до своєї класичної стадії. Найсмачнішу закуску на двох зіставлених разом ще радянських письмових столах розхапали в обідні перерву годину тому, але пахощі від дешевої намазки на хлібі вперто стояли в повітрі. Ті, у кого на носі прямиий ефір – здиміли шліфувати змонтовані сюжети, даючи собі фору вивітрити пахощі оковитої. Теперішній керівник, хоч і колись з тутешнього кола – вже встиг обтесатися в пресслужбі губернатора і отримати гонор наглядача за дотриманням правил. Тому рум'янець на щоках міг великодушно пробачити, але як і кожне начальство – впадав у непередбачувані емоційні стани. Тож в кабінеті зачинилися на ключ. Лишилися всі свої.

Тепер без колег, чііх тарганів вимушено терпіли, удаючи приязність можна було погомоніти по душах не турбуючись про зайві вуха. Оператор Генадій, на прізвисько «Іво Бобул» (яке отримав за поставу і відповідну зачіску) розливав по чарках горілку. Повисла розслаблена пауза і тендітна білявка Іра, віддана шанувальниця поезії Пастернака і рішуче виголосила:

- Мужчини, за що п'ємо?

- Ну, так... - Генадій розгублено заворушив вусами. Він ніколи не був майстром красномовства, але Іра йому подобалась і він не втрачав нагоди виправдати будь-які її позитивні очікування щодо себе.

- За все хороше! – театральню резюмував Генадій.

- За перемогу! – несміливо пролепотів наймолодший працівник редакції Дмитро.

Чарки стукнулися, наче шпаги мушкетерів з твору Дюма зійшлися у братерському вітанні. Вже тепла горілка налита по вінця хлюпнула через край і намочила пальці.

- Ой! Я ж забула Танюшку привітати! – спохопилася Ірина, встигнувши заховати у себе половинку вареного курячого яйця политого майонезом.

- Та їй ж, мабуть, не до того! Вона зараз ворогів вбиває, - Іво Бобул не втрачав надії бодай зрідка намацати вмілий жарт.

- Поза зоною досяжності... - спантеличено сказала Ірина роздивляючись телефон, ніби його модель і марка мали дати підказку чому нема зв'язку із «Танюшкою».

Хоч перша і друга чарки були вже давно позаду, як тільки двері зачинялися на ключ – швидкість розливання оковитої набирала особливих обертів. Складно було сказати, що вправніше горілка розв'язувала – думки чи язики. Але за столом пустилися берега всі з них.

- Що вона там, ще не генеральша?

- Генеральша – це дружина генерала. А Танюшка у нас, мабуть, генералка?

- Та яка там генералка... Протирає десь штани.

- Ну, зате хоч платять добре.

- Думаєш?

- Тю, звісно. Подумай, яка нормальна баба майже у п'ятдесят років піде в армію? Зрозуміло ж, що грошей дають більше, ніж у нас тут.

- А скільки?

- Я звідки знаю! Просто люди кажуть, що місце хлібне.

- І воно того варте? Вже ж не дівчинка. І здоров'я не те. Вдома двоє доньок, онук. А там у хиб'ярах сидіти. Душу нормального нема, найближче село бозна де.

- От тому і кажу, якби не хороші гроші – хто б це все терпів? А так донькам допомагає добре. Чув, ремонт вже хороший в квартирі оплатила? Я вже років 20 свій на кухні закінчити не можу.

- Телевізор купила. Молодшій доньці курточку хорошу шкіряну.

- От бачиш.

- Не може все бути через це лише. Хіба ви Таню не знаєте? Коли її гроші особливо цікавили? Вона ж завжди була... Як це... Ну, з дивами. Пам'ятаєте, ще коли Ющенко воду варив у 2004-му, її ледь не звільнили? Кали їй всі торочили – Танька, ти домайданишся. Цей Ющенко вас використає як дітей і втече, а ти на вулиці опинишся з голою сракою. Звільнять і профспілка не допоможе.

- А бачиш – переміг таки Ющенко тоді. І два роки тому на Майдан знову пішла, мабуть чуйку мала, що будуть зміни і Яник ненадовго з нами.

- Ну от і домайданилася, що тепер в АТО. Кому від цього краще?

- А може у неї там мужик?

- Агов, Гена, чого не наливаєш?..

* * *

Кінець жовтня. Сонце неквапом повзло до виднокола і тільки діставшись туди – вистрибнули сутінки і здавалось миттю огорнули місто у темряву. Блекаутів не було вже давно, але електроенергію заощаджували і вмикали ліхтарі якимсь дивним способом. Ніби вулиця була шахівницею і десь вирішили підсвічувати лише фігури якогось окремого статусу. Жменька людей на зупинці нервово вглядалися у темряву намагаючись за яскравістю фар розпізнати номер маршрутки. Шморгали чийсь носи, гучно вбираючи шмарклі. Дзеленчали в руках металеві гривні, приготовлені для проїзду. Пурхали уривки фраз. Було чутно, як обговорюють вчорашній приліт російського КАБу по Набережній.

- Іро? – Дмитро впізнав серед метушливих перехожих знайоме обличчя.

Фігура у бузковій куртці пригальмувала. Озирнулася так, що з каптура визирнув окрасець обличчя і жовте пасмо.

- Дмитрику! – щиро зраділа давньому знайомому Іра, - Як ти?

- Та от ловлю маршрутку, щось до мене нічого їхати не хоче. А ти як?

- Потихеньку...

З якихось формальних фраз розмова поступово стає теплішою. Вони згадують останні посиденьки на телеканалі п'ять років тому, перед тим як більшість колег заgrimіли під скорочення. Діляться останніми новинами. Зітхають «Коли ж це все закінчиться». Перелічують згадки про колишніх співробітників. Той там-то. Та вже деінде. Більшість після 22-го року розлетілися як насіння з кульбаби вже навіть не з міста, а з країни. От і «Іво Бобул» теж поїхав. Пенсіонер. Діти забрали до себе у Чехію.

Перетрусили у спогадах майже всіх. Холодно теревенити. Ще й вітер дужчає. Протерти на останок думки по засіках. Дістатися віддалених куточків збагнувши, кого не згадали в розмові.

- А про Таню щось чутно?

- Танюша? Все воює.

- Та ти шо! Їй ж теж вже пенсійний вік стукнув?

- Ще ні, але близько. Каже, поки здоров'я дозволяє буде далі в морській піхоті

- І до куди вже дослужилась?

- Командир батареї.

- Ну, хай Бог береже. Вони не збирають там собі на дрони чи ще кудись?

- Не на дрони, але збирають. Давай, у мене тут записаний номер картки. Диктують тобі?

Лариса ОМЕЛЬЧЕНКО,
м. Дніпро

Волонтерка

У шпиталь прийшла тендітна пані:
«Я станцюю, хлопчики, для вас...»
Біль дістав – не вперше й не вос-
танне... Нібито для танців і не час.

Та коли злетів до стелі ша-
лик (На пінисту схожий він
фату!) – Рани вояків позав-
мирили!..
Мовчки споглядали жінку ту...

Вона билась, наче у неволі,
Вельон з рук просився у по-
літ!.. І здалось недужому
Миколі: Біль уже не засти-
лає світ.

І відчув поранений Володя:
Танець той... перемагає біль!
Пригадалась вишня на городі:
З неї «гильця»* ріжуть до весіль...

Уявив хтось поруч наречену,
Хтось дружині подумки шепнув...
Проти смерті – в герці нескінченнім
– Пані переможе цю війну!

* «Гильце» - завітчане дерево, яке несуть по-переду весільної процесії.

Шкарпетки

В пальцях у моєї баби Раї –
 Спиці, ніби вправні бігуни:
 Цілий день шкарпетки ви-
 плітає, Бо військовим помі-
 чні вони.

Як стоять захисники в до-
 зорі, Чи відпочивають в
 бліндажі, – Сяють поміж
 спалахів їм зорі, Осявають
 рідні рубежі...

А бабуся так собі мір-
 кує, Що, коли утепле-
 ний боєць,
 То не влучить в нього люта
 куля, Не зупинить жодного з
 сердець!

Баба Рая нитку підбирає:
 Синю, жовту і червону
 теж... За записку – я від-
 повідаю,
 Бо вже другокласник я, авжеж!

То ж пишу від себе й баби Раї:
 «Воїне, будь ласка, не
 хворій! З Новим роком ми
 тебе вітаєм,
 Хай донбаський стихне буревій!...».

Бабця-журавель

Рясно вродила калина:
Поміч яка воякам!..
Глянула баба Килина:
«Все до краплини віддам!».

Тягне із клуні драбину,
Фартух завила вузлом.
Ніби підбита пташина:
Ногу недужу – бочком.

«Хоч і коліно не гнеться, –
Вперто драбину несуч!» –
Грона голубить до серця,
В пелену ловить красу...

Неба дісталася бабця:
Ось і останній щабель!..
Шепче калині: «Во ймяотця...» –
Й не баба то, а... журавель!

Парубоча колискова

Ми спимо в паралельних світах:
Ти – на ложі, а я – в бліндажі.
Сни – немов бойова тятива,
В них – цілунків прицільні дощі...

Ми удвох – незнайомці
іще, Та шепнув мені мій
БТР, Що приїде, разом із
дощем,
Наш тендітний новий волонтер!

Так бува: паралельні світи
Входять раптом у спільне
піке... І ніякі уже блокпости,
І ніяке прощання терпке,

І ніякі найглибші із
вирв, І ніякі найгірші із
ран –
Не зупинять невидимий
вир, І не знищать закоханий
стан!

Коліскова – молитва моя.
Вже світанок у нас, в Сартані*...
Коли жінку шукатиму я –
Боже, дай небайдужу мені!

**Сартана – селище Маріупольського району Донецької області.
З 2022 року знаходиться під окупацією російських військ.*

Портфелик

Його у вересні до школи
Матуся поведе одна.
Не бачив тата він, відколи

В країні почалась війна.
На зустріч татко десь чекає,
Йдучи за Україну в бій...
Затримався в донецькій краї,
А мамі важко тут самій.

Сьогодні у сльозах тулила
Голівку сина до грудей.
А літній дощ лупив щосили,
З доріг відлякував людей!..
Матуся зникла ненадовго,
Нарізавши в саду квіток...
У сина ж на душі тривога:
Отримав той букетик... хто?!

Чому вона в хустині темній,
А на лиці – дощиська слід?..
Всі пацани – печально-чемні,
І обійма за плечі дід...

Чому військові (їх аж троє!)
Портфель хлопчині привезли?
Сказали, що він син героя,
Чарки у тиші підняли...

І раптом... здогаду метелик,
Немов у найгарнішій сні:
«Та це ж із фронту той портфелик
Татуньо передав мені!»...

Маршрутка прифронтова

Стогне поношений бус,
 Скоро всі будуть удома...
 «З фронту синочок вернувся –
 Де й і подінеться втома!...».

Суне, немов караван –
 Через піщані бархани...
 «Десь є Піски й Вугледар...
 Безвість мордує, коханий!...».

Ніби гадюка, повзе
 На льодянім серпантині...
 «Швидше б звільнити усе –
 Батько потрібен дитині!...».

Тягне конячка свій віз:
 Старість – хіба не морока?..
 «Перед війною, колись,
 Наче свайбилося у доньки...».

Фари рубають пітьму,
 І – прапорець, мов синиця...
 «Ти не залишив саму:
 Має дитя народиться!...».
 Ямок щербаті роти
 Кригу ковтають, голодні...
 Мирно стоять блокпости.
 Тиша – мов дзвін Великодній!

Лариса ОМЕЛЬЧЕНКО,
м. Дніпро

Доброволка з псевдонімом «Лють»

(Оповідання)

Тендітна білявка Ліда, бувало, почувалася злюкою – з непередбачуваними наслідками: ніколи не вгадаєш, що цього разу утне дівоча злість. Коли вона сердиться, довкола псується... речі. Неживий світ матеріальних речей. Тільки от прикро, що від такої люті чи гніву не страждає основний винуватець Лідиної злості, призвідник подібних її емоцій: ненормальна сусідка росія разом з неадекватним правителем.

...Ось господинька Ліда пораяється на кухні, а з телевізора чути: «Ворожий російський дрон... «шахед» іранського виробництва... в такому-то місті вчергове влучив у житловий будинок». Дрібненький кулачок в мить напружився, стискаючи ручку важкої розпеченої сковороди, аж раптом відчув, що кухонна ноша полегшала... на ціле деко! Лупате, чорне чавунне око сковорідки сердито блимнуло, мов би теж почуло невтішну новину... А далі гепнулось об підлогу, відвалившись від ручки! Це нагадало Ліді розтале морозиво: ррраз – і в руці сама дерев'яна паличка!.. Й це ж уже не вперше, та й не вдесяте з нею отаке. Добре, хоч киплячу олію тільки-но встигла злити... Яким чином чавун став жертвою Лідиного ставлення до русні, залишається загадкою...

Ще одні невтішні теленовини: цього разу про роботу медичного стабпункту поблизу фронту. Робота в ньому насправді-бо злагоджена й ефективна, та от військових пацієнтів значно побільшало... Ліда реагує захватом і гнівом, розподіливши те й інше поміж захисниками та окупантами. В такому

стані хоче вийти на свіже повітря, підважує дверну клямку, яка, подібно понівеченій сковороді, репається, переламується на двоє, а двері так і лишилися зачиненими...

Пригадується Ліді ще один випадок, не пов'язаний з війською та клятими росіянами. Якось, голосуючи на трасі, вона зупинила авто. Водій же, погодившись підвезти, чи поспішав, чи схотілося йому вразити незнайомку, та розігнався аж до ста п'ятдесяти кілометрів! На прохання збавити швидкість він, оскалившись, піддав газу... І от, у літніх сутінках, просто на пустельній трасі, автівка стала, мов укопана! Двигун мовчав, не подаючи ознак життя.

– Що таке? Що сталося?! – охкав дядько.

– Я ж просила так швидко не їхати, просила чи ні? – запитала молода пасажирка.

– І що?! – огризнувся водій-невдаха. – Від тебе щось заляжало, чи що?!

– Хто зна, хто зна.., – тихим голосом відповіла дівчина, припечатавши: – Але далі ви не поїдете.

– Що?! Що ти сказала?! – репетував водій. – А ти?..

– Та хоч і пішки, аби від вас подалі! А ви подумайте над своєю поведінкою.

– Ти ба, яка «вчителька» знайшлася! Та йди ти!.. – мало битись не кинувся. Колупався-колупався у двигуні, а машина стоїть незворушно.

– Я ж сорок років за кермом, такого ще не було. А це як пороблено.., – прошепотів водій.

– То відробляйте, – знов увімкнула «вчительку» Ліда. – Тут інтернет начебто ловить. Посидьте на природі, подумайте, повчіть правила дорожнього руху. Може, й попусте...

Скоро повз дівчину-пішохода прохурчала вантажівка, тягнучи на трасі автомобіль з нерозумним дядьком. А юну пасажирку підбрала інша попутка, то ж мандрівка для неї завершилася вдало.

Днями їхала велосипедом, і побачила двійко чоловіків у

спецівках, які стояли біля низького фургону із загратованими віконцями. Один, прицмокуючи язиком, неголосно вигукував:

– У-тю-тю-тю!..

Ліда прослідкувала за його поглядом: до кого це він такий ласкавий?.. Помітила, що цмокання адресовано кудлатому, низькорослому псові. Колега того чоловіка тримав на рівні грудей якийсь дивний пристрій, і хитро просувався в напрямку собаки. Велосипедистка пригальмувала, побачивши петлю на довшому держаку.

– Утю-тю! – схоже, чоловік мав слабенький професійний лексикон, бо повторював одне й те ж, сподіваючись приспати псячу пильність. – Ходи, ходи сюди!..

Пес зустрівся з його поглядом і, ніби сумніваючись, зазмер перед наступним кроком. І зробив його назад.

– Тікай, тікай! – гукнула Ліда. Кудлатий зрозумів і чкурнув з дороги – кручею вниз до річкової гряді. Вона чула не одну розповідь земляків – про те, що подібні служби забирали собак-безхатків «на стерилізацію», а потім не привозили їх на місце відлову, як було обіцяно сердобольним людям, звиклим підготовувати цих тварин. Під таку «акцію», бувало, підпадали й собаки, що мали власників, та мали необережність гуляти на вулиці...

– Ви так більше не делайте! – той, що з петлею, помахав нею погрозливо, підійшовши мало не впритул. – Ми зоослужба, підписали договір с горсоветом... Животних простерелізуем, прокліпсуем і верньом на место.

– Документи покажіть.

– А ти кто такая, чтобы я тебе документи показивал?!

Ліда знала, що зупинить, якщо не виконають її вимогу, та яким чином це станеться, їй поки що не відомо, передчуття на таке відсутні.

Документів ніхто не надав, а тим часом пес благополучно втік. Уніформісти смикалися до погоні, та завадила не тільки вперта велосипедистка: дороге авто на високих колесах також перегородило дорогу:

– Документи покажіть.

«От і добре, не я одна», – подумки тішилася Ліда. Кинула на землю свій двоколісний, аби сфотографувати номер фургону. Зробила такий-сякий кадр, взялася за кермо і... реально вхопила одне лиш кермо: велосипед лежав на боці, розвалившись... на три частини! «Ого, так он на чому окошилося», — самій стало прикольно, куди цього разу завела її злість.

А вчора ввечері Ліда йшла з роботи (велосипед - бо поламаний, то ходить поки що пішки). Біля крамниці, де продають авто-VELO-запчастини, генератори-акумулятори та інші корисні речі, дівчина побачила продавця. Спортивного такого вигляду продавець. А може, й не продавець, а власник торговельного бізнесу. Хто його знає, працює тут, коротше. Раніше, до повномасштабної війни, цей чоловік не викисав із соцмереж, Ліда його у Фейсбуці бачила: світлини з курортів, біцепти-тріцепси, дружина – почергово – мало не в десятку купальників усіх рівнів відкритості. Пляжі, пальми, кипариси, все таке... Та наразі стихнув: із країни не випускають, а вітчизняні морські пляжі мало не всі окуповані... Та й можлива повістка до війська примушує до скромності. Отож, у мережі його не видно й не чути. А в реалі качок верещав у смартфон:

– Нада групу делать, нада групу делать!..

Він – музикант, який мріє про створення рок- чи поп-групи? Може, саме так ви й подумали, та не Ліда. Вона відчуває подібні речі.

«Серйозно? – озирнулась на голос. – Ото так дружину захищати не хочеться?..» І все, більше ніяких думок. Ну, от зовсім нічого!.. Раптом він зачепився носом черевика об провід, що зміївся асфальтом із дверей крамниці. Той провід живить високого, надутого чоловічка, що гумовою рукою закликає потенційних покупців. Таку рекламну ляльку Ліда бачила на Азовському морі, в нині окупованому Щасливцевому, де гумова рука також припрошувала – скуштувати шашлик та інші наїдки.

– Аааа! – заволав продавець (чи то власник?).

З крамниці вискочили колеги, забігали довкола чоловічків – надутого та «справжнього». Один звивався біля гумових рекламних ніг, а інший здивовано махав і махав над ним своєю розмальованою рукою.

«Ну от, і групи робить не доведеться, – подумала Ліда. – А ще можеш вчинити, як один у 2014-му, коли повістка прийшла. Батьки заплатили хірургові за гіпс... на здорову ногу. Так і проплигав на милицях – рівно стільки, скільки було треба. Може, потім і групу йому купили, не знаю...»

І ще один випадок відомий Ліді. Той же 2014-й, початок антитерористичної операції, повістка хлопцеві до війська. І ось він далеко від дому, та не в АТО чи навчальному центрі, а дорогою на росію, бо втік «до бабусі». Кордони ж тоді були відкриті: хочеш – до бабусі, а нема бабці-росіянки – нема питань, їдь, будь ласка (цілком легально), на російські копальні, мий золото, чи кермуй тягачем «Татра» – з корабельними соснами «на борту» або з іншим, корисним для ворога, вантажем... От втікач і «зберіг собі життя», оселившись у літньої троюрідної родички, а скоро й місце в гуртожитку отримав, коли роботу знайшов. Так і минуло вісім років. Перед повномасштабним вторгненням росії на територію України цей українець отримав громадянство країни-окупантки. А далі... й сам здивувався, бо все пішло по колу: повістка від «нової родини». Шляхи додому, де народився й виріс, перекриті. І можна ж було якось, через треті країни... Ні. Не втік. Не захотів чи тями забракло, грошей не було чи бажання. А рідна бабуся в Україні під рашистськими бомбами сидить... І пішов «новобранець» на «спеціальную ваєнную аперацію». Знайшов, як відвідати рідну землю. І бабусю. Жаль, соняшникового насіння в кишені не напхав.

Ліда втямила нарешті, куди спрямувати свої унікальні здібності. Розуміння прийшло не спонтанно і не через отого

любителя курортів, який нині виграв трохи часу... Дівчина закінчила курси парамедиків плюс ходила на заняття з військової підготовки. Фізичні параметри: витривала, хоч і тендітна.

«Пора», – сказала собі якогось дня, обравши рекрутинг – добровільне залучення до війська. Незабаром пройшла відбір в Об'єднану штурмову бригаду Національної поліції України «Лють».

Тепер окупанти зайвий раз пошкодують, що переступили кордон її рідної землі!

Тетяна МИКИТАСЬ,
м. Кропивницький

Потяг на захід

Оповідання

Потяг відійшов від перону, якимсь раптово набравши великої швидкості. Чи то рятував біженців, чи то сам утівав від настирних звуків сирени. Високі ноти ревуна проникали до самих глибин мозку й душі, викликаючи неспокійне тремтіння в кожній клітині. Уже скільки часу тривають такі хвилини, а ніяк не звикнеш до цього стану. Це не страх, не бажання бігти до укриття. Це неймовірний спалах ненависті до тих, хто накликав страшну біду на нашу землю. Хочеться зібрати всі ракети, бомби, «шахеда» в одну купу й пройтися ними від західного кордону й до крайньої точки останнього мису на березі Тихого океану «великой и неделимой». Ми вас чіпали? Ми вам щось винні?..

Потяг мчить на Захід, часом підбираючи на окремих станціях нові групи пасажирів зі східних міст і сіл. Я в останню хвилину потрапила до вагона – їду у відрядження до Ужгорода. Поряд сидить жінка в літах з маленькою білявкою на руках. Дівчинка дивиться навколо сумним поглядом, а невдовзі починає дрімати. Дорога вимагає або сну, або розмови. Тож незнайома, уважно поглянувши на мене, без будь-якого попередження починає свою розповідь. Напевне, я викликала в неї довіру.

– Навіть у страшному сні не привиділося мені таке повернення до рідного краю. Я рятую свою п'ятирічну внучку Софійку, наше сонечко. Лише заради неї, на прохання сина, залишила свою наполовину розтрощену прифронтову домівку, де прижилася, де була щасливою.

Народилася я в мальовничому містечку Прикарпаття.

Увесь теплий період року разом з батьками жила в горах. Тато був місцевий, знав там усі стежини й мене теж призвичаїв до походів. То був один з найкращих періодів мого життя. Мама була настільки гостинною жінкою, що кожного літа приймала безліч гостей. У нас безкоштовно відпочивали люди зі Сходу й Заходу, з Півночі й з Півдня України. Ми ділилися з ними красою Карпат, своєю любов'ю до неповторних синювато-зелених гір, таких привабливих і в ранковому прозорому серпанку, і в лагідному сьйві призахідного проміння.

Проте, після закінчення вузу я за направленням поїхала до невеликого міста на заході Донеччини. Добиралася до нього автобусом. Поряд зі мною місце зайняв миловидний юнак, що теж їхав до цього ж міста на завод як інженер-радіотехнік. Час промайнув непомітно, адже ділилися своїми ще такими свіжими студентськими спогадами. Олександрові (я пообіцяла, що зватиму його Олесем) дуже сподобалося моє ім'я – Зореслава. Але занадто офіційне й довге. Він називатиме мене Зосею. На тому й розійшлися на автостанції, хоча не приховую – він мені таки сподобався. Та не скажу ж я йому про це! А через місяць роботи на подвір'ї школи мене чекав юнак, обличчя якого не було видно з-за величезного букета троянд. Виявилось, що моє ім'я не давало йому не лише спати, а й працювати. Тож він вирішив таки знайти ту, яка присвоїла собі таке незвичайно «кучеряве» ім'я, щоб назавжди поставити його поряд зі своїм прізвиськом.

З того часу ми разом завжди і всюди. Були... Ростили сина, щоліта їздили до Карпат. Олесь, син степової Черкащини, усім серцем прикипів до стежок у моїх Карпатах. А про сина вже й казати нічого! Він би й жив там. У старших класах і в студентські роки разом з друзями пропадав у горах усі канікули.

Я любила свою роботу, любила спілкуватися з дітьми. На своїх уроках географії розповідала їм про красу й багатства Ук-

раїни, про дива всього світу. Звичайно, зачіпала й питання взаємин між народами, між країнами. Чи бачила й чула нотки сепаратизму та недоброзичливості? Так. Але, як і всі ми, думала, що то випадковість, що своїми розповідями, художніми вечорами, поїздками в Карпати зможу переламати, стерти все те з душ дітей і їхніх батьків. На перший погляд ніби так і було. А в душах – не вийшло. Особливо з тими, хто бігав у вишиванках і кричав про свою любов до всього українського. Вони першими топтали синьо-жовтий прапор. Тому й став можливим 2014-й рік...

Олесь першого ж тижня з початку подій пішов до військкомату й записався у добровольчу частину. Тільки тепер я дізналася, що й на заводі він працював над удосконаленням радіоуправління різними видами зброї. До того на розмови про рід його занять було накладене табу. Ми й не чіпали цієї теми. Хоча з Ігорем вони таки чимось ділилися, бо й син пізніше вибрав його професію. А коли я про щось ненароком запитувала, то вони обоє сміялися, мовляв, наші заняття занадто різновекторні.

З того часу весь навколишній світ для мене зник. Я не бачила весняних квітучих садів, небесної блакиті, краси дерев у морозному інеї, не чула співу птахів. Я вся була в повідомленнях з фронтів. Де мій Олесь, на якому полі бою? А чи живий, чи не поранений?

Домовилися, що при нагоді він надсилатиме мені сердечко. У ньому було все: живий, люблю, повернуся, чекай. І я чекала... Чекаю й дотепер. Хоча Іловайська трагедія не залишила мені навіть часточки від мого любого і єдиного. Очевидці розповідали, що його підрозділ корегував рухом колони при виході з оточення. Проте, ворог точно вирахував автомобіль зв'язку й розстрошив прямим попаданням. Але, не маючи мого, я буду чекати його до кінця своїх днів. Бо в серці живе непохитна віра, що він таки повернеться. Адже не похований – завжди живий. Чи то його душа залишилась біля мене? Туга і

біль шохвилини точать моє серце. Вижила завдяки синові.

2018-го Ігор закінчив вуз і в званні лейтенанта теж пішов на фронт. Знаю лише, що останній час служить у якійсь частині ППО. Тоді ж і одружився з чудовою дівчиною. Оленка – лікар у його ж частині. Після народження Софійки вона кілька місяців побула вдома, а потім (не скажу, що без сліз) передала онуку мені й повернулася до частини.

Тож щомиті я з ними на передовій і щодня чекаю для себе й для внучки два сердечка – від сина й від невістки. Бо люблю, бо чекаю, бо сподіваюся на їхнє повернення. Адже то мій син, а Оленка – мати моєї єдиної внучки. І мала щоденно запитує:

«Бабусю, а моя любов сьогодні прийшла? Покажи мої сердечка!».

Безсонних ночей і тривог побільшало. Дивлячись на це дитя, я безперестанку молю Бога й усіх святих, аби вберегли її батьків, аби вона не росла сиротою. Як могла, я беремла наш дім, аби в будь-яку годину вони могли повернутися хоч на часинку в рідне гніздо. Та ворог на те й ворог. Він не має ні душі, ні серця, ні жалю. Наше красиве, таке затишне місто було повністю знищене. Син з невісткою попросили врятувати внучку. Так ми потрапили до вашого міста. А через кілька місяців нас розшукала моя родичка й запросила до себе в Карпати. Ось тому ми знову в дорозі, знову шукаємо собі новий дах над головою. Я повинна, я мушу вберегти внучку. А ще сподіваюся, що й вона любитиме мої гори.

Журою й тугою були наповнені очі цієї немолодої вже жінки. Але в сумному голосі чулося неймовірно глибоке тепло й любов до всіх і всього, про що вона говорила ці довгі години дороги. Після недовгої мовчанки вона заговорила знову.

– Вибачте, що весь час говорю тільки я. Просто довгий час мовчала. До того ж знову дорога... А ще мене хвилює одне питання. Чую багато розмов про учасників війни. Так, я не снайпер, не медсестра, навіть не волонтер (хоча якісь кошти й опускаю в кожную скриньку, яка потрапляє на очі). Але невже

жінки, які втратили своїх чоловіків, матері, які не дочекаються своїх синів, наречені, які не обіймуть своїх коханих, не є учасниками війни? А ті діти, на яких чекають важкі роки сирітства? Невже наші сльози, наші переживання, наші надломлені серця нічого не варті? А як назвати тих, хто залишився без домівки? Хто про це подумає? Ми – учасники війни чи ні? Найперше, я хочу, аби на ці питання відповів ворог і щоб він та ті, хто його сюди кликав, заплатили за них нам усім сповна. Я хочу миру для всіх нас на нашій землі. Потім гуртом розберемося й впо-раємося з усім іншим.

Що я могла сказати цій згорьованій жінці? Чим допомогти? Минув лише рік, як я теж втратила свого коханого чоловіка. І теж щомиті говорю з ним...

...Потяг, не збавляючи швидкості, мчав на Захід. Та через кілька сотень кілометрів, на території однієї із західних областей, неподалік від колії в небі пролунав вибух. Військовими ППО був збитий «шахед». Війна наздоганяла наш потяг. Пані Зося міцніше притисла своє сонечко до грудей. Онука усміхалася вві сні в надійних бабусиних обіймах.

Нехай у ці тяжкі часи хоча б у снах вона буде щасливою.

Світлана ТАЛАН,
м. Київ

Синочки

Оповідання

Тетяна Петрівна дмухнула на полум'я свічки й кімната поринула у суцільну темряву. Жінка вкуталася пледом, хоча було тепло, але в душі зимно, самотньо, сумно, сіла на диван, завмерла у мовчазній позі. Вона знала, що цієї ночі не засне до ранку, не спатиме навіть тоді, коли не буде чути вибухів. Саме цієї ночі чотирнадцять років тому вбили її єдиного сина та чоловіка. Тетяна Петрівна знову і знову прокручувала у пам'яті ту ніч, коли вона не дочекалася своїх рідних з роботи. Син з батьком працювали на заводі в одній зміні, тож мали повернутися разом після десятої години вечора. Вона приготувала своїм чоловікам борщ з м'ясом, дістала з холодильника баночку домашньої сметани, яку купила на ринку, розставила миски на столі, уявляючи, як чоловіки будуть навминати за обидві щоки улюблену страву... Вони не повернулися.

Того фатального дня вони отримали зарплатню і хтось їх по дорозі додому вбив та пограбував, а вбивць так і не знайшли, не покарали. Разом з найріднішими людьми Тетяна Петрівна поховала й себе: звільнилася з роботи, рік приходила до тями, але повністю так і не відновилася, замкнулася у собі, стала мовчазною, обірвала всі зв'язки з подругами, не спілкувалася із сусідами, навіть борщ від тієї трагічної ночі жодного разу не варила. Згодом влаштувалася прибиральницею в офіс, де наводила лад вночі, коли там не було людей. Сусіди вже звикли до дивакуватої відлюдькуватої жінки і всім було байдуже, як вона живе і що у неї на душі. Тетяна Петрівна знала, що трапиться з нею щось лихе – ніхто й не помітить, але їй було до того байдуже, бо самотність стала її постійним супутником життя...

Стояла така незвична тиша, що у вухах дзвеніло від неї. Українські війська після важких піврічних боїв кілька днів тому покинули місто й окупанти вже вивісили свій прапор. Не було ні світла, ні води, ні газу, та й харчів у домі майже не лишилося, лише спогади про минуле жили із самотньою жінкою у двокімнатній «хрущовці» на першому поверсі.

Раптовий вибух був такої сили, що здригнувся злякано старий будинок й вирвав Тетяну Петрівну із спогадів. Десь посипалися скло й цегла, і здавалося, що й сам будинок стомлено падає. Жінка вскочила з місця, виглянула у вікно – там все було затягнуто чи то пеленою диму, чи попелу. Тетяна Петрівна знала, що у триповерхівці жила лише вона та ще кілька людей у сусідніх під'їздах. Вона прислухалася, очікуючи наступного вибуху, але було тихо. «Може, десь у будинку пожежа», - подумала вона й навпомацки знайшла вхідні двері, відчинила їх, вийшла надвір. Одразу відчула запах гарі й стривожено пішла оглянути будинок. Крайній під'їзд був зруйнований майже повністю. Тетяна Петрівна знала, що там, на другому поверсі жив лікар, завідуючий відділом травматології Ігор Степанович Германчук разом із дружиною та п'ятилітньою донькою. Він до останнього надавав допомогу містянам і не встиг евакуюватися. Тетяна Петрівна побачила, що квартира лікаря зруйнована повністю і перекриття обвалилося. «Невже вони всі загинули?», - стривожилася жінка. Вона підійшла ближче й почула тихий плач дитини, який доносився звідкілясь знизу. Тетяна Петрівна зазирнула у отвір до підвалу – там плакала дитина.

- Соня, це ти? – покликала вона дитину.

- Мамо! Мамо! – почула у відповідь плач дитини.

- Я зараз, дитинко, зараз! – крикнула їй Тетяна Петрівна й побігла додому за ліхтариком.

Вона залізла через отвір до підвалу, присвітла ліхтариком і вжахнулася, побачивши мертву жінку, а біля неї закривавлену дитину. Скинувши із себе кофтинку, замотала у неї дівчинку й вибралася назад через той самий отвір. Вже надворі

побачила, як з ноги дитини цівкою стікає кров. Тетяна Петрівна розірвала свою кофтинку, наклала на ніжку джгут. Дівчинка втратила свідомість, і лише мить знадобилася Тетяні Петрівні, щоб прийняти рішення. Мобільного зв'язку не було, тож «швидку» не викликати. Вона на руках понесла дитину вулицею у напрямку лікарні. Йшла дорогою, озираючись, щоб бува її не пристрелили за порушення комендантської години. Йшла до того часу, аж поки назустріч їй не примчала «швидка» допомога, з якої вискочив батько дитини.

- Петрівна, я перед тобою у боргу до кінця своїх днів, - сказав Ігор Степанович, коли дівчинці була надана допомога. – Якщо буде щось потрібно – звертайся!

- Дякую. Мені нічого не треба, - стиха промовила Тетяна Петрівна. – Головне, що Соня жива.

Повернувшись зранку додому, Тетяна Петрівна лягла спати. З думкою про те, що змогла врятувати дитину, вона чи не вперше за багато років міцно заснула.

Прокинулася жінка надвечір. Хотілося їсти, а вдома хоч шаром покоти. У шафі знайшла останні запаси – пів кіло пшеничної крупи та почата пляшка олії. Всипала половину запасів крупи до каструлі, залила водою з пластикової пляшки, додала краплю олії й подибала надвір готувати на багатті. Згодом до неї доєднався чоловік із сусіднього під'їзду, вмовив свій казанок поруч над багаттям.

- Петрівна, чула, що дружина лікаря загинула? – запитав Микола.

Тетяна Петрівна кивнула головою.

- А скільки котів голодних за тим будинком! – вказав він. – Незабаром здичавіють і на нас кидатися від голоду стануть! А! Що з тобою говорити? – махнув він рукою. – Тобі хоч камені з неба посиплються – все байдуже!

Жінка кивнула головою на знак згоди, забрала свою каструльку і мовчки пішла. Тетяна Петрівна насипала собі каші, поїла. Втамувавши голод, чекала поки решта каші охолоне, по-

тім насипала її у півлітрову баночку й пішла до того будинку, де були голодні коти.

Їх було справді багато! Чорні, руді, попелясті, кошенята й дорослі коти вибігли їй назустріч з руїн будинку. Тетяна Петрівна розсипала кашу у різних місцях, коти нявкали на різні голоси, накидалися на їжу і за мить вже нічого не лишилося.

- Я прийду ще завтра, - промовила вона стиха, згадавши, що вдома ще лишилося трохи круп.

Тетяна Петрівна проходила повз руїни, коли почула чоловічий голос:

- Пані! Пані! Прошу вас, підійдіть сюди!

Вона насторожилася. «Пані» звучало незвично для її рідної Луганщини. З острахом пішла на голос, зайшла у дверний отвір зруйнованого будинку й у кутку побачила двох чоловіків у військовій формі.

- Не бійтеся, пані, - сказав один з них. – Ми свої, ми – українські військові. У нас тяжкі поранення і ми не змогли вийти з міста разом із своїми. Чи не могла б шановна пані принести нам хоча б трохи водички та бинти, щоб перев'язати рани?

Тетяна Петрівна мовчала. Один боєць лежав, напевно, він був непритомним, біля нього сидів інший, тримаючи скривавлену руку біля грудей. Вона мовчки, повільно повернулася й поспішила піти звідти.

Вдома Тетяна Петрівна не знаходила собі місця. Їй було страшно, бо знала: якщо росіяни дізнаються про українських військових, то розстріляють і їх, і її саму. Щоб забути про чоловіків та щоб не хотілося їсти вона лягла з наміром заснути. Час минав, надворі стемніло, а вона так і не змогла задрімати. Все думалося про тих військових. Вони потребували допомоги і їм ніхто не допоможе. «Як і моєму сину, - думала вона. – Експерт сказав, що він після побиття ще жив кілька годин і якби була надана допомога, то міг би вижити».

Тетяна Петрівна взяла пляшку з водою, ліхтарик, дістала

марлю, бо не мала бинтів, дочекалася темряви й тихенько вийшла з дому.

- Це я, - сказала вона, підійшовши до будинку. – Принесла вам водички та марлю.

- Дякую, пані! – почула у відповідь хрипкий голос.

Вона наблизилася до військових, присвітила ліхтариком й побачила, що вони геть закривавлені та знесилені. Один з них зробив кілька ковтків води, підніс до рота іншому, обережно змочив губи непритомному.

- Він так і не прийшов до тями, - сказав він. – Багато крові втратив і весь горить. Напевно, заpalення почалося.

- Ви зможете дотягнути його до мого дому? Тут недалеко.

- Спробую, хоча не впевнений.

Їм довелося вдвох тягти важкопораненого бійця, бо один з них також мав поранення у груди та ногу й сам ледь тримався. Тетяні Петрівні здалося, що вони не якусь сотню метрів здолали, а багато кілометрів поки потрапили до квартири. Вікна були щільно завішані товстими ковдрами, тож жінка запалила свічку і тепер могла розгледіти непритомного бійця. Він був молодий, гарний, але дуже блідий і лише щоки палали мов рожеві мальви. Тетяна Петрівна роздягла юнака й побачила страшну рану в області грудей, яка була прикрита скривавленим ганчір'ям.

- Ох і роботи ж ви мені придали! – пробубоніла собі під ніс й заходилася обробляти рани, перев'язувати, як могла.

Коли обом пораненим вдалося перев'язати рани, вклала їх на ліжка у спальні, зварила кашу, нагодувала. Вона не спала всю ніч, роздумуючи, що робити їй далі.

Зранку стало зрозуміло, що справи у бійців кепські. Потрібно було дістати ліки. Аптека у місті відкрилася, але Тетяна Петрівна боялася, що вороги здогадаються для кого вона купує ліки. Нагодувавши кашею нових жителів, вона намотала на свою ногу бинти, дістала з кладовки палицю і пошкитилгала до аптеки.

- У мене було невелике поранення, але ранка гноїться і по

вечорах температуру, - пояснила аптекарці. – Дайте щось щоб рану мазати та антибіотики.

- Вам би краще до лікаря звернутися, - порадила аптекарка. – З цим не можна жартувати.

- Спробую спочатку вдома підлікуватися, - відповіла їй. Перші дні здавалося, що бійцям стало краще, і Тетяна Петрівна не могла нарадуватися. Одного ранку юнак відкрив очі й подивився на свою рятівницю. Жінка ледь не втратила свідомість. На неї дивилися очі її сина Олександра! Такі ж самі сині, як небо навесні, і такі ж добрі.

- Дякую, пані, - ледь чутно промовив юнак.

- Як... Як тебе звати, синку? – впалим голосом спитала вона.

- Сашко... я зі Львівщини.

«Його навіть звати, як мого сина!», - застугоніло у скронях і жінка поточилася і ледь не впала.

- Скільки тобі років, Сашко?

- Двадцять п'ять.

Її Сашку було майже стільки, коли він пішов із життя. Другого військового звали Богданом Івановичем, він був старшим і мав тридцять п'ять років.

Тетяні Петрівні вдалося отримати продуктовий набір від окупантів, вона подякувала, але на камеру телебачення говорити відмовилася.

- Та обличчя її, вона трохи того! – почула голос сусіда у себе за спиною. – Я вам дам інтерв'ю.

Сашкові та Богдану стало краще на кілька днів, але згодом їх стан різко погіршився. Не допомагали ані антибіотики, ані харчування. Тетяна Петрівна знову пошкандибала до аптеки, зраділа, що там інша аптекарка була, тож вдалося випросити пачку антибіотиків у ампулах та кілька шприців. Ліки дали полегшення стану поранених, але не надовго. Гуманітарку швидко з'їли, а харчів не було де взяти, тож Тетяна Петрівна дістала найцінніше, що було у домі – золоті обручальні ка-

блочки свою та чоловіка й обміняла їх на харчі. «Вибач, Сергію, але синочкам треба добре їсти, щоб одужати», - промовила вона, подумки звертаючись до покійного чоловіка.

Закривавлений одяг синочків вона випрала, сховала у стару валізу у кладовочці, звідти дістала одяг чоловіка та сина, віддала бійцям. Тетяна Петрівна розуміла, що це не врятує їх, коли прийдуть з обшуками, але все-таки стало трохи спокійніше.

З харчами ставало все сутужніше, а Тетяна Петрівна розуміла, що без гарного харчування їй не витягти синочків і це не давало їй спокою. До нових пожилців прикипіла всім серцем, як до рідних. Особливо її серце тріпотіло, коли дивилася на молодшого – на Сашка. Юнак був майже ровесником її загиблого сина, носив таке ж саме ім'я, а ще й очі! У нього був погляд її сина! А коли дізналася, що Сашко мріяв після війни вступити до медичного вузу, то й зовсім серце жінки спалахнуло так, мов у грудях розгорілася жаринка, яка довго-довго тліла і від подиху загорілася. Її рідний синок також хотів стати лікарем, але не встиг. Тетяна Петрівна знала, що прикладе всі свої зусилля, щоб врятувати синочків. Але ж де брати продукти?

На її щастя чоловік із сусіднього під'їзду почав волотерити, коли росіяни оголосили, що потрібні водії для розвозу гуманітарної допомоги населення. Микола, побачивши якось сусідку, покликав:

- Петрівна, а йди-но сюди!

Вона мовчки підійшла до автівки Миколи, глипнула на нього з-під лоба.

- Бери, це тобі продуктивний набір від нової нашої влади! – урочисто, навіть пафосно промовив Микола і подав великий важкий пакет.

- Дай, Боже, здоров'я! – пробубоніла Тетяна Петрівна і взяла пакет. – Якби для себе, то ніколи б не стала марати руки, - подумала вона.

- От бачиш, Петрівна, як воно все повернулося! – продовжив чоловік. – Дочекалися визволителів! Тепер ми разом із братнім народом, так сказати, одна велика родина!

У Тетяни Петрівни все всередині клекотало, але вона вже звикла тамувати у собі і радість, і біль, і ненависть, тому й зараз мовчки звично кивнуло головою і подибала до свого під'їзду.

- Ех! Що з тебе взяти, Петрівно? Дурнувата та й годі! – почула позаду себе жінка й непомітно, задоволено усміхнулася.

Наступного разу, коли Микола запропонував сусідці гуманітарну допомогу, вона не поспішала піти геть, затрималася, дістала пачку печива і при ньому почала жадібно їсти смаколики. Микола задоволено усміхнувся і говіркий дядечко почав розповідати про те, як і куди возив допомогу, де вже зайняті окупантами території, а де тримають оборону українські війська. Саме це потрібно було знати Тетяні Петрівні! Вона повернулася додому й розповіла синочкам про почуте.

- Далеко ж наші відійшли, - промовив Богдан Іванович і тяжко зітхнув. – Як тепер до своїх дістатися?

- Вам ще рано про це думати, - промовила Тетяна Петрівна й поглянула на Сашка.

- Зараз рано, але все одно доведеться якось звідси виходити, - погодився чоловік.

- Перше, що вам треба зробити – це навчитися говорити російською, - сказала жінка. – Вас одразу ж пізнають по вимові. Що ж, синочки, хочеться вам того чи ні, але доведеться вчити мову окупантів.

Тетяна Петрівна згадала колишню свою роботу бібліотекарки, відкрила кладовочку, де на стелажі стояли припилені книжки, дістала кілька, очистила книги від пилуogi і принесла бійцям.

- Будете щодня читати по кілька сторінок, а потім мені переказувати, - не промовила, а наказала. – І запам'ятайте: ніякої «г» російської, місцеві у нас не гекають.

...Другий рік пішов, а бійці все ще переховувалися у Тетяни Петрівни. За цей час вони одужали й говорили російською, як більшість містян. Вони втрюх розмірковували, як вибратися з окупованого міста, здолати сотні кілометрів, щоб дістатися до своїх, але все ще не мали конкретного плану. Тетяна Петрівна не спала ночами, роздумуючи, як допомогти синочкам, але нічого певного в голову не приходило. Жінка знала, що з будь-якої ситуації має бути вихід, але де він – вона не знала. Пізньої осені 2023 року окупанти почали робити поквартирні обходи і забирати чоловіків до війська.

«Треба мати документи, щоб синочків не забрали до армії», - подумала Тетяна Петрівна. Для цього їй потрібний був план. Вона ходила по ринку, який вже запрацював, прислухалася про що говорять люди. Саме там почула, що потрібно мати паспорт ЛНР-івський та довідки від лікарів про хвороби. Своїм синочкам нічого про те не розповіла, вирішила, що має сама придумати, як діяти далі.

Рішення прийшло несподівано, коли вона на вулиці випадково зустріла Ігоря Степановича Германчука.

- Як справи у Сонечки? – поцікавилася жінка.

- У нас все добре! – усміхнувся лікар. – Дорога моя спасителька! Я до скону перед тобою у боргу! Якщо щось потрібно, то звертайся, землю обійду, але тобі допоможу!

- Ігорю Степановичу, я потребую вашої допомоги, - стиха промовила жінка – Можемо десь поговорити тет-а-тет?

Тетяна Петрівна не стала нічого приховувати, розповіла все про врятованих українських бійців, сказала, що без його допомоги сама нічого не зможе.

- Тепер все у ваших руках, - додала у кінці розповіді, - моє життя і мої синочків.

Ігор Степанович помовчав, насупивши брови, поглянув на жінку:

- Я спробую зробити все що від мене залежить. Перше,

що треба тобі зробити – це отримати паспорт ЛНР.

- Мені?

- Так. Спочатку тобі, потім ми зробимо довідки від медичної комісії, яку я очолюю, про те, що твої синочки мають інвалідність і ти є їх офіційним опікуном.

- А далі що?

- Далі?.. Далі буде видно. Принаймні, хлопці будуть інвалідами і їх не заберуть на фронт. Ти займись отримання паспорта, а потім будемо діяти по обставинах.

- Повік вас не забуду! – розчулено промовила жінка. Отримати паспорт ЛНР виявилось не так вже й просто.

На все це пішло майже чотири місяці, кілька поїздок до Луганська і купа витрачених нервів. Щоб все виглядало правдоподібно, їй довелося по паспорту купити картку мобільного оператора «лугаком». Коли паспорт був на руках, вона знову зустрілася з Ігорем Степановичем і вони розробили план подальших дій. Наступним етапом було отримання довідки від медичної комісії про те, що її «сини» мають інвалідність.

Пішли довгі зимові дні очікування довідок. Лише у березні Ігор Степанович зміг зробити довідки про те, що син Сашко має інвалідність другої групи і він хворий на ДЦП, а старший «син» Богдан – психічно хворий, інвалід першої групи.

- Тепер все у твоїх руках та Бога, - сказав Тетяні Петрівні лікар. – Нехай навчаться вдавати себе хворих згідно довідок.

Того вечора у квартирі Тетяни Петрівни лунали жарти та стишений сміх.

- Як хочете, синочки, але у вас один місяць, щоб навчитися бути «хворими», - сказала їм жінка.

Наступним кроком було оформлення опікунства. Знову записи у чергу, очікування і, нарешті, довідка була у не на руках. Залишалось Тетяні Петрівні, як офіційному опікунові отримати паспорти ЛНР на своїх «хворих синочків». І знову час був не на їхньому боці – лише взимку всі документи були на руках. Тепер можна було думати, як вивезти бійців з окупованої тери-

торії. На це були потрібні кошти, яких у них не було. Тетяна Петрівна мала 54 роки, тож пенсії ні української, ні російської вона не отримувала. Довелося їй шукати роботу, проте, ніхто не хотів приймати жінку передпенсійного віку. Щодня вона поверталася додому засмучена та стомлена від марних пошуків.

- Кажуть всі, як один, що мені буде за кілка місяців 55 років і я зможу оформити пенсію, - бідкалася жінка.

Не залишалося нічого, як чекати призначення пенсії, щоб отримати бодай якісь гроші. Саме шостого липня Тетяна Петрівна отримала перші виплати.

- Синочки! Гуляємо на повну! Видали пенсію за два місяці! – радісно сповістила вона, повернувшись додому.

- Можемо виїхати?! – радісно запитав Сашко.

- Ще маю отримати одну довідку, - відповіла Тетяна Петрівна.

Вона знову звернулася до Ігоря Степановича і за кілька днів на руках мала довідку від лікарів про те, що її сини мають пройти курс оздоровлення.

Тієї останньої ночі у квартирі всі вдавали, що відпочивають перед дорогою, але ніхто й очей не зімкнув. Чоловіки хвилювалися, як ніколи, а Тетяна Петрівна не могла змиритися з думкою, що знову залишиться сама, спорожніє квартира і самотність знову нестерпно давитиме її металевими коліщатами.

«Я вдруге втрачу рідних мені людей», - стугоніло у скронях і від того голова ладна була репнути, як стиглий кавун.

Зранку Тетяна Петрівна виглядала коли поїде з дому Микола. Потім вийшов з будинку Сашко з гіпсом на нозі. Саме туди вони вирішили сховати жетони, паспорти та військові квитки. Юнак спирався на палицю та шкандибав. За ним вийшов Богдан, дурнувато посміхнувся і примружив очі. Тетяна Петрівна замкнула двері, перехрестилася і вийшла за ними, попрямувала до дороги, де на них чекало таксі. Вони пересіли у рейсовий автобус і поїхали до Луганська. Їхали мочки лише Богдан, вдаючи неповносправного, іноді звертався до неї і про-

сив то води, то цукерку. Далі був приватний перевізник, який довів їх до Новошахтинська. Звідти путники пересіли на електричку й за двадцять хвилин дісталися до Красного Суліну. На потяг до Мінська квитків не було, тож Тетяна Петрівна пішла по платформі повз потяг, де вантажили поранених російських військових у кілька вагонів. Набравшись сміливості, жінка підійшла із своїми «хворими синочками» до командира, почала плакати, говорити, що везе на лікування синів, а квитків немає.

- Візьміть нас, будь ласочка, не залиште у біді, - промовляла вона, благаючи, - подивіться на них: молоді, а такі хворі, Боженька вам віддячить за вашу доброту!

- Заході, мати! Ми своїх в беде не оставляєм! – сказав він їй.

У вагоні їх нагодували, напоїли гарячим чаєм. Тетяна Петрівна почала ходити по вагону, знайомитися, все розпитувала звідки вони, на яких були позиціях та блок-постах стояли, у яких польових госпіталях та де були. Дорога була довга, тож поранені російські солдати охоче ділилися інформацією з нею, а жінка намагалася все запам'ятати та побільше дізнатися інформації. Щоб не викликати підозри, Тетяна Петрівна одного пригорне до себе по-материнські, іншого питає, чи потрібна йому допомога, комусь поспівчуває.

Доїхали до Мінська без пригод, вагони з пораненими військовими, на щастя, не перевіряли. Купили два квитки до Бреста і Тетяна Петрівна підійшла до синочків.

- Будемо прощатися, мамо? – запитав Сашко, дивлячись Тетяні Петрівні в очі.

Вона не відчувала, що поруч з нею не рідний син – на неї дивився її рідний Сашко, той самий лагідний погляд, добра усмішка.

- Прощатися? – чомусь повторила вона.

- Лише на деякий час, - сказав юнак, пригорнувши до себе жінку. – Закінчиться війна і ми повернемося до вас, мамо. Я привезу вас до моєї мами у Стрий. Потім ми поїдемо у Карпати. Ви були в горах?

- Ні, - ледь чутно видушила з себе. – Я не бачила гір.

- Тоді у нас з вами все попереду! І гори побачите, і гірські річки і водоспади. Тільки не плачте, прошу вас, мамо! Ми повернемося з перемогою! Обіцяю!

- Ви маєте повернутися з перемогою! Я чекатиму на вас, синочки! Тільки бережіть себе, прошу вас! І обов'язково передайте нашим все, що я змогла дізнатися від орків у потязі, - попросила вона.

- Обіцяємо і берегти себе, і повернутися з перемогою! – сказав Богдан. – Ми вам безмежно вдячні! Може, все-таки, поїдете з нами? На Львівщині вас радо приймуть наші рідні.

- Ні! – прозвучало категорично. – Я маю свій дім, дах над головою, там і чекатиму на вас з перемогою.

- Ми вас любимо! – сказав Сашко і поцілував жінку у волюгу від сліз щоку.

Сашко та Богдан пішли до туалету, щоб зняти гіпс та дістати свої справжні українські документи, а Тетяна Петрівна пішла до пункту допомоги тим, хто постраждав від української агресії. Там розплакалася, що потрібно терміново їхати до хворої сестри у Ростов, а вона не може доїхати. Її заспокоїли, нагодували, провели до спортзалу, де надали ліжко на ніч і пообіцяли завтра відправити до Ростова.

Сашко з Богданом від Бреста винайняли таксі й поїхали до КПП Мокрани, пройшли перевірку й мали пройти пішки майже два кілометри. Чоловіки не йшли, летіли, поспішали до пункту пропуску Доманово. Цією дорогою колись возили туристів з Білорусії до Чорного моря. Коли ступили на рідну землю Волині не стримали сліз – хотілося припасти вільної до землі і цілувати її.

- Мамо, у нас все добре! – зателефонував Сашко Тетяні Петрівні. – Ми в Україні, на вільній землі. Уклін вам, мамо!

- Божої опіки вам, синочки! І до зустрічі! – промовила вона й утерла непрохані сльози.

...Тетяна Петрівна повернулася додому, відчинила двері

– на неї дихнула тишею самотність. Вона стомлено підійшла до ліжка, де спав Сашко, не роздягаючись, лягла і вперше за багато років міцно заснула.

Тетяна Петрівна була спокійна, бо її синочки вже були в Україні. Вона відчувала серцем, що з ними все добре і від того було на душі спокійно. «Мені доведеться знову вчитися жити на самоті, - подумала Тетяна Петрівна, - але тепер я знаю заради кого і чого маю жити далі. Треба дочекатися перемоги і зустрічі із синочками».

Жінка вирішила сходити принести води, дістала пластикові пляшки, але не встигла вийти з дому, як почула гупання у двері. Серце тривожно застрибало у грудях, відчуваючи недобре. Мовчки відімкнула замок, прочинила двері й одразу у кімнату увірвалися люди у військовій формі. За ними зайшов її кум Максим. Зустрівшись з поглядом Тетяни Петрівни, він опустив очі й пройшов до кімнати.

- Догралася, Петрівна? – промовив він, не дивлячись на жінку.

Окупанти нишпорили по кімнаті, відкривали шафи, викидали з них одяг та речі.

- Є! – скрикнув один з них і приніс військову форму її синочків, яка була схована у валізі у кладочці.

- Збирайся! – наказав один з них. – Ти підозрюєшся у державній зраді! – сказав російською. – Ти діяла за вказівкою ГУР? Одразу зізнаєшся, чи потім? У нас на підвалі всі стають говірками! – він неприємно зареготав, його сміх підтримав кум.

- Ходімо вже, Іудо! – стиха промовила жінка до Максима, який колись хрестив її сина.

Тетяна Петрівна мовчки взула черевики, пішла на вихід. Надворі світило яскраве літнє сонце. Воно було таке сліпуче та тепле, що жінка мимоволі примружила очі і поглянула на небо, де над нею зависла маленька біла хмаринка. «Яке прекрасне життя!», - подумала вона, прямуючи до авто. Тетяна Петрівна

їхала мовчки, розглядаючи рідні вулиці, немов намагалася їх закарбувати у пам'яті назавжди. Вона знала, що її синочки вже у безпеці і що з підвалу, куди її везуть, мало хто повертається живим. Усвідомлення того, що врятувала два життя, спогади про синочків та рідного сина – все разом накрило її теплою хвилею і враз стало спокійно, як ніколи. На її обличчі була усмішка щасливої жінки.

Лана ТЕРН,
м. Дніпро

* * *

І знову вицвітають літні дні...
Зима зі мною поряд вже два роки...
Спливають дати... імена... палаючи в огні...
Одне питання в мене:.. "Поки?"
Спливає календар моїх думок...
Та забирає хлопців з кожним разом...
Змішалось все... Та смерть знов свій танок
Танцює... і нема в неї поразок.
Колись була тендітна та струнка...
А біль зламав все, вибрався назовні...
Я ніби є... а ніби... і нема...
Над головою знову місяць вповні.
Так хочеться знов бути, як колись:
Щасливою, веселою, смішною...
Без болю... без надриву... та без сліз...
Такою, як була колись весною!..

Євген БЕЗУС,
м. Верхньодніпровськ

Це мій син!

Оповідання

Лютневий ранок приніс страшну новину. Звістка про те що пугін віддав наказ своїм військам вторгнутися в Україну, збурунила людей. Ніна Петрівна ледь не вдалася в паніку. Але її чоловік, Сергій Степанович, заспокоїв дружину:

– До нас не дійдуть. Перекоп увесь замінований. Туди тільки поткнуться, як наші ЗСУ зустрінуть їх так, що вони до нових віників будуть пам'ятати, – упевнено промовив він. Проте, хутко зібрався й навіть, не поснідавши та прихопивши мисливську рушницю, подався до сільради.

Ніна Петрівна вже збиралася йти до школи, де вона викладала українську мову і літературу. Аж тут мобілка, що була поставлена на зарядку, співучим голосом Вакарчука погукала до себе. Директорка школи повідомила, що заняття відмінюються і порекомендувала залишатися вдома. Тож, Ніна Петрівна увімкнула телевізор, а на додачу ще радіоприймач і стала прислухатися до новин. П'ятнадцятирічний син Тарас не захотів сидіти вдома й став умовляти матусю відпустити його до друзів.

– Гаразд. Зараз я зателефоную до батька й взнаю, що там і як, – промовила матуся.

Але мобільний телефон пробурмотів щось незрозуміле й порекомендував зателефонувати пізніше. Тоді вона приготувала батькові обід й відправила Тараса примовляючи:

– Оце буде і сніданок і обід. А ти взнаєш новини і прийдеш та мені розповіси. А тоді вже будемо вирішувати, що робити чи підеш гуляти, чи вчити уроки.

Тарас Григорович Шевченко, поглядаючи дещо суворо з портрета, облямованого вишиваним рушником, мабуть, був згодний з Ніною Петрівною. Тож Тарас, прихопивши торбинку, в яку дбайлива дружина й мати уклала судки з борщем, котлетами, картоплею та салатами, подався до сільради. В сільраді окрім секретарки нікого не було та й та була заклопотана, ледь встигаючи відповідати на телефонні дзвінки.

На його запитання, чи не бачила вона батька та відповіла: – Шукай його на блокпосту при в'їзді до села з боку Генічеська. Там багато народу.

Тарас попрямував у той бік. Аж побачив свого друга Дмитра. Він теж ніс своєму батькові обід.

За чверть години вони добралися до околиці села. А там десятка зо два людей, переважно чоловіків, зводили укріплення. Трактором рили глибокий рів через дорогу. Одні установляли будівельні блоки, інші насипали в мішки пісок і уклали загородження. Двійко хлопців, майже їх ровесників наливали з каністр у пляшки керосин.

– А що це ви робите? – запитав Тарас.

– А ви що не знаєте? – почув у відповідь.

– Так це ж вони роблять «бандера смузі». Я десь читав про таке, – здогадався Дмитро.

– А ви чому гуляєте?! – почули вони грізний окрик голови сільради, – Швидше беріться до роботи! Допомагайте хлопцям робити «бандера смузі»! Зброї у нас кіт наплакав. А за допомогою цих «запальничок» ми з кацапських бронетранспортерів і танків будемо робити смолоскипи!

Загальний бойовий настрій захопив новоприбулих і вони влилися в ряди захисників.

Уже коли стемніло, голова сільради вирішив відправити відпочивати захисників додому, залишивши лише залогу.

Та й не сталося. Хтось крикнув:

– Ви чуєте який гул стоїть.

Раптом сильні промені пробили темряву і неподалік на

дорозі завиднілися чорні тіні. Тіні, гуркочучи наповзали й наповзали все ближче й ближче Захисники схопили в руки зброю. Та й зброєю це було назвати смішно. Проти танків і бронетранспортерів селяни постали з трьом рушницями й декількома десятків пляшок з горючою сумішшю. Не встигли вони зайняти позиції, як бахнуло і раз, другий, і третій так, що їхні укріплення розметало в різні боки. Хтось загинув одразу, когось поранило. Декількох контузило. Усі, хто міг рухатися кинулися навтьоки. А вслід їм летіли кулі й снаряди.

Тарас і батько відбулися подряпинами й залишилися на позиції. Й коли передній танк наблизився до них, то отримав на броню «бандера смузі» й загорівся. Та з наступного танка вдарили кулеметним вогнем. На позиціях не залишилося жодного живого захисника. Бій закінчився. Рашистське військо захопило село.

Цієї ж ночі до хати Ніни Петрівни вдерлися четверо військових. Троє вузькооких і один зі звичайними рисами обличчя. Мабуть, їхній командир, бо тільки-но увійшов до кімнати й окинув її оком, закричав:

– О, так тут «бендери» живуть! Бачите прапор жовтоблакитний, Шевченко у них!

Короче нацики! А нам путін наказав знищити всіх нациків!

І почалося... Зняли прапор, зідрали портрет Шевченка зі стіни, винесли надвір і спалили. Затим наказали хазяйці приготувати їм вечерю. Понишпоривши по хаті, знайшли пляшку горілки і розпочали вечерю. Пляшки виявилось мало і один із вузькооких роздобув десь ще дві пляшки. Уже пізньої ночі п'яні загарбники стали ласо поглядати на хазяйку. Ніна Петрівна у свої п'ятдесят три роки була ще доволі привабливою жінкою.

Командир бандитської зграї наказав їй роздягнутися:

– Ану давай знімай шмотки! Подивимося на голу «бендерівку».

Ніна Петрівна не витримала й відповіла:

– По-перше роздягатися я не буду, а по-друге не «бендерівка», а бандерівка, щоб ви знали. Не розумію, чому і як вас учили в школі. Чи може ви й не вчилися зовсім.

– Ти дивись, вона ще й патякає!. Роздягайте її, бо я вже хочу! А ви – після мене будете! – вигукнув старший і накинувся на нещасну жінку. Ніна Петрівна усіма силами намагалася відбитися від нападників. Та де там. Хіба можливо слабкій жінці подолати чотирьох здорованів...

За деяким часом лежала на підлозі морально розчавлена, в роздертій одежі, сива від наруги, скалічена жінка. А кацапи, роздобувши горілку, продовжили пиячити.

На ранок, розгромивши сільраду й опустошивши магазин, загарбники подалися далі. Але четвірка, що отаборилася в хаті Ніни Петрівни, якимось чином залишилася в селі. Надвечір, повернувшись, вони влаштували їй допит, а для цього повели на місце, де був розгромлений блокпост захисників села.

– Показуй, де тут твій чоловік і син? – грізно ревнув старший загарбник. Коли Ніна Петрівна побачила тіла загиблих і поміж них упізнала своїх, відразу ж знепритомніла й осіла на землю.

– Ось вони її, ось вони її чоловік і син, послужливо відгукнувся сусідський хлопець Ванько. Він зранку крутився біля окупантів, намагаючись їм догодити.

– Ану йди сюди, піднімай цю нацистку й веди до хати! – гукнув старший кацап Ваньку і продовжив, – Мабуть, мало їй від нас дісталось! Зараз тут закінчимо й прийдемо ще додамо! Звечора й до пізньої ночі садисти збиткувалися з нещасної. Зранку, коли вона прийшла до тями, то не могла навіть поворухнутися. Боліло тіло, боліла душа. Серце розривала туга за загиблими сином і чоловіком. Тільки й того, що нелюди дали їй перепочинок, бо зранку кудись знову повіялися.

Та надвечір сталася ще страшніша пригода. Відчинилися двері й рашисти завели до хати молоденьку жіночку. До того ж вагітну. Це була невістка голови сільради. Він теж загинув у

нерівному бою. Штурханами підняли з долівки Ніну Петрівну й звеліли готувати їм вечерю. Аж тут до хати зайшов Ванько з банкою самогону. Коли звірі наситилися випивкою й закускою, командир бузувирів вигукнув:

–А зараз будемо вас вчити любити руский народ! Роздягайся! – ревно в він до молодички.

–Ви що зовсім здуріли!? Вона ж вагітна!

–То й що? Нехай її виплодок подивиться, які у нас міцні бойові органи!

–Вам було мало мене, бузувіри!? Відпустіть нещасну! – вигукнула Ніна Петрівна, пориваючись на захист бідолашної, та й більше нічого не встигла сказати, бо отримала удар в живіт й, знепритомнівши, звалилася на долівку.

За деяким часом, прийшовши до тями від диких зойків молодички, вона почула й інші звуки. Вчувалося так, начебто нявчало кошеня. Лець знайшовши сили, щоб повернутися й поглянути у той бік звідки було чутно зойкання й нявчання, вона побачила, лежачу на долівці, побиту й у розірваній одязині, розтерзану молодичку, а поміж ніг у неї борсалося малятко. Породілля й немовлятко були всуціль у кривавих плямах. А вурдалаки, хто на дивані, а хто на ліжку хропли собі. А біля них ще й Ванько тулився.

У Ніни Петрівни від побаченого, де й сили взялися. Вона, раз по раз спотикаючись, почовгала до ще гарячої плитки. Нагрівши воду, найперше обмила й сповила малятко, а коли повернулася до породіллі то й заціпеніла. Та вже була бездиханою.

І тут з жінкою сталося таке, що вона у мирний час не могла ні уявити, ні уві сні побачити. Усе пережите за останні дні й, особливо нинішня подія, перетворили її з кволої жінки на люту месницю. Вона згадала, що у сінях лежить сокира. Тож, схопивши її підійшла до командира своїх мучителів і з усього розмаху вдарила його по голові. Той навіть не ойкнув. Теж саме жінка зробила з іншими трьома насильниками. Не оми-

нула й Ванька. Потім зібрала свої документи й речі, загорнула дитинку в теплу ковдру, винесла надвір за хвіртку і поклала на лавку. Затим повернулася до обійстя. Взяла каністру бензину з авто рашистів, зайшла до хати й вилила бензин на вбитих ворогів. З другої каністри облила долівку й вхідні двері. Ще й вікна покропила бензином. З третьої каністри облила бензином авто й полила на стежку до вулиці. Перехрестилася й, губами прошептавши молитву, підпалила сірника і кинула в калюжку бензину. Спалахнуло, й вогонь веселою стрічкою побіг до авто, потім до дверей хати. Ось уже спалахнули хатні двері й загого-тіло весело і криваво...

Темною тінню постать з дитинкою на руках шуснула подалі від пожежі, що розкошувала в обійсті колись мирної родини. Ніна Петрівна знала з розмов своїх мучителів, що в селі військових, окрім них не було. За владу, разом із ними, правив Ванько. Тож до ранку, зважаючи на військовий стан встановлений окупантами, навряд чи хтось висуне носа далі своїх дверей.

Усеньку ніч жінка з дитинкою йшли дорогою на південний захід, постійно ховаючись на узбіччі за стволами дерев, коли траплявся який транспорт. Чи то від втоми, чи то від безпорадності, але як стало сіріти вона вже байдуже йшла собі дорогою, не звертаючи ні на що. Раптом з автомобіля, що її догнав почувся вигук:

– Жіночко, ви не знаєте як проїхати на Мелітополь?! – запитала молодичка, що сиділа за кермом.

– Ось так прямо і їдьте, – відповіла Ніна Петрівна. А тоді: – Може, й мене підвезете? Я з вами розрахуюся. У мене гроші є.

– Та що там ті гроші! Основне, якомога швидше вибратися з окупації.

– Я теж тікаю куди подалі від цієї бандоти.

– Тоді сідайте та й рушаймо, – запропонувала водійка авто.

В машині окрім водійки на задньому сидінні було двійко дітей шкільного віку.

Жіночки настрахані тим, що відбувалося не були говіркими та усе ж перекинулися декількома реченнями. Обидві тікали від путінських бандитів.

Марія Петрівна, яка ще не відійшла від страшної нічної пригоди і перебувала в шоковому стані тільки й промовляла раз по раз:

Це мій син, це мій син Тарасик... Ми тікаємо від убивць...

По обіді біженкам вдалося прибитися до евакуаційної колони. Й хоча колону двічі обстріляли з гармат та ще й з літака скинули на них бомбу, все ж Ніні Петрівні й Марійці, так звали водійку авто, вдалося за декілька днів дістатися Запоріжжя. Там їх прихистили волонтери ще й допомогли Ніні Петрівні з дитинкою сісти на евакуаційний потяг до Львова. І хто б її не запитував, що то в неї за дитинка, вона постійно повторювала:

—Це мій син! Це мій син!

Марійка ж, заправивши пальним авто, поїхала до родичів у Полтаву.

Ще декілька місяців Ніна Петрівна перебувала під впливом жаских подій, що сталися з нею у ті криваві дні кацапської навали. Майже щоночі їй снилися страхітливі сни. Але дитинка, яку вона врятувала, стала порятунком для неї самої. Тарасик став тоненькою ниточкою, що зв'язувала її з її сином Тарасом і з чоловіком. А турбота про маленького хлопчика стала сенсом її життя. Два з половиною роки минуло відтоді. Нині вона мешкає на заході України. Вчителює. Виховує хлопчика. І коли навколишні запитують у неї:

—Це ваш онук?

Вона гордо відповідає:

—Ні! Це мій синок Тарасик!

Олена ШВЕЦЬ-ВАСІНА,
м. Дніпро

Крокує далі берегиня...

*Еліні Заржицькій,
матері Героя-солдата,
який загинув на Донецькому напрямку
19 червня 2023 року.*

Криниця мудрості. Майстриня
Поезії і букваря,
І невсипуща Берегиня
І вогнища, і ліхтаря,

І широчіні степової,
І ластівок, лелек вгорі,
Струмка, стежинки лісової,
І різнобарвної зорі

Благала, доленьку молила
Родинне сяйво зберегти,
Та бризки щастя оплатила
Ціною згаслої свічі.

Чим Всесвіту заборгувала?
У відповідь – зітхання квант...
Знекровлені і меч з оралом,
І родове гніздо, і лан.

Зневоднена пустелі вітром,
Знесилена, а все ж несла

Для стрічного – росинки з квітів,
Крихти добра, рядки тепла.

Дивилася: ось небо, поле,
Що подолали землетрус.
...Лукава посмішка недолі
Сповзала із натхненних вуст

Лілеї мудрості, майстрині –
Крокує

далі

Берегиня.

Валентина ПУСТОВА,
сел. Чаплине Дніпропетровської обл.

«Дніпровські батончики!»

Як каже Вікіпедія, волонтер — це людина, що добровільно віддає свій час, енергію, силу, навички на підтримку різних благодійних ініціатив. Благодійних... ініціатив... Та, коли почалося повномасштабне вторгнення у в Україну, ці ініціативи стали життєво необхідними.

Сонячний теплий осінній день. Вітерець грайливо розхитує верхівки дерев, граючись поодиноким листям, що нехотя злітає та опадає на стежину, якою прогулювалася жінка. Сьогодні вона зустрічається тут зі своєю подругою. Жінка задумлива, напружена. З фронту приходять тривожні звістки. Воїнам багато чого бракує. Вона вже кілька разів організувала збори котів на придбання авто. Ба, навіть сама займалася перегоню та доставкою. А сьогодні вона хоче обговорити ще одну ідею зі своєю подругою.

Остання зустріч з військовими змусила задуматися: хлопці ідуть на «нуль» навантажені боєприпасами, засобами захисту. І невідомо, коли вони потраплять на базу. В таких умовах їжі собі не приготуєш. І хлопці беруть з собою сухпайки. Але, на жаль, вони не завжди якісні і не завжди втамовують голод, особливо, коли організм молодий.

Жінка примружила очі, вдивляючись в золотаве листя на кленові, яке переливалося на сонці, наче справді золоте. Так, ідея не з дешевих. Але спробувати треба.

- О, Танюшо, вітаю. Давно чекаєш? - подруга швидким кроком наблизилася до жінки.

- Я не помітила скільки часу тут прогулююся. Думки в голові зовсім мене захопили. - відказала Тетяна.

- Ну, тоді ділися своєю ідеєю. Щоб не було сумно, будемо обмірковувати разом твої думки.

- Не так давно натрапила в інтернеті на сюжет про цілющі властивості пасти Амосова. Вона зміцнює імунітет і до того ж дуже поживна. Я зачепилася за цю ідею. Кілька днів про це думала. Знайшла в інтернеті інформацію та рецепти енергетичних батончиків. Рецептів безліч, з різними наповнювачами. Але головне, що вони калорійні, легкі і, що важливо — смачні. Такі перекуси будуть доречними в даній ситуації. - Тетяна з таким запалом розповідала про свою ідею власноруч виготовляти енергетичні батончики для військових, що її подруга Юлія не стрималася:

- Таню, це дійсно чудова ідея. Але нам знадобиться команда, бо таких батончиків нам треба буде зробити багато.

- О, тоді збираємося сьогодні у нас на чай, обговоримо стратегію, - Тетяна стала відправляти повідомлення-запрошення своїм друзям. - То ж увечері, Юліє, чекаю на тебе. Запроси свою куму. Можливо, вона теж захоче до нас приєднатися.

Подруги розійшлися у своїх справах, щоб увечері знову зустрітися.

А увечері у квартирі Тетяни було гамірно і весело. Жінки так надихнулися новою справою, що чай охолов у їхніх склянках.

- О, дивіться, - голосно повідомила Наталя, - я знайшла рецепти батончиків. - Пропоную замовити спочатку невелику кількість інгредієнтів.

- Я вже знайшла сайт, на якому досить вигідні ціни, - Ольга швидко замовила потрібні продукти.

- Почекайте, а про пакувальний матеріал ми і не згадали,

- Катерина вже зайшла в інтернет та інтенсивно шукала потрібні пакувальні матеріали.

Жінки ще довго обговорювали робочі моменти. Зійшлися на тому, що батончики будуть виготовляти у вихідні дні. На тому і розійшлися.

За кілька днів замовлений товар був уже у Тетяни вдома. А в суботу рано вранці зійшлися жінки та почали чаклувати. Вони дуже хвилювалися, хотілося, щоб все вийшло. І, о, удача! Батончики вийшли смачні та поживні. Після дегустації, першу партію смаколиків упаковали та передали військовим. З нетерпінням чекали жіночки відгук на свою продукцію. І відгук не забарився, бо хлопці попросили «добавки».

І знову на кухні звичайної квартири закипіла робота! Тетяна з подругами знову власним коштом закупили продукти. І знову... І знову... І знову...

Так починала свою діяльність команда «Дніпровські батончики».

Самовіддано і натхненно до жіночок долучилися і їхні родини. Заміси робили щотижня. З часом довелося звернутися до громадськості за допомогою, бо власних коштів не вистачало. А вже заміси тягли вже на тонни!

Галина МАКСИМІВ,
с. Солуків Калуського району,
Прикарпаття

Амазонка дикого поля

Триптих

Пил із Сахари. На фронті

Ніхто з нас не знає достеменно, де голова Осіріса,
Чи її спочинок в Осіріоні, чи десь
в селі Мощун поблизу Києва.
Анубіс, рудий бог, струснув свою гриву,
Тисячоліття здригнулись у його спогадах,
Бог хаосу прокинувся.
Скаже він Осірісу: ось твій саркофаг,
я помір'яв. Лягай.
Осіріс зупинить його помахом руки,
й накреслить палицею довкола нього
Огненне коло.
І засміється рясно, наче рання алича в цвіті.
Пил пройде через всю Європу,
Пил осяде 31 березня і 1 квітня на наших зіницях, губах
Заб'є наші ніздрі,
І сонце окутає, наче кусючий шарф.
Старший лейтенанте, повертайтеся із завдання, —
Пора вечеряти!
Війну й так завершите у званні майора...
Дівчатка молодесенькі, долоньками ніжними витирають
церати
На столах рапатих, нашвидкуруч збитих,
Що на них була тушонка, каша гречана і хліб.
Вони не встигають витирати ті столи...
Вам, офіцере, ще знайшли одне місце, де протерли й чисто,

А мене — посадили недалеко від польової кухні,
Де дим,
де гаряче,
Де можна попросити добавки,
Де миска на колінах холодна,
А каша гаряча.
Дивно ж як...
Але чогось не хочеться їсти...
Я дивлюся на Вашу спину,
як на неї сідає пил із Сахари,
І думаю, що Анубіс у тому колі
Злий і голодний
заздрить нашому табору,
Трясе своєю гривною і червоніє,
Наче наше призахідне сонце.
Старший лейтенанте,
завтра буде тепло і вітряно...
Як же не хочеться прокидатися
З того сну
Що й не зовсім сон...

Водоспад. У відпустці

Він розбудить мене в імлі,
За п'ятнадцять хвилин до опівночі,
і поманить босоноюю
по учора зораній ріллі...
Прошепоче: «Надвечір'я дивного
йшла вона горами-перелогами,
і тремко мені наснилася,
незабутня на усій землі.
Знай: ніхто не вмів мені співати
пісню про звитяги і бої
Щиро так, і так правдиво

як були мені слова її.
 Потім вона прошептала-мовила,
 до грудей моїх притулившись,
 скупана в шумливій первісній воді:
 «Скільки сил я у тобі набралася,
 як у водах твоїх купалася —
 цвітом яблуневим повернулася
 в сади весен ясних-молодих...
 Й мої шрами, й рани мої
 загоїлися,
 і біль мій принишк - притих...»
 Амазонка, журавка горда...
 Я і досі не знаю імені,
 хоч хотів би за тисячу років
 ім'я Жінки Дикого Поля,
 Вкарбувати в пам'яті своїй!»
 Я прийшла... Знов він став водоспадом,
 Королем могутнім вод гірських.
 І сказав: «Од туги сивію я,
 Од туги за нею мілію я,
 Та коли вона повернеться —
 Стану теплим і повноводним,
 і веселим, грайливим, легким,
 Як того надвечір'я серпневого...»
 Я сказала йому: «Не буди мене
 За п'ятнадцять хвилин до півночі...
 Побратими і посестри кличуть «Марія»,
 Її ж справжнє ім'я — запитай.
 Вона каже : «Ось буде п'ять днів у грудні,
 І найперше, коли приїду —
 То до нього полечу, обійму...
 Форму й берці залишу на березі,
 від думок і одежі вільна,
 увійду до його обіймів,

до його рук міцних і сильних,
Й опинюсь ув водоспадовім раю...»
... За п'ять хвилин до опівночі
іще раз я прокинуся,
щоби пісню туги й любові
записати, іще послухати,
щойно вітер у травах притих...
Пісню цю підхопили й колишуть
у осінньому небі глибокому
до зірок водоспадовесвітів
журавлі на крилах своїх.

Танок навколо жоржин. Після перемоги

Танцюй! Тисяча днів і ночей попереду...
Танцюй! Аж до спраги, до болю в попереку...
Танцюй! Нехай світ піде ходором...
Танцюй! Щоб музи і рими приходили.

Тремти! Вони зацвіли для тебе...
Миготи! Нехай заздрить жайвір у небі...
Вальсуй! Вони рук твоїх мимоволі торкаються,
Мерехти! Ті, що в серці – не забуваються.

Танцюй! Жоржини – барвисте полум'я...
Кружляй! Разом із сонцем ополудні...
Стрибай! Твій сміх залишиться у їх коренях...
Вальсуй! Купайся в жоржиновій повені.

Ольга ПОЛЕВІНА,
м. Кропивницький

Лінина війна

Оповідання

Собаки – дивні істоти. Усе розуміють. Усе відчують. Завила сирена – і вся зграя, яка живе біля смітника, завила в унісон. Смішно! Підлаштовують своє виття на цю висоту тону. Що це – попередження своїх про небезпеку чи гра? Може, вони думають, що якийсь великий пес з ними розмовляє, і відповідають йому?..

Ліна чула, як гримнули двері в сусідів: пішли до укриття. Це поряд. Їхньому дому пощастило: недалеко бігти. А інші навіть на авто їдуть. Як завіє сирена – кілька машин, під'їзжаючи, гуркотять. Уночі чутно, як поспішають люди до бомбосховища, освітлюючи собі дорогу мобілками й ліхтариками.

Ліна не була там жодного разу. Кажуть, є вода й світло, вентиляція і вбиральня...

Десь далеко гуркнуло: або влучили, або спрацювало ППО.

– Зачини вікно, хіба не чуєш – грім! Зараз злива буде, кімнату залле! – обізвалася мати зі свого ліжка. – То не грім... – тихо сказала Ліна.

Та мати не слухає її: вона живе у своєму світі, де все, як раніше.

– Батько взяв парасольку? – хвилюється мати.

Батько помер кілька років тому, але вона не може прийняти цього. Похорону не пам'ятає.

– Знову гуркнуло. Ліна не зачиняла вікна, щоб зберегти шибки. Вибухова хвиля дихнула їй в обличчя.

– Вікна зачини! – сердилась мати. – Не бачиш, який вітер! Петре, ти тільки поглянь на неї – наче не чує! Кажу їй, що злива, а вона вікна не зачиняє!

Раптом відключили світло. Та чому ж – раптом? Якщо тривога, то чекай блекауту...

– Ти знову не сплатила за електрику! – не вгавала стара.

– Кожного дня відключують за несплату! Коли батько цим займався, усе було гаразд!

Батько помер перед війною. Уперше Ліна подумала, що, мабуть, це на краще: він не пережив би цього. Не повірив би, що таке можливо. А так лежить собі спокійно під високою сосною на старому цвинтарі.

Знову гримнуло, але вже далеко. Може, і правда – слід ходити до укриття?..

«Ти що, удома під час тривоги?» – дивувалися знайомі.

А куди вона піде? Мати не ходить, а якщо б і ходила, то тричі за ніч з шостого поверху в її віці не набігаєшся... Ліна не може її залишити. Не всидиш у безпеці, коли мати сама під бомбами. Страшний сон: Ліна виходить з укриття, а будинку немає... А мати була там... Краще вже – разом... Якщо така доля.

«Та вона ж стара й хвора. Вона й не помітить, що тебе немає вдома».

«Вона – моя мати».

Уперше подякувала Богові, що не має дітей: хвилювання за них гірше за смерть... Чоловік покинув, бо вважав її винною в цьому.

Краще б раніше покинув: може, влаштувала б своє життя. Довго чекав дитини, не дочекався – і пішов від неї. Але й з іншими жінками не склалося. Мабуть, справа була в ньому.

А зараз вже пізно заводити дітей – їй багато років...

Із Сергієм, бойфрендом, у них було все гаразд. Здавалося, знайшла свою долю.

Він зателефонував їй через тиждень після початку війни, коли вона вже втратила надію його побачити. Чого тільки

не передумала! Загинув, пішов добровольцем на фронт!..

«Привіт! Я в Іспанії. Тут тепло! Приїдеш до мене?».

«Чому ти там?» – не одразу зрозуміла.

«Я встиг виїхати. Не повернусь, поки війна. Приїдеш?».

«Як я матір покину?»...

«Найми когось. Чи в будинок для людей похилого віку...».

Ліна кілька днів не могла отямитися. Отак – збіг, навіть їй не сказав...

Війна проклята, усе переламала. Здерла маски. А під ними – хижі пащі...

І одразу всі почуття до нього якось зникли. Залишилася відраза. Телефонував – не відповідала. Він зрозумів – більше не турбував її. П'ять років... Планували жити разом, і ось так – водночас...

Відчувала відразу до всіх, хто виїхав. З лінії фронту – зрозуміло: якщо не воюєш, то не плутайся під ногами, не заважай. Але ж – аж до Іспанії?! Чому не можна тут, допомагати, чим можеш?

Не можеш... З'явилася причина проїхатись європами – усі, хто бажав, скористалися! Біженці грьобані! Сидять собі в безпеці, а тут працювати нема кому...

Навіть у їхньому місті можна жити. То чому ж третій рік не повертаються? Воювати можна і в тилу.

Пробувала воювати. У перші дні плела з усіма маскувальні сітки. Не вистачало матеріалу, і всі приносили своє шмаття.

Ліна теж збрала купу. Був такий відчай, таке бажання все віддати!.. Свою улюблену оливкову спідницю з золотими мережками теж кинула до купи. З нею були пов'язані спомини... Але ж була впевнена, що скоро всі загинуть, і не знадобиться...

Через рік випадково зустріла жінку в ній... Не впізнати не могла – сама шила...

Волонтери ліпили вареники на фронт. Жінки збиралися вечорами і готували. Ліна теж приходила допомагати.

– Але ж вареники зіпсуються, поки довезуть у таку спеку! Краще консерви в залізних банках – не розіб'ються... – якось несміливо запропонувала, коли побачила, що вчасно не забрали їхню вареничну «продукцію»...

– А де ми стільки грошей візьмемо на тушонку? – обрізали її.

Якось не склалося волонтерити. Ліна впевнилася, що найбільша користь від неї – добре виконувати свою роботу. І щоб так кожен на своєму місці... Стріляти вона не вмє, медичного досвіду не має. Гроші систематично передає з усіма, та скільки тих грошей вона може віддати?! У новинах часто кажуть про мільярди допомоги, то невже ж її копійки щось змінять?

А може, немає ніяких мільярдів? Хай руки в того відсохнуть, хто наважиться щось узяти з тих грошей, що на війну!.. – Запали свічку! – обізвалася мати. – Темно! Батько прийде і двері не знайде!

Ліна здригнулася, уявивши, як у темряві стукають у двері і заходить... батько...

– Ти мене чуєш? – сердито спитала мати.

Ліна ввімкнула ліхтарик. Стара сиділа на ліжку й намагалася встати.

– Мамо, не треба! Я тобі все принесу.

– Навіщо ти моє ліжко від вікна відсунула? Я дивилася на двір, а тепер лежу в темному кутку!

«Щоб уламки до тебе не дістали, про всяк випадок», – хотіла сказати Ліна, але промовчала.

Мати ледве шкандибала, і Ліна завжди боялася, що вона впаде без неї і щось собі зламає.

Прикута до дому, добре, що хоч на роботу ходить, А мати чекає її. Допомогти – нікому.

А він каже: приїзди до мене!..

Війна торкнулася всіх. Зламала життя всім. Ліна в тилу, але все одно – на війні.

«Я ж тебе не покинула!.. Ні матір, ні Батьківщину... Я ж не рятувалася. Я кожного разу чекаю: чи прилетить по нас. Але ж не ховаюся... Що ще я можу зробити?».

Ми всі – на війні... Вона безкінечна...

Пролунав відбій тривоги, але собаки чомусь мовчали.

Невже вони відчують, що загрози вже немає?

–Що це виє? – спитала тривожно мати.

–То собаки. Спи, мамо, уже пізно, – сказала Ліна й зачинила вікно.

Юлія НЕБОГАТОВА
м. Дніпро

Бережені будьте, Берегині...

Бережені будьте, Берегині:
Сонечки, Волошки, Ластівки,
бо простори неньки-України –
Вами бережені береги.

Бережіть себе, безкрайність долі,
пройдені й нехожені стежки,
рідну мову, хустки кольорові –
оберіг від дикої орди.

Діточок, як віру, бережіте!
Рідні всі вони, нема чужих...
Проб'є час – та вродить мирне жито!
Ниць падуть закляті вороги.

Бережені будьте, Берегині:
Сонечки, Волошки, Ластівки,
бо простори неньки-України –
Вами бережені береги.

Олександр АРХАНГЕЛЬСЬКИЙ,
м. Знам'янка Кіровоградської обл.

«Мосяня»

Я – трьохлінійна гвинтівка калібру 7.62 мм. А «Мосяня» – це моє псевдо на війні. Аякже, тут кожен має прізвисько, і я не гірша за всіх. Правда, моїх сородичів кличуть на один копил – «калаш». Я довго не могла зрозуміти, чому саме так, та одного разу під час бою до мене дійшло: це так клацає затвор – клац-клац-клац, а ці чудернацькі бородані в одностроях перефразували на калаш-калаш-калаш. Та «калаші» на це не ображаються. Хоча їх, мабуть, принижує, що всі – на одне ім'я.

А в мене – особливе! Такого немає ні в кого. Чула якось по телевізору з підсобки, як когось кликали «Масяня». Але я – «Мосяня»! Так любовно мене назвала моя колишня прислуга.

Чому прислуга? Аякже, я головна, а люди мені лише прислужують – чистять, мастять, доглядають. А моя справа – влучно стріляти.

Чому колишня? От саме про це й піде мова.

Я з'явилася на світ у далекому 1945 році. На Тульському заводі. Мене відібрали з-поміж багатьох і нарекли «снайперською», бо надто купчасто лягали кулі, випущені мною. Я потрапила до рук старезного вусаня, з якого на ходу вже порох сипався. Але виявилось, що руки в нього тверді, рухи точні. Він довго чаклував наді мною, крехтів, шліфував та полірував метал і дерево. Йому казали, навіщо так стараєшся, війна все спише, але він відповідав, мовляв війні скоро кінець, тож спшити нікуди, а річ має вийти достойною, і служить їй довгі роки. Якби він знав, як усе складеться!..

Потім мені приладнали затвор з кривим руків'ям стебла, а ще – чудернацьку штуку, яку називали оптичним прицілом. Я цим надто пишалася. І ще тим, що заряджали мене не з якоїсь там пачки, як інших, а окремо кожним патроном. Як і годиться

гвинтівкам, мене густо змастили й поклали в окрему ятку в ящик. Там уже лежало кілька таких, як я, які тьмяно сяяли полірованими боками і відливали воронованим відблиском. Та на ящику був незрозумілий напис: «Снайперські. На склад».

Нас довго везли – спочатку поїздом, потім машиною. Пам'ятаю станцію прибуття – «Артемівськ». Наш ящик перенесли у величезне приміщення, де вже було доволі таких самих дерев'яних шухляд.

А потім потяглися безбарвні дні, роки...

Інколи ящик відкривали, брали мене до рук, чистили, знову змащували – і кляли на місце. Я вже втратила лік часу й ні на що не сподівалася. Тих, із ящиків зі звичайними написами, розбирали – кого в охорону, кого на стрільбища. А нас не чіпали. Інколи приходили якісь поважні чини, декого з моїх подруг забирали, мовляв, на полюванні це те, що треба. А мене, мабуть, чекала доля – іти на переплавку.

Та одного дня прийшли збуджені люди в чудернацькому одязі й зі словами «на фронті не вистачає зброї, немає чим бити сепарів» вийняли мене з проклятого мною ящика. Так і я потрапила на війну...

А «на війні, як на війні». Мене віддали до рук здорованя на прізвисько «Ведмідь». Він спочатку пручався, мовляв, мені «драгуну», а ви – «мосінку»... «Бери, не викобенюйся, у твоїх руках і палиця буде влучно стріляти», – почулось у відповідь.

Я вже чула, що є такі нові гвинтівки – «драгунки», та не звертала на це уваги. Але десь шкребло: от би зійтися з нею в бою – я себе показала б!.. Та тепер від слів «Ведмідя» мені стало неприємно. Ти ж мене ще не знаєш, а вже ганьбиш!

Здорованя заспокоїли: у бою добудеш «драгунку», а цю викинеш.

Це мене – викинеш? Як непотріб?! Від цих слів усією моєю довжиною пробігли дрижаки. А може, це від близького вибуху?

І зразу пролунала команда: «До бою!». Я відчула, як в

мене ввійшли набої, як до прицілу припало око. Постріл! «Є! – вигукнув здоровань! – Ти диви, навіть не пристрілював стареньку! Мабуть, гарний майстер пристрілював».

Мене це образило – яка ж я «старенька»? Я ще недоторкана!

Та потім почалося... Бій точився не довго, а здоровань уже вийняв ножа й на моїй ложі зробив три засічки. І любовно погладив. Такої ніжності від нього я не чекала, тож пробачила йому те знущання. Просто мені було невідомо, що ці позначки – найкраща характеристика таких, як я.

Але співпраця з «Ведмедем» виявилася недовгою – його незабаром було вбито, а мене, так-сяк змастивши, поклали в «довгий ящик». Там і пролежала кілька років.

Чула, як подеколи пострілювали, як у розмовах сподівалися вояки, що АТО незабаром закінчиться. Та вийшло не так, як гадалося: АТО дійсно закінчилося, але розпочалася справжня війна...

Нарешті й про мене згадали. І знову я почула, що «не вистачає зброї». Цього разу я потрапила до рук молодого гульвіси, якого так і називали; «Роздовбай». Цей мене чистив абияк, кидав, де попало. Я страждала від такої зневаги, але свою справу робила, як уміла. От і цей «Роздовбай» тупим ножем почав ставити засічки. Їх виявилось аж чотири. Хоч і завжди на підпитку, та метке око мав!

Та хіба такі недолугі вояки довго живуть? От і мого служку розірвало на шматки. Мене він устиг сховати, тож тільки ложу землею присипало. І знову ми обоє «зіграли в ящик»...

І все ж моє щастя ще повністю не вичерпалося. Хоча на передку вже майже не згадували про «калаші», але одного разу згадали й про мене. Я чула, як приємний жіночий голос промовив: «Не хочу НАТівської – мені б свою, вітчизняну». На що грубий чоловічий відповів: «Де ж я тобі, «Ясуню», візьму вітчизняну? Та й тієї вітчизни, про яку ти згадала, давно вже не

має. Усі «драгунки» потрощило. Хоча, почекай... Є тут раритет. Ось тримай девайс». І з цими словами від розкрив ящик, де я, мов та сирітка, пролежала понад рік. «Яка гарна!» – почувла я приємний голос. – Але занедбана. Нічого, «Мосяню», я тебе відчищу-відблищу – будеш як нова». «Та я й так нова, от тільки останній мій служка до мене абияк ставився», – промовила б я, якби могла. Та тільки вдячно відтягнула своєю вагою тендітні руки «Ясуні». Виявилось, що це – її прізвисько. Вона дійсно була ясна, її густе волосся сяяло в сонячному промінні, і вся вона, гнучка й струнка, ніби уособлювала жіночу привабливість і нездоланну потребу дарувати щастя. І навіть грубий однострій не міг приховати її принад.

А вона називала мене «Мосянею», розмовляла зі мною як із живою істотою. Одного разу, розбираючи, протираючи й з любов'ю змашуючи, вона розповіла мені історію створення таких, як я. Мене це вразило – і я ще більше запишалася. Аякже, легенда!

Утім я дивувалася, навіщо цій тендітній красуні війна? Ця навіжена пройда потребує безлічі чоловічих рук, людської плоті, поту й крові. Багато поту й крові... А тобі, дівчинко, кохатися треба, діточок народжувати, доглядати за ними, а не прислужувати мені. Я якось не звикла до таких рук.

При пострілах, як могла, намагалася зменшити віддачу, аби не травмувати ніжне плечико «Ясуні», та в мене нічого не виходило. Плече в неї було чорне – синець не сховався. Та вона все натискала й натискала на спусковий гачок, а я все стріляла й стріляла...

Вана обертала мене ганчір'ям, сама надягала чудернацькі сітки – і годинами пролежувала, вистежуючи ціль. А коли поверталася до бліндажу, чистила мене довго-довго, а потім падала за мертво на ліжко... Я не пручалася, коли ніжні ручки «Ясуні» гострим ножом робили засічки на моїй ложі. Я вже знала, що це такий ритуал у людей, які зветься «снайперами»,

– ставити відмітки після влучних пострілів. Мені майже не боліло, мабуть, вона щось знала чи застосовувала тільки їй відомий наркоз.

Кількість зарубок давно перейшла за три десятки, коли сталося те, що сталося... Перш ніж «Ясуня» натисла на спусковий гачок, пролунав близький вибух – і «Ясунина» кров цівкою бризнула на мене. Вона припала, як завжди, головою до ложі, і зосталася нерухомою...

««Ясуню», як же так? Як я тепер без тебе?..» – почувся знайомий голос, в який я не раз вслухалася, і який промовляв ніжні слова. Він належав «Легеневі». Мені аж млосно ставало від тих слів. Мене так ніхто не називав. «Мила», «рідненька», «сонечко ясне»... Проте я не відчувала ревнощів, бо тепла «Ясуні» вистачало на двох. Утім, я ж не людина, і не моя провина, що теж маю душу й по-своєму відчуваю біль і радість. Тепер на все майбуття залишився тільки біль. (Хотіла сказати «життя», та яке життя у гвинтівки?.. Я ж – залізняка, як мене називав покійний гульвіса).

Мене дбайливо підібрав високий юнак, якого війна надто швидко перетворила на мужчину, але ще не встигла своїм залізччям витесати на ньому грубі риси затятого воїна. Той, кого «Ясуня» з любов'ю називала «Легенем», голос якого мені був так до вподоби. Обтер долонею і закинув на плече. Тіло «Ясуні» він обережно взяв на руки й поніс, стримуючи крок, аби не завдати їй болю. Мабуть, він саме так думав. А я сумно розмірковувала над своєю подальшою долею...

Потім був автобус з незрозумілим написом «На щиті». Мене поклали в довгий ящик поряд з «Ясунею». Я відчувала якусь відчуженість з її боку, бо її тіло, незважаючи на спеку, було холодним, як лід... «Легінь» сидів поруч і всю дорогу тримав холодну руку «Ясуні» в своїй долоні, немов хотів передати їй своє тепло...

Якби могла, я сказала б йому, що зусилля марні. Я бачила смерть через оптичний приціл. Вона огидна, жадібна – і

нікого назад не віддасть. Але то була смерть ворогів – і мене розпирала радість, що іще одного орка укокошила. Геть з моєї землі! Це земля таких, як «Ясуня» й «Легінь»!

Співчувала смерті своїх колишніх служок, проте такого жалю це в мене не викликало. Вони – воїни, і їхня участь вирішується на небесах. Але «Ясуня»... За що її?! Утім, і вона – воїн. У моєму розумінні вона уособлювала оту легендарну Діву Обиду, яка в скрутні часи поставала на захист вітчизни. І гинула, коли боги бажали прийняти цю жертву. Жертовність – ось головна риса таких, як моя «Ясуня». Я спіймала себе на думці, що вперше назвала її «моя». Так, моя...

Потім було все, як заведено в людей. «Легінь» тричі вистрілив з мене вгору – аж вороння посипалося з гілок від гучних розкатів. Я grimнула, як ніколи, – гучно, з надривом. І подумала, що, мабуть, востаннє...

«Легінь» старанно почистив мене, змастив – і повісив на гвіздок у хаті «Ясуні». Під її портретом, на якому вона, весела й молода, зі мною на плечі стоїть в обнімку з «Легенем»...

Я не пручалася. Я своє відвоювала, тож нехай інші повоюють з моє. Я не проти, аби мене привели в неробочий стан й помістили в музей. Нехай задивляються на мене, нехай навіть торкаються моїх засічок – я не соромлюся, а навпаки, пишаюся ними як найвищою відзнакою моєї затребуваності.

Сподіваюся, що й там я буду поряд зі своєю «Ясунею»...

ЗМІСТ

Слово упорядника	3
Коли у рідний край приходять ворог, жіноцтво дбає про тил і йде на поле бою.....	5
«Волонтерство – мій свідомий вибір».....	14
Є така дніпряночка – українська фея.....	22
Я знайшла себе в армії	32
Ми – не вони	37
Терра.....	71
Бастет.....	75
«Україна зараз має можливість стати лідером у порятунку демократичних країн Європи, Канади та США».	77
«На війні потрібно максимально ефективно використовувати людські навички, незважаючи на приналежність до статі».	83
Берегиня з Дніпра.....	92
Жінка. Мати. Волонтерка	117
Світлотінь серцебиття <i>або</i> Обережно – Життя!	124
«Ми з татом разом.....	130
захищали Чернігів».....	130
Волонтерка, кума, подруга Аріна Чабан і Даша Семенченко	139
Як часто сниться сон казковий,.....	143
Лише недавно стала на рушник.....	145
Її заповітна мрія	146
Кікімора.....	147
Козячий випас	151
Улюбленим дівчиськам.....	167
Танюшка.....	168
Волонтерка	172
Шкарпетки	173
Бабця-журавель.....	174
Парубоча коліскова	175
Портфельик.....	176

БЕРЕГІНІ УКРАЇНИ

Маршрутка прифронтowa	177
Доброволка з псевдонімом «Лють»	178
Потяг на захід	184
Синочки.....	189
І знову вицвітають літні дні.....	204
Це мій син!.....	205
Крокує далі берегиня... ..	212
«Дніпровські батончики!».....	214
Амазонка дикого поля	217
Лінина війна	221
Бережені будьте, Берегині... ..	226
«Мосяня»	227

Літературно-художнє видання

Берегині України

Художньо-публіцистичний збірник

Підписано до друку 30.01.2025 р. Формат 60x84¹/₁₆.
Друк цифровий. Обл.-вид. арк. 14,25, Умовн. друк. арк. 13,25
Наклад 350 прим. Зам. № 1692

Видавництво «Журфонд» 49001,
Дніпро, вул., Старокозацька, 8.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
ДК № 684 від 21.11.2001 р.

Віддруковано: ФОП Кучугурний Ю.М. тел. 096 423-60-71
49000, м. Дніпро, вул. Воскресенська, 11
Свідоцтво №2 224 000 0000 073863 від 06.09.2010.

Б48 Берегині України /Художньо-публіцистичний збірник/ (Серія «Бібліотека Всеукраїнського щомісячника «Бористен»»), упорядник Ф. Сухоніс). Дніпро: Журфонд, 2025. 236 ст.

ISBN 978-966-934-642-1

Оспіваний поетичний образ української жінки – берегині нині суворе реальність. Видання, яке Ви тримаєте у руках, шановний читачу, покликане бути одним із численних чинників героїзації наших захисниць, стати яскравою ілюстрацією справді всенародної боротьби українців зі споконвічним ворогом.

Збірник складається з різноманітних літературних і журналістських жанрів. Сюди увійшли документальні оповідання, нариси, есеї, інтерв'ю, вірші, спогади тощо.

УДК 821.161.2